

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ Ε' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 721. 8308 | 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1983 | ΑΡΙΘ. 11

Η ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΙΚΟΥ ΙΔΕΩΔΟΥΣ

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη πληθύνονται ὁλονέν καὶ περισσότερο ἀι αἰτιάσεις, αἱ ὁποῖαι — ἰδίως ὑπὸ δημοσιογράφων τινῶν — ἐκτοξεύονται ἐναντίον τῶν μοναστηρίων καὶ αὐτοῦ τοῦ μοναστικοῦ ἰδεώδους ἢ θεσμοῦ. Ἡ κυριωτέρα μομφή, ἢ ὁποία στρέφεται ἐναντίον των, εἶναι ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι ἢ μοναστικὴ ζωὴ παρακωλύει τὴν ἐλευθέραν φυσιολογικὴν καὶ βιολογικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου, ὁδηγεῖ εἰς νοσηρὸν θρησκευτικὸν μυστικισμόν, ὁ ὁποῖος ἀποξενώνει ἐκ τῶν ἀξιῶν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἐπομένως ἔχει ἀντιανθρωπιστικὸν καὶ ἀντιπολιτιστικὸν χαρακτῆρα. Ὁ μοναχισμός, — ἰσχυρίζονται τινες —, ἀποτελεῖ στραγγαλισμὸν τόσον τῶν πρὸς τὴν γενετήσιον ἢ σεξουαλικὴν σφαῖραν φυσιολογικῶν βιολογικῶν ἀναγκῶν, ὅσον καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν κοινωνικῶν καὶ καθ' ὄλον πολιτιστικῶν συναρτήσεων τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος.

Ὅτι τινὲς τῶν μοναχῶν ἔχουν παρουσιάσει ἀσυνεπείας καὶ παρεκτροπὰς, αἱ ὁποῖαι δίδουν ἀφορμὴν ἢ ὄθησιν εἰς τοὺς ἰσχυρισμοὺς αὐτούς, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Ἀλλ' εἰς θεσμὸς δὲν κρίνεται ἐκ τῶν κατὰ χρήσεων τῶν κακῶν ἐκπροσώπων του. Κρίνεται μόνον ἐκ τῆς χρήσεως ἢ πραγματώσεως τοῦ ἰδεώδους, ὑπὸ τοῦ ὁποῖου ἐμφοροῦνται οἱ συνεπεῖς φορεῖς καὶ ἀξιοὶ ἐκπροσώποι του.

Ὁ μοναχικὸς θεσμὸς ἀσφαλῶς φαίνεται ἀκατανόητος ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς ὕλιστικῆς κοσμοθεωρίας καὶ βιοθεωρίας τῶν ψευδο-ρεαλιστῶν, οἱ ὁποῖοι βλέπουν τὴν περίξ ἀτῶν πραγματικότητα μνωπικῶς καὶ τὴν περιορίζουν εἰς τὰ ὄρια τῶν πέντε αἰσθήσεων καὶ εἰς τὰ πλαίσια τῆς φυσικῆς αἰτιοκρατίας ἢ εἰς τὰ πλαίσια τοῦ φυσικοῦ τρισδιαστάτου κοσμοειδώλου. Δι' ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἔχουν ἀτροφήσει ἢ νεκρωθῆ ἀἱ πνευματικαὶ κεραῖαι, εἰς τρόπον ὥστε δὲν συλλαμβάνουν πλέον αὐτὰ μηνύματα ἐκ τοῦ βασιλείου τοῦ πνεύματος· δι' ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἢ ἀξιολογικὴ μνωπία ἢ τύφλωσις ἢ ὁ πνευματικὸς δαλτωνισμὸς ἔχει διώξει ἐκ τοῦ ὀπτικοῦ των πεδίου τὰς ἀντανγείας, τὰς μαρμαρυγὰς καὶ τὰς ἀπειραρίθμους εἰς χρωματισμοὺς διαθλάσεις τοῦ αἰωνίου φωτός — διὰ πάντας τούτους ἢ ζωὴ τῶν μοναχῶν φαίνεται ὡς κάτι μὴ φυσιολογικὸν καὶ ἀντίθετον πρὸς τὴν βαθυτέραν οὐσίαν τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος. Ἐκεῖνοι ὁμως, οἱ ὁποῖοι βλέπουν, ὅτι τὸ «ὄντως ὄν», ἢ ἀληθῆς πραγματικότης δὲν εἶναι μόνον ὁ κόσμος τῆς ὕλης καὶ τῶν βιολογικῶν ἐνστίκτων, ἀλλ' ὀλόκληρον τὸ ὕλικοπνευματικὸν σύμπαν· ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν, ὅτι ὁ Παντοδύναμος Θεός, ὅστις ἐδημιούργησε τὴν ποικιλίαν τῶν ὄντολογικῶν περιοχῶν καὶ διαστάσεων τῆς ἀνοργάνου ὕλης, τῶν ἐμβίων ὄντων, τῶν «κατ' εἰκόνα» καὶ «καθ' ὁμοιώσιν» Του πλασθέντων ἀνθρώπων καὶ

των ἀγγέλων, Αὐτὸς ὁ Ἴδιος διὰ τῆς Ἀναστάσεως καὶ Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου ἀπεκάλυψε τὴν νέαν ὄντολογικὴν διάστασιν τῆς «καινῆς κτίσεως» ἐν Χριστῷ — οὗτοι κατανοοῦν διατὶ οἱ γνήσιοι μοναχοί, ἐρχόμενοι εἰς ζῶσαν κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ, οὐδόλως στραγγαλίζουν τὰς εὐγενεστέρας ἀνθρωπίνας ροπὰς καὶ νοσταλγίας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἡ γενεσιουργὸς δύναμις τῶν πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων.

Βεβαίως εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν ταύτην τῆς «καινῆς κτίσεως» τὸ βιολογικὸν γενετήσιον ἢ σεξουαλικὸν στοιχεῖον ἔχει — ἐκ τῆς διακρινοῦσης τὸ ὀρθόδοξον πνεῦμα ἐσχατολογικῆς ἐπόψεως — ὄχι ἀπόλυτον, ἀλλὰ σχετικὸν χαρακτηῖρα, διότι «ἐν τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐγκαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι Θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσιν» (Ματθ. κβ', 30). Ἡ ἐσχατολογικὴ αὕτη προοπτικὴ ἐξηγεῖ διατὶ ἐν τῷ Χριστιανισμῷ εἶναι πλήρης νοήματος καὶ ἔχει τὴν θέσιν τῆς ἢ ἐπὶ τῆς εἰδικῆς κλήσεως, τοῦ χαρίσματος καὶ τῆς ἐλευθερίας θεμελιουμένη ἐκλογή τῆς ἀγαμίας καὶ τῆς μοναχικῆς παρθενίας ὑφ' ἐκείνων, «οἷς δέδοται» (Ματθ. ιθ', 11). Τὸ ὅτι ἡ ἐγκρατὴς ζωὴ αὐτῶν ὡς «καρπὸς τοῦ Πνεύματος» (Γαλ. ε', 22) οὐ μόνον δὲν βλάπτει, ἀλλὰ καὶ ὠφελεῖ τὴν βιολογικὴν σφαῖραν, ἀποδεικνύεται ἐκ μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι — παρὰ τὴν ἔντονον ἀσκητικὴν ζωὴν των — συναγωνίζονται τὰ βουνὰ εἰς τὴν μακροζωίαν καὶ παρὰ τὸ γῆράς των ἔχον συχνάκις σημαντικὸν σωματικὸν σφρίγγος καὶ τοιαύτην μνήμην, ὥστε ἀπαγγέλλουν ἀπὸ στήθους ὀλοκλήρους περικοπὰς τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἢ ἀρχαίων ἐλλήνων συγγραφέων. Ἐὰν μακροχρόνιος ἐγκράτεια εἶναι δυνατὴ δι' ἐπιγείους καὶ κατωτέρους σκοποὺς (λ.χ. πρὸς χάριν ἐνὸς ἀθλητικοῦ ρεκὸρ καὶ κυπέλλου ἢ πρὸς χάριν μιᾶς ἐξερευνητικῆς ἐργασίας εἰς ἐρήμους τόπους), πολὺ περισσότερον αὕτη εἶναι ἀπολύτως δυνατὴ, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐνισχύεται διὰ τῶν παντοδυνάμων ὄπλων τῆς προσευχῆς καὶ τῆς μυστηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπειτα ὅτι τὸ μοναχικὸν ἰδεῶδες δὲν εἶναι ἀντιανθρωπιστικὸν γίνεται κατανοητὸν

καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τοῦτο καταφάσκει τὸν ἐσώτατον πυρῆνα τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως καὶ ἐκκολάπτει καὶ συγχρόνως ἱκανοποιεῖ τὴν πλεον οὐσιώδη, τὴν καθολικωτέραν καὶ οἰκουμενικωτέραν ἐκ τῶν ροπῶν καὶ νοσταλγιῶν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως.

Ὁ ἅγιος Ἀύγουστίνος γράφει εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν «Ἐξομολογήσεων» του: «Διὰ Σέ, ὦ Θεέ, μᾶς ἐδημιούργησες καὶ εἶναι ἀνήσυχος ἡ καρδία μας μέχρις ὅτου ἀναπαυθῆ εἰς Σέ». Ὡς ἐν σχόλιον εἰς τὸν λόγον αὐτὸν ἀντηχεῖ ἡ φράσις τοῦ μεγάλου δανοῦ φιλοσόφου καὶ θεολόγου Kierkegaard: «Ὅπως τὸ βέλος τοῦ γυμνασμένου σκοπευτοῦ, ὅταν φεύγῃ ἐκ τῆς φαρέτρας, οὐδεμίαν ἡσυχίαν πλεον ζητεῖ διὰ τὸν ἑαυτὸν του, πρὶν φθάσῃ εἰς τὸν στόχον του, τοιοῦτοτρόπως ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὸν Θεόν, δὲν δύναται νὰ ἔχη ἡσυχίαν, πρὶν εὐρεθῆ πλησίον τοῦ Θεοῦ». Δι' αὐτὸ τὸ ὑψιστον καθήκον τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ὑπ' αὐτοῦ «μέθεξις» τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ὁ θεῖος ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου σπινθὴρ μεταβάλλεται εἰς φλόγα. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἱκεσία, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκσπᾷ ὁ Coethe: «Ἄς ἡδυνάμην, ὦ Αἰώνιε, νὰ γεμίσω τὴν ψυχὴν μου διὰ Σοῦ». Πᾶσαι αἱ διατυπώσεις αὗται εἶναι αἰσθητοποιήσεις τῶν λόγων τοῦ Ψαλμοῦδου: «Ὅν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ μου πρὸς Σέ, ὁ Θεός» (Ψαλμ. μα', 2).

Ἡ ὅσον τὸ δυνατὸν πληρεστέρα ἱκανοποίησις τοῦ πόθου αὐτοῦ εἶναι ἡ κυρία φροντίς τοῦ μοναχοῦ, ὁ ὁποῖος ἀγωνίζεται νὰ ἐπαναλάβῃ ἐντὸς αὐτοῦ τὸ γεγονός τῆς Μεταμορφώσεως. Συνεχῆς ὑπόμνησις τοῦ ἰδεώδους τούτου εἶναι τὸ ὅτι εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ἄθω ἐκτίσθη τὸ ναῖδριον τῆς Μεταμορφώσεως.

Τὰ πάντα ἐντὸς ἐνὸς μοναστηρίου φέρουν λυτρωτικὰς πνοὰς ἐκ τῆς γενετήρας, ἐκ τῆς ἀληθοῦς πατρίδος, ἐκ τοῦ ἀπολεσθέντος παραδείσου, τοῦ ὁποῖου ἡ νοσταλγία εἶναι ἡ «ἐντελέχεια» τῆς ζωῆς τοῦ μοναχοῦ. Αἱ εἰκονογραφίαι μὲ τὸν λειτουργικὸν καὶ τὸν

ἀναγωγικόν των χαρακτηῖρα· αἱ ὑποβλητικαὶ φαλμαγδαί· αἱ τολύπαι τοῦ θυμιάματος· αἱ ἰλαραὶ νοεραὶ προσευχαὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῶν κηρίων καὶ τῶν κλημάτων· ἡ νηστεία καὶ ἡ συγχῆ προσέλευσις εἰς τὴν ψυχοτρόφον τροπέσαν τῆς Θ. Κοινωνίας εἶναι τὰ μέσα τῆς θείας «μεθέξεως».

Βεβαίως ἕκαστος μοναχὸς δὲν ἐκτείνει τὴν δρασίμην του εἰς πάντας τοὺς πολιτιστικὸς τομεῖς, ἀλλὰ προτιμᾷ τὴν θρησκευτικὴν ἀνάτασιν. Ἄλλὰ μήπως ἡ Θρησκεία δὲν εἶναι τὸ κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ; Ἐπειτα ποῖος ἄνθρωπος ἢ ποία ὁμάς ἀνθρώπων ἐξαντλεῖ πάσας τὰς δυνατότητας εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς πολιτιστικῆς δημιουργίας; Πάντοτε εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γίνῃ καταμερισμὸς τῆς πολιτιστικῆς ἐργασίας καὶ ἐκλογή τοῦ πολιτιστικοῦ τομέως, εἰς τὸν ὁποῖον ἕκαστος θὰ ἀφιερῶσιν πρωτογενῶς τὰς δυνάμεις του. Ὁ ἱατρὸς δὲν ἐκτελεῖ ὅ,τι ἐκτελεῖ ὁ δικηγόρος, οὔτε ὁ δικηγόρος προσφέρει ὅ,τι προσφέρει ὁ ἐκπαιδευτικὸς, οὔτε ὁ φαρμακοὺς εἰς τὴν ἔρημον ἀκτὴν ἔχει τὴν αὐτὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποῖαν ἔχει ὁ ἐργάτης τῆς πόλεως. Παρὰ ταῦτα τὸ ἔργον πάντων· τούτων ἔχει πολιτιστικὴν σημασίαν καὶ ἀποστολήν.

Οἱ μοναχοὶ ἀσφαλῶς ἀρνοῦνται πολλὰς ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων δυνατοτήτων καὶ πολιτιστικῶν ἐπιδιώξεων. Ἄλλ' αὐτό, τὸ ὁποῖον ἀρνοῦνται, εἶναι ὅπως ἐπουσιῶδες ἐν συγκρίσει πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καταφάσκουν καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἀφιερῶνουν τὴν ζωὴν των. Καταξιώνουν τὴν οὐσιωδέστεραν καὶ εὐγενεστέραν πτυχὴν καὶ ἐκφρασιν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως. Ἀφιερῶνουν ἑαυτοὺς ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὸν ἕξαγιασμὸν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σπουδαιότερου ἐκ τῶν γενεσιουργῶν παραγόντων τοῦ πολιτισμοῦ. Ὡστε οἱ μοναχοὶ δὲν εὐρίσκονται ἐκτὸς τῆς λεωφόρου τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτιστικοῦ μόχθου, ἀλλ' εἰς τὸ κέντρον αὐτοῦ.

Ἀκόμη καὶ οἱ ἐρημίται διὰ τῆς ἱερᾶς σιωπῆς των ἐπὶ ἀποκορήμων βράχων οὐδὲν προδίδουν τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν. Ἡ Ψυχολογία καὶ ἡ Ἱστορία τῆς Θρησκείας διδάσκουν, ὅτι τὰ πλέον ἔντονα τῶν ἀξιο-

λογικῶν βιωμάτων, τὰ ὁποῖα ἔχει ὁ ὕγιης πνευματικῶς ἄνθρωπος, εἶναι ἄρρητα καὶ ἀνέκφραστα, διότι ἐμφανίζονται εἰς περιοχὰς, μέχρι τῶν ὁποίων δὲν εἶναι ἱκαναὶ νὰ εἰσδύσων αἱ λέξεις τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης. Τοιοῦτοτρόπως εἰς τὰ βάθη πάσης ἀγνῆς ψυχῆς ζῆ ἢ ροπή πρὸς τὴν «ἱερὰν σιγήν», ἐκ τῆς ὁποίας ἐξηγοῦνται πλείστα φαινόμενα τῆς ἱστορίας τοῦ χριστιανικοῦ ἀσκητισμοῦ. Οὕτω τὸ «σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία καὶ στήτω μετὰ φόβον καὶ τρόμου», τὸ ὁποῖον αἰσθανόμεθα εἰς ἐκτάκτους στιγμὰς τῆς λατρευτικῆς μας ζωῆς, εἶναι διὰ μερικὰς ἀσκητικὰς ὑπάρξεις καθημερινὸν αἴτημα. Τὸ ἐκτεθειμένον εἰς τὴν μανίαν τῶν θελλῶν ἐρημητήριόν των, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ ἀνεμοὶ καὶ τὰ κύματα φέρουν τὴν μουσικὴν τοῦ ἀνεκλαλήτου καὶ ἀρρήτου Αἰωνίου, εἶναι ὁ τόπος, εἰς τὸν ὁποῖον, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ Εὐριπίδης, ἡ σιωπὴ εἶναι καλυτέρα τοῦ λόγου («ἐστὶν οὗ σιγὴ λόγου κρείσσω») καὶ ἐκ τοῦ ὁποῖου πέμπεται ὡς μήνυμα «ὁ ἀπὸ σιγῆς προελθὼν λόγος», ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας.

Πάντα ταῦτα δεικνύουν, ὅτι δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀντικρύζουν μετ' ἀληθοῦς ρεαλισμοῦ καὶ ὄχι μωπικῶς τὴν ὑλικοπνευματικὴν πραγματικότητα καὶ τὰ ἀβυσσαλέα βάθη τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, ὡς καὶ τὰς θανμασίας εἰς ποικιλίαν περιοχὰς τῆς πολιτιστικῆς πραγματικότητος, δι' ἐκείνους λοιπόν, οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ ἀντικρύσουν τὸν ροῦν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀπὸ καθολικωτέρας σκοπιᾶς, γίνεται φανερόν, ὅτι, ἐὰν εἶναι ἀξιοσέβαστος καὶ ἀξιοθαύμαστος ὁ ἐπιστήμων, ὁ ὁποῖος ἐγκαταλείπει τὰς νομίμους τέρεψεις τῆς ζωῆς, διὰ νὰ ἀποσυρθῆ εἰς μίαν ἔρημον, προσπαθῶν νὰ ἀνακαλύψῃ ἐν νέον εἶδος ἐντόμου ἢ χόρτου καὶ νὰ ἐμπλουτίσῃ κατὰ τι τὴν ἐντομολογίαν ἢ τὴν φυτολογία, πολὺ περισσότερον εἶναι ἀξίος σεβασμοῦ καὶ ἐκτιμήσεως ὁ μοναχὸς, ὁ ὁποῖος ἐκκολάπτει τὰ δυναμικώτερα τῶν σπερμάτων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ ἀξιοποιεῖ τὴν οὐσιωδέστεραν πτυχὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως διὰ συνεχοῦς καὶ ἀδιαλείπτου ἐπαφῆς μετὰ τοῦ Αἰωνίου. Τοιοῦτοτρόπως ὁ μοναχὸς δύναται νὰ προσφέρῃ οὐσιαστικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν

ἀνθρωπότητα ὄχι μόνον μὲ τὴν ἱεραποστολικὴν καὶ κοινωνικὴν δρασίω, ἢ ὁποῖα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τῶν αἰώνων εὐρίσκεται εἰς χεῖρας μοναχῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ Καθολικοῦ τῆς μονῆς του ἢ ἐκ τοῦ κελλίου του, μὲ τὸ ἐμποτισμένον ἐκ τῆς εὐωδίας τοῦ λιβανιοῦ ἤρεμον πεπερόγισμα ἢ μὲ τὴν ἀγωνιώδη ἐκρηξὴν τῆς ὀλονυκτίου προσευχῆς του. Ὡς θὰ ἐπιστοποιεῖ ὁ μέγας βιολόγος Carrel, ἢ προσευχὴ αὕτη ἀποτελεῖ ἐν τῇ ὁλότητι τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ δύναμιν τόσον πραγματικὴν, ὅσον ἀποτελεῖ καὶ ἡ βαρῦτης, δύναμιν, ἢ ὁποῖα φέρει εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν ἀνεξάντλητον κινήτηριον δύναμιν τοῦ σύμπαντος καὶ δημιουργεῖ — ἀκόμη καὶ ὑπὸ ἰατρικῶν ἐταιρειῶν ἐξηκριβωμένης καὶ πιστοποιουμένης — θαυμασίας μεταβολάς, ἀνακαινίσεις, ἐξυγιάνσεις καὶ θεραπείας ὄχι μόνον εἰς τὴν ζωὴν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος προσεύχεται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων, ὑπὲρ τῶν ὁποίων προσεύχεται τις.

Ὡστε οἱ μοναχοὶ οὐδόλως ἀρνοῦνται ἐντὸς αὐτῶν τὸν κοινωνικὸν ἄνθρωπον. Βεβαίως οὗτοι ἔχουν συχνάκις παραιτηθῆ ἑξωτερικῶν καὶ ὄρατῶν ὑπηρεσιῶν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, ἀλλ' ὅμως δὲν ἔχουν παραιτηθῆ τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἀοράτων. Μὲ τὸν ἠρωϊσμόν των δίδουν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἐν παράδειγμα, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ περαιτέρω ἐντὸς αὐτῆς ὡς πνευματικὴ ἐνέργεια. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό: Ὅσάκις οὗτοι φθάνουν πράγματι εἰς τὰ ὕψη τῆς ἰδανικῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, ζοῦν ἐπίσης εἴτε ἀνταλλάσσοντες τὴν ζωὴν τῆς πνευματικῆς θεωρίας, τὴν *vitam contemplativam* μὲ τὴν ζωὴν τῆς δράσεως, τὴν *vitam activam*, εἴτε ἐν μονῶσει ὡς κοινωνικοὶ ἄνθρωποι. Οἱ ὀφθαλμοὶ των εἶναι πλήρεις δακρύων ἀγάπης διὰ τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ ψυχὴ των εἶναι ἐσωτερικῶς

συνδεδεμένη μὲ τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ ἀδελφούς των. Οἱ μοναχοὶ οὗτοι δέχονται τρόπον τινα ἐπάνω των ὅλας τὰς φροντίδας καὶ τοὺς ἀγῶνας, ὅλους τοὺς πόνους τῶν ἀνθρώπων καὶ κατέρχονται μετ' αὐτῶν εἰς τὴν βαθυτάτην ἄβυσσον τῶν θλίψεων των. Τοιοῦτοτρόπως δὲν ζοῦν μόνον τὴν ἰδικὴν των ζωὴν, ἀλλὰ εἰς τὸ βάθος τῆς ὑπάρξεώς των συμμετέχουν εἰς τὴν ζωὴν τῶν συναθρώπων καὶ προσφέρουν ταύτην ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῆς καρδίας των ὡς προσφορὰν, ὡς εὐγενῆ θυσίαν μετανοίας καὶ δοξολογίας.

Ὅθεν εἶναι ἄδικος ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι ἡ προσιδιάζουσα εἰς τὸν ἰδιαίτερον ψυχολογικὸν τύπον των καὶ εἰς τὴν ἰδιαίτεραν κλησίν των ζωὴ εἶναι δῆθεν ἐγωϊστικὴ, ἀντιανθρωπιστικὴ καὶ ἀντιπολιτιστικὴ. Οὗτοι ἐξαγιάζουν καὶ ἀξιοποιοῦν τὰς εὐγενεστεράς πολιτιστικὰς δυνάμεις καὶ συχνάκις ἀναδεικνύουν τὰς ἱεράς μονάς των ὡς ἱεραποστολικά ὄρμητήρια, ὡς «φυτώρια τῶν μουσῶν», ὡς πνευματικὰ θησαυροφυλάκια, ὡς ἱεράς κιβωτοὺς καὶ ἀκτινοβόλους ἐστίας πασῶν ἀνεξαιρέτως τῶν πολιτιστικῶν ἀξιών.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, πρέπει οἱ μὲν ἐκτὸς τῶν μοναστηρίων ἢ ἀσκητηρίων ζῶντες νὰ κατανοοῦν «εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης» (Ἐβρ. ι', 24) τὴν ζωὴν τῶν μοναχῶν ἢ ἀσκητῶν, οἱ δὲ ἐκλεξάμενοι τὴν ζωὴν τῆς παρθενίας, πενίας καὶ ἀκτημοσύνης νὰ εἶναι πιστοὶ εἰς τὴν κλησίν των, νὰ μὴ ἐκτρέπωνται εἰς ἀλλοτριὰς ἐπιδιώξεις, νὰ μὴ ἔχουν κοσμικὰς φιλοδοξίας καὶ νὰ μὴ δίδουν δι' ἀσυνεποῦς ζωῆς ἐπιχειρήματα καὶ ὄπλα εἰς τοὺς παντὸς εἶδους ἱεροκατηγόρους.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΕΣ ΕΝ ΕΥΒΟΙΑ,*

Αύγουστίνος Καντιώτης.

Ὁ Αύγουστίνος, κατὰ κόσμον Ἀνδρέας, Καντιώτης ἐγεννήθη ἐν Λεύκαις τῆς Πάρου ἐξ εὐσεβῶν γονέων τῇ 20 Ἀπριλίου τοῦ 1907. Μετὰ τὴν ἐγκύκλιον μόρφωσιν αὐτοῦ, ἐφοίτησεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, λαβὼν τὸ δίπλωμα αὐτοῦ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1929 μὲ βαθμὸν ἀρίστα. Ἐχὼν σφοδρὸν ζῆλον νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἀγαμος κληρικός, ἐκάθη μοναχὸς τῆς μονῆς Παντοκράτορος Ἀγγελοκάστρου τῆς μητροπόλεως Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1935. Διάκονος ἐχειροτονήθη κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ὑπὸ τοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας Ἱεροθέου Παρασκευοπούλου (1934-1961), πρεσβύτερος δὲ ὑπὸ τοῦ Ἐδέσσης καὶ Πέλλης Παντελεήμονος Παπαγεωργίου (1941-1951) κατὰ τὸ ἔτος 1942. Κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξεν εὐδίκως ὡς πρωτοσύγκελλος τῆς μητροπόλεως Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, καὶ ἀκολούθως εἰργάσθη μετὰ ζήλου ἀπαραιμίλλου καὶ σθένους ἀκαταμαχῆτου ὡς ἱεροκήρυξ παρὰ τῇ μητροπόλει Ἰωαννίνων, ἐνθα ἐθνικοῦ περιεχομένου κηρύγματα αὐτοῦ ἐκίνησαν τὴν ἐναντίον του μῆνιν τῶν κατακτητῶν Ἰταλῶν, καὶ ἐν συνεχείᾳ παρὰ ταῖς μητροπόλεσι Ἐδέσσης καὶ Πέλλης, Θεσσαλονίκης, Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου, Βερροίας καὶ Ναούσης, καὶ Φλωρίνης. Κατὰ τὰ ἔτη 1943-1945 εἰργάσθη ἐν Κοζάνῃ ἱεραποστολικῶς καὶ συνέστησεν ἐκεῖ συσσίτια ὑπὲρ τῶν ἀπόρων μὲ 8.000 μερίδας φαγητοῦ ἡμερησίως. Ἐκ τῆς θέσεώς του ἐν Κοζάνῃ μετετέθη διὰ δύο ἔτη ὡς ἱεροκήρυξ τῆς μητροπόλεως Γρεβενῶν. Ἀκολούθως ὑπῆρξεν ὡς στρατιωτικὸς ἱερεὺς κατὰ τὰ ἔτη 1947-1949, καὶ ἀνέπτυξεν ὡς διευθυντὴς τῆς Ὀρθοπεδικῆς ὑπηρεσίας στρατοῦ σπανίαν ἐθνικὴν δραστηριότητα. Ἰδρυσε κέντρον ἐκπαιδεύσεως θεολόγων στρατιωτῶν καὶ ἐξέδιδεν εἰδικὸν περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον, Ὁ Χριστιανὸς στρατιώτης. Ἐν Λαρίσῃ ὠμίλει ἀπὸ τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τῶν ἐνόπλων δυνάμεων μετὰ δυνάμει πολλῆς, ἴδρυσε δὲ ἐκεῖ καὶ περικαλλῆ ναὸν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1948 μέχρι τοῦ 1952 εἰργάσθη ὡς ἱεροκήρυξ τῆς μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου. Ἐν Κύμῃ, ἔδρα τῆς μητροπόλεως ταύτης, ἐκυκλοφόρησεν, ἀπὸ 4 Νοεμβρίου 1950 μέχρι 10 Φεβρουαρίου 1952, φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Γρηγορεῖτε» μὲ τὸ Ἀγιογραφικὸν ρητὸν «Καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε. Καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ρήματος Ἰησοῦ» (Ματθ. 26, 74, 75), καὶ διένειμεν αὐτὸ δωρεὰν «πρὸς χριστιανικὸν διαφωτισμὸν τοῦ λαοῦ». Ἐπίσης, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἱεροκήρυκος τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος ἀρχιμανδρίτου Χριστοφόρου Καλύβα, συνέτασσε καὶ ἐκυκλοφόρει, ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου

1951 περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον, Κατήχησις, ἠθικοπλαστικοῦ περιεχομένου, διανεμόμενον καὶ αὐτὸ δωρεὰν εἰς τοὺς νέους, ὡς ἀνεγρᾶφη ἀνωτέρω. Μετὰ ταῦτα μετετέθη εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν ὡς ἱεροκήρυξ καὶ εἰργάσθη ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἐπάλλεως μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν ἱκανότητος περὶ τὸ θεῖον κήρυγμα, μετὰ ζήλου καὶ ἀγωνίας διὰ τὰ γενικώτερα ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας. Πρότασις γενομένη πρὸς αὐτὸν ἵνα ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐγένετο ἀποδεκτὴ, αἰτησαμένου προηγουμένως ἀναγκαίας μεταρρυθμίσεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τούτου ὀργανισμοῦ. Συνειργάσθη δραστηρίως διὰ τὸ θεῖον κήρυγμα καὶ μετὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ὀρθόδοξου Συλλόγου «Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι». Ἐκτὸς τῆς ἱεροκηρυγματικῆς αὐτοῦ δραστηριότητος ὁ Αύγουστίνος Καντιώτης ἴδρυσε ὀρθοπεδικούς Συλλόγους, καὶ δὴ τοῦ «Ἁγίου Ἀθανασίου», «Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος», ὡς ἐπίσης οἰκοτροφεῖα φοιτητῶν καὶ μαθητῶν καὶ αἰθούσας διαλέξεων ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ.

Ὁ Αύγουστίνος Καντιώτης τῇ 22 Ἰουνίου 1967 ἐξελέγη μητροπολίτης Φλωρίνης, Ἀλμωπίας καὶ Ἑορδαίας, χειροτονηθεὶς τῇ 25 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Ὁμονοίας Ἀθηνῶν. Ὁ ἱεράρχης οὗτος εἶνα ἀσκητικὴ προσωπικότης, κατέχων μόρφωσιν εὐρυτάτην, βαθεῖαν δὲ γνῶσιν τῆς πατερικῆς φιλολογίας καὶ τῶν Γραφῶν, αἵτινες ἀνέπτυξαν ἐν αὐτῷ ἰσχυρὰν ὀρθόδοξον συνείδησιν, διακρινόμενος διὰ τὸν ἔρωτα αὐτοῦ πρὸς τὸ ἀπλότου, ἀσυμβίβαστος ὄν πρὸς τὰς κοινωνικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς συμβατικότητας... Ἀριστοτέχνης τοῦ κηρύγματος, μάλιστα δὲ τοῦ ἐλεγκτικοῦ, ὁ προκρίνει ὡς τὸ μόνον ἀναγκαῖον ἐν καιροῖς κρίσεως, ἀσκῶν ἰσχυροτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ λαοῦ, μὲ τὴν παρησίαν αὐτοῦ, τὸ προφητικὸν ὕφος, τὴν δσιότητα καὶ ἀνιδιοτέλειαν τοῦ βίου, τὰ ὑψιπετῆ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ὀράματα, τοὺς ποικίλους ἀγῶνας, τὰς πολυπληθεῖς συγγραφάς, ἐνθυμίζει μεγάλας ἀγωνιστικὰς μορφάς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας⁷⁶.

76. Ν. Χ. Ἀλιπράντη, Ὁ Μητροπολίτης Αύγουστίνος Καντιώτης — Τὰ παιδικὰ του χρόνια, Ἀθήνα 1982. — Δ. Παναγοπούλου, Καντιώτης Αύγουστίνος, ἐν Ὀρθοπεδικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 7, Ἀθήνα 1965, σελ. 311-313. — Ἰωάννου Χ. Κωνσταντινίδου, Αύγουστίνος Καντιώτης Μητροπολίτης Φλωρίνης, Ἀλμωπίας καὶ Ἑορδαίας, ἐν Ὀρθοπεδικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 12 (Συμπλήρωμα), Ἀθήνα 1978, σελ. 645-646. — «Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι», Ὀρθόδοξος Χριστιανικὸς Σύλλογος, ἔτος ἰδρύσεως 1905. Ἱστορία - ὀργάνωσις - δράσις - πολιτεία, Ἀθήνα 1970, σελ. 237.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 270 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9-10 τεύχους.

Μέγα και αξιόλογο είναι το συγγραφικόν έργον του Αύγουστίνου Καντιώτου. Αυτότελώς εξέδόθησαν τὰ εξής βιβλία: 1) Κοσμάς ὁ Αἰτωλός (Βόλος 1950). 2) Ἐκ τοῦ άνεσπέρο φωτός (Βόλος 1950). 3) Πρὸς τὸν Γολγοθᾶν (Ἀθήναι 1952). 4) Σαλπίσματα (Ἀθήναι 1952). 5) Σημεῖα τῶν καιρῶν (Ἀθήναι 1953). 6) Ἐλευθέρα και ζῶσα Ἐκκλησία (Ἀθήναι 1954). 7) Πρὸς τὴν ὑπαιθρον (Ἀθήναι 1955). 8) Τὰ τέσσαρα χρώματα (Ἀθήναι 1955). 9) Εἰκόνες και πραγματικότητες (τεῦχος Α') (Ἀθήναι 1957). 10) Ὁ πολῦτιμος μαργαρίτης (Βιογραφία τῶν ὁσίων πατέρων ἡμῶν Βαρλαάμ και Ἰωάσαφ) (Ἀθήναι 1958). 11) Ἁγία Συγκλητική (Ἀθήναι 1959). 12) Ἐθνικά προβλήματα (Ἀθήναι 1961). 13) Εἰκόνες και πραγματικότητες (τεῦχος Β') (Ἀθήναι 1962). 14) Ἡ σύγχρονος θρησκευτική και ἠθική κατάσταση (Ἀθήναι 1964). 15) Ἀκολουθεῖ μοι (ἐκδοσις Β', Ἀθήναι 1970). 16) Ὁ χρόνος και αἱ τέσσαρες ἐποχαι (Ἀθήναι 1966). 17) Τὸ ἐκπαιδευτικὸν πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος (Ἀθήναι 1967). 18) Θαύματα (Ἀθήναι 1968). 19) Ἐκκλησιαστικὰ ὑπομνήματα (Ἀθήναι 1969). 20) Πρὸς κλῆρον και λαὸν (Ἀθήναι 1969). 21) Ἐθνικαὶ ἐπέτειοι (Ἀθήναι 1970). 22) Ἀντιβλασφημικὸς ἀγὼν (Ἀθήναι 1971). 23) Ἀπολογισμὸς μιᾶς τετραετίας (Ἀθήναι 1971). 24) Κυριακή (Ἀθήναι 1972). 25) Ἐκκλησιαστικὸς στρουθοκαμηλισμὸς (Ἀθήναι 1972). 26) Πρὸς τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα (Ἀθήναι 1973). 27) Ἀπαντήσεις ἐπὶ Ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων (Ἀθήναι 1973). 28) Ἀπόστολος (Ἀθήναι 1973). 29) Χρονικὸν σοβοῦσης κρίσεως (Ἀθήναι 1973). 30) Ἐξέστημεν; (Ἀθήναι 1973). 31) Μυρίπνοα ἄνθη (Ἀθήναι 1974). 32) Κοινωνικαὶ πληγαὶ (Ἀθήναι 1975). 33) Πρὸς τὸ ποιμνιον (Ἀθήναι 1975). 34) Ἀπολογισμὸς δευτέρας τετραετίας (Ἀθήναι 1976). 35) Ὁρθόδοξος ναὸς (Ἀθήναι 1976). 36) Εἰς τὴν θεῖαν Λειτουργίαν (τεῦχος Α') (Ἀθήναι 1977). 37) Βασιλεύει τὸ ἀγάθι (Ἀθήναι 1978). 38) Εἰς τὴν θεῖαν Λειτουργίαν (τεῦχος Β') (Ἀθήναι 1978). 39) Ἡ θάλασσα (Ἀθήναι 1979). 40) Ἀπ' ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα (Ἀθήναι 1980). 41) Τὸ διαζύγιον (Ἀθήναι 1980). 42) Ἀπολογισμὸς τρίτης τετραετίας (Ἀθήναι 1980). 43) Ὑπομνήσεις (Ἀθήναι 1980). 44) «Κλειστε τὶς τηλεοράσεις» (Ἀθήναι 1981). Ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1945 ἐκδίδει τὸ περιοδικὸν Χριστιανικὴ Σπίθα, και ἀπὸ τοῦ ἔτους 1952 τὸ περιοδικὸν Σταυρός, ἐποικοδομητικῆς ὕφης, ὡς ἐπίσης και τὴν Σάλπιγγα Ὁρθοδοξίας, περιοδικὸν ὄργανον τῆς μητροπόλεως του. Ἐπὶ πλέον ἔχει δημοσιεύσει πολλὰ ἄρθρα και μελέτας εἰς τὰ εξής περιοδικά: 1) Χριστιανὸς Στρατιώτης. 2) Χριστιανὸς νέος (Βέροια). 3) Κοσμάς Αἰτωλός (Μεσολόγιον). 4) Ὁσίου Νικάνωρ (Γρεβενά). 5) Ἀπολύτρωσις (Θεσσαλονίκη). 6) Σάπφειρος (Λάρισα). 7) Τρεῖς Ἱεράρχαι (Ἀθήναι). 8) Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής (Ἀθήναι). 9) Ἐνορία (Ἀθήναι).

Κωνσταντῖνος Χάρης.

Ὁ Κωνσταντῖνος Χάρης ἐγεννήθη εἰς Κερασιὰς Δωρίδος τῇ 27 Μαΐου τοῦ 1915. Μετὰ τὴν φοίτησιν αὐτοῦ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, ἐφοίτησεν εἰς τὸ σχολαρχεῖον τοῦ Λιδωρικίου, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1941 ἐνεγράφη εἰς νυκτερινὸν γυμνάσιον τῶν Ἀθηνῶν, και φοιτήσας μεταγενεστέρως εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἔλαβε τὸ πτυχίον αὐτοῦ ἐν ἔτει 1950. Τῇ 29 Μαΐου τοῦ 1952 ἐκάρη μοναχὸς τῆς μονῆς Προφήτου Ἡλιοῦ Ὑδρας ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ὑδρας, Σπετσῶν και Αἰγίνης Προκοπίου Καραμάνου (1912-1917 και 1923-1965). Διάκονος ἐχειροτονήθη τῇ 16 Ἰουλίου 1952 ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω ἱεράρχου εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου τοῦ ἐν Ὑδρᾷ ἐπισκοπεῖου τῆς μητροπόλεως Ὑδρας, Σπετσῶν και Αἰγίνης, πρεσβύτερος δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω ἱεράρχου τῇ 28 Δεκεμβρίου 1952 εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου και Ἐλένης Ὁμονοίας Ἀθηνῶν, προχειρισθεὶς ἀρχιμανδρίτης. Μετὰ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ, και μέχρι τοῦ Νοεμβρίου 1956 εἰργάσθη ὡς ἱεροκέρυξ παρὰ τῇ μητροπόλει Ὑδρας, Σπετσῶν και Αἰγίνης. Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1957 διωρίσθη ἱεροκέρυξ τῆς μητροπόλεως Καρυστίας και Σκύρου, παραμείνας εἰς τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τέλους τοῦ Δεκεμβρίου 1980, ὅτε ἐσυνταξιοδοτήθη. Μένων δὲ ἔκτοτε ἐν Ἀθήναις κηρύττει τὸν θεῖον λόγον οικειοθελῶς εἰς ναοὺς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Ὁ Κωνσταντῖνος Χάρης δὲν ἔχει δημοσιεύσει ἄρθρα ἢ ἐποικοδομητικὰς ἐργασίας. Ἐχει πρὸς δημοσίευσιν κηρυγματικὴν ἐργασίαν.

Ἄγγελος Κορωναῖος.

Ὁ κατὰ κόσμον και κατὰ τὴν μοναχικὴν κουρὰν Ἄγγελος Κορωναῖος, ἐκ Κυθήρων ἔλκων τὴν καταγωγὴν, ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας ἐν ἔτει 1916. Μετὰ τὴν στοιχειώδη και τὴν γυμνασιακὴν μόρφωσιν, ἐφοίτησεν ἀργότερον εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν λαβὼν τὸ πτυχίον αὐτοῦ ἐν ἔτει 1953. Ἐκάρη μοναχὸς εἰς τὸν ναὸν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ὀρφανοτροφείου Χαλκίδος τῇ 9 Σεπτεμβρίου τοῦ 1958 ὑπὸ τοῦ Καρυστίας και Σκύρου Χρυσοστόμου Ζέρβα (1957-1968) και ἐχειροτονήθη ὑπ' αὐτοῦ διάκονος τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ και πρεσβύτερος τὴν μεθεπομένην τῆς μοναχικῆς κουρᾶς του, εἰς τὸν ὡς ἄνω ναὸν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος διωρίσθη ἐφημέριος και ἱεροκέρυξ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας εἰς τὴν μητρόπολιν Καρυστίας και Σκύρου, συνέχισε δὲ τὸ ἔργον τοῦ ἱεροκέρυκος ἐν αὐτῇ και κατὰ τὰ ἔτη 1961-1969. Ἀργότερον ἐποποθετήθη Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος τῆς περιφερείας Ἀλιβερίου τῆς ὡς ἄνω μητροπόλεως. Ἀπεβίωσε τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1980.

Θεόφιλος Διονυσίου.

Ο, κατά κόσμον Ευάγγελος κατά δὲ τὴν μοναχικὴν κουράν, Θεόφιλος Διονυσίου ἐγεννήθη ἐν Χαλκίδι κατὰ τὸ ἔτος 1933. Εἰσαχθεὶς τῇ 9 Μαΐου τοῦ 1942 εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν ὀρφανοτροφεῖον Χαλκίδος, τὸ ὁποῖον ἐτέλει ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πρωτοσυγγέλλου τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος ἀρχιμανδρίτου Χρυσοστόμου Ζέρβα, ἐφοίτησεν ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ γυμνάσιον Χαλκίδος, λαβὼν τὸ ἀπολυτήριον αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1954. Κατὰ τὰ ἔτη 1955-1957 ἐφοίτησεν εἰς τὸ Ἀνώτερον Ἐκκλησιαστικὸν Φροντιστήριον τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1957-1962) λαβὼν τὸ πτυχίον αὐτοῦ. Τῇ 21 Δεκεμβρίου 1958 ἐκάρη μοναχὸς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Καρυστίας καὶ Σκύρου Χρυσοστόμου Ζέρβα (1957-1968) εἰς τὸν ναὸν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ὀρφανοτροφείου Χαλκίδος, λαβὼν τὸ ὄνομα τοῦ ἀποθανόντος πατρὸς του Θεοφίλου. Τῇ 25 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1958 ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Χαλκίδος Γρηγορίου Πλειθαοῦ (1922-1968) ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Δημητρίου Χαλκίδος. Ἐν ἔτει 1960 ἐφοίτησεν εἰς τὸ Φροντιστήριον κατηχητῶν ἐν Πεντέλῃ. Τῇ 19 Δεκεμβρίου 1961 ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος καὶ ἐχειροθετήθη ἀρχιμανδρίτης ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Γεωργίου Ἀλιβερίου ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Καρυστίας καὶ Σκύρου Χρυσοστόμου Ζέρβα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1966 ἐφοίτησεν εἰς τὸ Φροντιστήριον ἐξομολόγων. Τῇ 10 Αὐγούστου τοῦ 1966 διωρίσθη ἱεροκήρυξ τῆς μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου, ἐργαζόμενος ἕκτοτε μέχρι τοῦδε εὐδόκως εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ταύτην ἐπαλξιν. Τῇ 2 Νοεμβρίου 1978 ἐξελέγη ἡγούμενος τῆς παρὰ τὴν Ἀχλαδερὴν ἱστορικῆς μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου τῶν Καρυῶν τῆς μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου.

Ο Θεόφιλος Διονυσίου ἔχει δημοσιεύσει κατὰ καιροὺς διάφορα ἐποικοδομητικὰ ἄρθρα εἰς τὸν περιοδικὸν τύπον. Κατὰ τὸ ἔτος 1971 ἐδημοσίευσεν ἐν Κύμῃ, μετὰ τοῦ προαναφερθέντος ἱεροκήρυκος τῆς μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου ἀρχιμανδρίτου Ἀγγέλου Κορωναίου, τὸ βιβλίον, "Ἐνας ἀληθὴς ποιμὴν τοῦ Κυρίου — Χρυσόστομος Ζέρβας 1898-1968 Μητροπολίτης Καρυστίας καὶ Σκύρου.

Ἀμφιλόχιος Διακάκης.

Ο Ἀμφιλόχιος Διακάκης, κατὰ κόσμον Στέργιος, ἐγεννήθη ἐν Χαλκίδι τὸ 1949. Μετὰ τὴν φοίτησιν αὐτοῦ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τὴν τοιαύτην, μέχρι τῆς τετάρτης τάξεως, εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς γενετείρας αὐτοῦ, μετενεγράφη εἰς τὴν ἐξατάξιον Πατριάδα ἱερατικὴν σχολὴν, καὶ ἔλαβε τὸ πτυχίον αὐτοῦ ἐν ἔτει 1969. Κατὰ τὸ ἔτος 1971 ἐκάρη μοναχὸς τῆς μονῆς ἁγίου Γεωργίου Ἀρμᾶ τῆς μητροπόλεως

Χαλκίδος ὑπὸ τοῦ Χαλκίδος Νικολάου Σελέντη (1968-1974) ὀνομασθεὶς Ἀμφιλόχιος, ἐνεγράφη δὲ κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, λαβὼν τὸ δίπλωμα αὐτοῦ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1976. Τῇ 14 Ὀκτωβρίου ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω μητροπολίτου Χαλκίδος Νικολάου Σελέντη διὰ τὴν διακονικὴν θέσιν Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ἀμαρύνθου. Τῇ 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 1975 ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος καὶ ἐχειροθετήθη ἀρχιμανδρίτης ὑπὸ τοῦ Χαλκίδος Χρυσοστόμου Βέργη (1974 καὶ ἐξῆς) ἐργασθεὶς ὡς ἐφημέριος εἰς τοὺς ναοὺς Ὁδηγητρίας καὶ ἁγίας Μαρίνης Χαλκίδος. Διετέλεσεν ὑποδιευθυντὴς καὶ διευθυντὴς τοῦ Οἰκοτροφείου τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος, ἀρχηγὸς τῶν κατασκηνώσεων αὐτῆς καὶ κατηχητὴς καὶ πνευματικὸς συμπαραστάτης τῶν γυμνασίων καὶ λυκείων τῆς Χαλκίδος. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 1979 διωρίσθη κατηχητὴς τοῦ Λυκείου Ἀμαρύνθου. Ἀπολυθεὶς ἐξ ἀφορμῆς τοῦ διορισμοῦ τούτου ἐκ τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος, προσελήφθη ὡς ἱεροκήρυξ τῆς μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου, ἐργαζόμενος μέχρι σήμερον εἰς τὴν κηρυγματικὴν ἐπαλξιν με κέντρον τῆς πνευματικῆς ἐργασίας τὴν πόλιν τοῦ Ἀλιβερίου.

Σημείωσις: Κατὰ τὰ ἐν ἀρχῇ ἀνωτέρω ἀναπτυχθέντα, οἱ ἱεροὶ κανόνες καθορίζουν ὡς ἔργον κυρίως τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τὸν κηρύσσειν τὸν θεῖον λόγον ἐν τῇ Ὀρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ. Κατ' ἀκολουθίαν τῆς κανονικῆς ταύτης τάξεως, ἅπαντες οἱ διατελέσαντες ἱεράρχαι τῆς νήσου Εὐβοίας ἀπὸ τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν αὐτῇ (Ἀ' ἑκατονταετηρίς) μέχρι τῆς σήμερον, ἔσπειραν καὶ ἐκαλλιέργησαν τὸν θεῖον σπόρον τοῦ σωτηρίου κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Θεοῦ. Εἶχε δὲ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἡ νήσος Εὐβοία τὰς ἐξῆς ἐπισκοπάς: Εὐρίπου (Χαλκίδος), Καρύστου, Ὠρεῶν, Πορθμοῦ, Αὐλώνας, Αἰδηψοῦ, Ζάρκων καὶ Καναλίων, ἐκ τῶν ὁποίων σήμερον ὑφίστανται αἱ δύο μητροπόλεις τῆς Χαλκίδος καὶ τῆς Καρυστίας⁷⁷. Σὺν τοῖς ἐπισκόποις τῆς Εὐβοίας εἰργάσθησαν καὶ πρεσβύτεροι ἀπὸ τῆς ἐπάλξεως τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος, εἰδικώτερον δὲ οἱ ἱεροκήρυκες ἐν Εὐβοίᾳ κατὰ τὰ λεπτομερῶς μέχρι τοῦδε ἐνταῦθα ἀναπτυχθέντα.

Ἐσαύτως, περὶ τὸ κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγου ἡσχολήθησαν βεβαίως καὶ οἱ ἐκάστοτε ἄμμοι διοικητικοὶ κληρικὸι συνεργάται τῶν ἱεραρχῶν ἐν Εὐβοίᾳ, ἦτοι οἱ πρωτοσύγκελ-

77. Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη, Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Εὐρίπου διὰ μέσου τῶν αἰώνων*, Ἀθήναι 1952. — Τοῦ αὐτοῦ, *Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Καρύστου διὰ μέσου τῶν αἰώνων*, Ἀθήναι 1955, (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Θεολογίας). — Τοῦ αὐτοῦ, *Ἡ Ἐπισκοπὴ Ὠρεῶν*, Ἀθήναι 1953 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Θεολογίας). — Τοῦ αὐτοῦ, *Αἱ Ἐπισκοπαὶ Πορθμοῦ, Αὐλώνας, Αἰδηψοῦ, Ζάρκων καὶ Καναλίων*, Ἀθήναι 1954 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Θεολογίας).

λοι αὐτῶν⁷⁸, μάλιστα δὲ οἱ τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος, ὀνόματα τῶν ὁποίων τυγχάνουν σποραδικῶς γνωστά, ἀπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ ἐξῆς, εἶναι δὲ γνωστὴ ἡ διαδοχικὴ σειρὰ αὐτῶν τῶν τελευταίων δεκαετιῶν, παρὰ ταῖς μητροπόλεσι Χαλκίδος καὶ Καρυστίας, καὶ δὴ:

Πρωτοσύγκελλοι Μητροπόλεως Χαλκίδος.

'Αρχιμανδρίτης Μακάριος Βαρλαάμ, ἐκ Σκύρου. Ὡς πρωτοσύγκελλος τοῦ μητροπολίτου Εὐρείπου (Χαλκίδος) Γρηγορίου Ἀργυροκαστρίτου (1799-1827) εἰργάσθη ἐθνικῶς κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἐν Εὐβοίᾳ, προσεγγικὸν ὑψίστας εἰς τὸν Ἄγωνα ὑπηρεσίας, γενόμενος θαρραλέος ἐμψυχωτὴς τῶν ἀγωνιζομένων ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ Ἑλλήνων⁷⁹.

Διονύσιος Ἀγραφιῶτης, διορισθεὶς πρωτοσύγκελλος τῆς ἐπισκοπῆς Εὐβοίας τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1834, μετὰ τοῦ ἀρχιδιακόνου ταύτης Γαβριὴλ Δελαγραμμάτικα⁸⁰.

'Αθανάσιος Κάρης, ἐξ Ἄνδρου. Ἀναφέρεται ἐν ἔτει 1857 ὡς πρωτοσύγκελλος τοῦ, ὡσαύτως ἐξ Ἄνδρου καταγομένου, ἀρχιεπισκόπου Χαλκίδος Καλλινίκου Καμπάνη (1852-1879)⁸¹.

Βασίλειος Κωνσταντίνου. Ἐγενήθη κατὰ τὸ ἔτος 1885 ἐν Αὐλωναρίῳ τῆς Εὐβοίας. Μετὰ τὴν ἐγκύκλιον μόρφωσιν αὐτοῦ ἐνεγράφη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀποφοιτήσας αὐτῆς τὸ 1909. Λατὶκὸς ὄν προσελήφθη εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς ἐπισκοπῆς Χαλκίδος καὶ Καρυστίας, καὶ ἤρχισε κηρύττων εἰς ναοὺς τῆς Χαλκίδος. Ἐκάρη

78. Σπυρ. Μακρῆ, Πρωτοσύγκελλος, ἐν Ὁρησκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαιδεῖα, τόμος 10, Ἀθῆναι 1967, στλ. 718-719. — Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τόμος Α', Ἀθῆναι 1920, σελ. 128-129 καὶ 189. — Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἀριθ. 5, ἐν Ναυπλίῳ 29 Ἰανουαρίου 1834, σελ. 46-48.

79. Βασιλείου Ἀτέση Μητροπολίτου πρώην Λήμνου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σκύρου, Ἀθῆναι 1961, σελ. 285-302. — Γιάννη Γκίκα, Ἡ Εὐβοία καὶ τὸ 21' ἐν Ἀρχεῖον Εὐβοϊκῶν Μελετῶν, τόμος ΙΖ', Ἀθῆναι 1971, σελ. 553 κ. ἐ. καὶ δὴ σελ. 567-568. — Χρ. Στασινοπούλου, Λεξικὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως τοῦ 1821, τόμος Α', σελ. 222. — Νάθαναήλ Ἰωάννου, Εὐβοϊκὰ κ.λ.π., Ἐρμούπολις 1857, σελ. 3 κ. ἐξῆς.

80. Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἀριθ. 5, ἐν Ναυπλίῳ 29 Ἰανουαρίου 1834, σελ. 48. — Βασιλείου Ἀτέση Ἐπισκόπου Ταλαντίου, Ἐπίτομος Ἐπισκοπικῆ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τόμος Α', Ἀθῆναι 1948, σελ. 59.

81. Συμῶν Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Τὰ Ἄπαντα εἰς ἕξ μέρη διαιρεθέντα. Δαπάνη καὶ ἐπιμελεία Στεφάνου Κ. Σκαθάρου, Ἀθῆναι 1857, σελ. 390, εἰς τὸν κατάλογον τῶν συνδρομητῶν.

μοναχὸς τῇ 3 Ἰανουαρίου τοῦ 1910 τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου «Ἥλια», παρὰ τὰ Λουτρά Αἰδηψοῦ καὶ τῇ 30 Ἰανουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1910 ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ Χαλκίδος καὶ Καρυστίας Χρυσάνθου Προβατᾶ (1907-1921), πρεσβύτερος δὲ ὑπ' αὐτοῦ, χειροθετηθεὶς ἀρχιμανδρίτης, τῇ 30 Ἰουλίου τοῦ 1916. Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1944 διετέλεσεν ἐφημέριος καὶ ἱεροκήρυξ τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ ἁγίου Δημητρίου Χαλκίδος, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους 1924 μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1941 διετέλεσε πρωτοσύγκελλος τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος. Τῇ 12 Μαρτίου τοῦ 1941 ἐξελέγη μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Θάσου, καὶ ἐχειροτονήθη ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῶν Ἀθηνῶν τῇ 23 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους. Ἀπεβίωσε τῇ 24 Δεκεμβρίου τοῦ 1952 ἐν Κομοτηνῇ καὶ ἐνεταφιάσθη παρὰ τὸν ναὸν τῆς Παναγίας Ὁδηγητρίας Χαλκίδος⁸².

Χρυσόστομος Ζέρβας. Ὁ Χρυσόστομος Ζέρβας, βιογραφικὰ τοῦ ὁποίου κατεχωρίσθησαν ἀνωτέρω εἰς τὰ περὶ ἱεροκηρύκων Χαλκίδος, διατελὼν πρωτοσύγκελλος τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1941 μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1957, ὅτε ἐγένετο μητροπολίτης Καρυστίας καὶ Σκύρου, εἰργάζετο καὶ ὡς ἱεροκήρυξ ἐν ναοῖς τῆς Χαλκίδος καὶ ἄλλων κωμοπόλεων καὶ χωρίων περὶξ αὐτῆς.

Συνέσιος Βισβίνης. Ἐγενήθη εἰς τὴν Αὐλίδα τῆς Βοιωτίας ἐν ἔτει 1912. Μετὰ τὴν ἐγκύκλιον μόρφωσιν αὐτοῦ, ἐφοίτησεν εἰς τὴν Ριζάρειον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης, ἀποφοιτήσας ἀριστοῦχος ἐν ἔτει 1936. Ἐκάρη ἐν ἔτει 1940 μοναχὸς τῆς μονῆς Ἱερουσαλὴμ Διαυλείας τῆς μητροπόλεως Θηβῶν καὶ Λεβαδείας καὶ ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας Συνεσίου Φιλιππίδου (1912-1944), πρεσβύτερος δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἱεράρχου προχειρισθεὶς καὶ ἀρχιμανδρίτης τῇ 9 Ἰανουαρίου 1941. Διωρίσθη κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ἱεροκήρυξ τῆς μητροπόλεως Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου, καὶ ἔπειτα ἀπεσπάρθη εἰς τὴν μητρόπολιν Θηβῶν καὶ Λεβαδείας. Κατεδικάσθη δι' ἐθνικὴν δρᾶσιν ὑπὸ τῶν ἀρχῶν Κατοχῆς (1941-1944), καὶ καταφυγὼν εἰς Χαλκίδα, ὑπρέτησεν ἐκεῖ ὡς ἀπεσπασμένος ἱεροκήρυξ. Κατὰ τὸν συμμοριτοπολέμον ἐπεστρατεύθη ὑπηρετήσας ὡς στρατιωτικὸς ἱερεὺς, καὶ μετὰ τὴν λῆξιν αὐτοῦ εἰργάσθη ὡς ἐφημέριος εἰς τὴν στρατιωτικὴν Σχολὴν Εὐελπίδων. Ἐν συνεχείᾳ ἐπανελθὼν εἰς Χαλκίδα εἰργάσθη ὡς ἐφημέριος καὶ ἱεροκήρυξ τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ἐν ἔτει 1957

82. Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Θέμελης, Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Καρύστου διὰ μέσου τῶν αἰῶνων, Ἀθῆναι 1955 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Θεολογίας), σελ. 43-44. — Ἡ ἐν βορείῳ Εὐβοίᾳ Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Γεώργιου Ἥλια, ὑπὸ Μοναχοῦ Κοσμᾶ Ζαρίκου — Ἐπιμελεία Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Θέμελης, Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), Ἀθῆναι 1953, σελ. 37. — Στυλιανοῦ Παπαδοπούλου, Βασίλειος ὁ Μαρωνεὶας καὶ Θάσου, ἐν Ὁρησκευτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαιδεῖα, τόμος 3, Ἀθῆναι 1963, στλ. 701. — Ἐκκλησιολογία, Α' (1953), σελ. 27-28.

Η ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΗΣ

(ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ - ΒΙΩΜΑΤΑ - ΟΡΑΜΑΤΙΣΜΟΙ)*

3. 'Ημελέτη ως διαρκής λύτρωσις.

Οί μέλλοντες ταγοί τῆς 'Εκκλησίας, βαθεῖα διαπεποτισμένοι ὑπὸ τῆς ρήτρας τῶν ἀρχαίων ὅτι «ἀξίζει νὰ ζῆ ὁ ἄνθρωπος, διότι ἀξίζει νὰ μαθαίνη», αἰσθάνονται τοὺς ἑαυτοὺς τῶν μὴ λυτρωμένων, δι' ὃ καὶ προσπαθοῦν οὗτοι νὰ ἐπιτύχουν τὴν λύτρωσιν τῶν. 'Η λύτρωσις ὅμως αὐτὴ δὲν εἶναι μονομερῆς ἀλλὰ πολυμερῆς. Εἶναι λύτρωσις, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, πλὴν ὅμως «ἔστιν δὲ οὖν τὸ λουτρόν» οὐ «μόνον τὸ ἐλευθεροῦν, ἀλλὰ καὶ ἡ γνῶσις, τίνες ἦμεν, τί γεγόναμεν· ποῦ ἦμεν ἢ ποῦ ἐβλήθημεν· ποῦ σπεύδομεν, πόθεν λυτρούμεθα· τί γέννησις, τί ἀναγέννησις»¹⁹⁷. Παράλληλως, ὅμως, πρὸς τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐσχατολογικὴν θὰ ἔλεγον λύτρωσιν, ὑπάρχει ὡσαύτως καὶ ἡ λύτρωσις, ἡ ὁποία ἐξαρτᾶται, κατὰ τὴν γνώμην τῶν φιλοσόφων, ἀπὸ τὴν σαφῆ γνῶσιν ἐκάστου ἐξ ἡμῶν τοῦ ἀκολουθοῦ προβλήματος: τί εἶναι καθ' ἑαυτὸ ἕκαστον πράγμα ὡς πρὸς τὸ γενικὸν αὐτοῦ σύνολον, ποία εἶναι, ἡ ὕλη του, ποῖος ὁ σκοπὸς καὶ ἡ αἰτιώδης ὑπόστασις του. Διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς τοῦτον οἱ εὐέλπιδες τῆς Σχολῆς στρέφονται καὶ πρὸς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς λυτρώσεως, ἥτοι πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν-φιλοσοφικὴν, φιλολογικὴν καὶ ἐγκυκλοπαιδικὴν — γνῶσιν, ἡ ὁποία καὶ ἀναφέρεται εἰς

«τὸ ὅτι, τὸ διότι, εἶ ἔστι, τί ἔστιν»¹⁹⁸, χωρὶς βεβαίως νὰ παραλείπουν νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς εὐσεβείας, ἣτις «τὴν ψυχὴν τρέφει τοῖς θείοις διανοήμασι»¹⁹⁹ παρέχουσα εἰς αὐτὴν γαλήνην καὶ τὸ μέτρον τῆς αὐτάρκειας διὰ πᾶν πρᾶγμα. 'Η Σχολὴ παύτρυνε πάντας ἡμᾶς καὶ πρὸς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς γνώσεως προκειμένου ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς προσωπικῆς πείρας, νὰ φθάσωμεν, τελειώνοντας τὴν Σχολὴν, εἰς τὸ συμπέρασμα καθ' ὃ οὔτε αἱ θετικαὶ ἐπιστῆμαι καὶ ἡ τεχνολογία μόνον, οὔτε αἱ θεωρητικαὶ ἐπιστῆμαι, με ἐπικεφαλῆς τὴν μητέρα πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, τὴν Φιλοσοφίαν, οὔτε ὡσαύτως αἱ πολιτικά, κοινωνικά καὶ οἰκονομικά ἐπιστῆμαι δύνανται νὰ ἀνυψώσουν τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ ὕψος, εἰς τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ὑψώσῃ τοῦτο ἡ ἠθικὴ διδασκαλία τῆς 'Αποκαλύψεως τοῦ αἰωνίου Λόγου τοῦ Θεοῦ.

Ὅθεν, ἀλύτρωτοι οἱ μαθηταὶ τῆς Σχολῆς καὶ διψασμένοι ἀπὸ μάθησιν, ἀπὸ γνῶσιν, ἀπὸ πνευματικῶν ἐφοδιασμῶν καὶ ἐπιστημονικὴν κατάρτισιν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐσωτερικῶν ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίσουν καλῶτερον καὶ βαθύτερον τοὺς διαφόρους τομεῖς οὐ μόνον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς θύραθεν παιδείας μένουν, ἐπὶ πολλὰς ὥρας, καρφωμένοι ἐπάνω εἰς τὰ βιβλία τῶν καὶ ζητοῦν, μέσῳ τοῦ γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος αὐτῶν, νὰ γνωρίσουν τὸν «Θεοεἰδῆ καὶ Θεοεἰκελον», τὸν ὄντως βασιλικὸν καὶ ἀγνωστικὸν ἀνθρώπον» τοῦ Κλήμεντος 'Αλεξανδρέως²⁰⁰, νὰ γνωρίσουν καὶ ἐκτιμήσουν τὰ ἐπιτεύγματα αὐτοῦ, νὰ ἐντρυφήσουν εἰς τὰ ἠθικὰ κελεύσματα τῶν προγόνων αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι διὰ τοῦ καθαροῦ αὐτῶν λόγου ἔφθασαν εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς μονοθεΐας, συνέλαβον τὴν ἰδέαν τῆς «Οἰκουμένης», ἐπεσήμανον τὴν ρευστότητα τῶν πάντων πλὴν τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, καθ' ὅτι «πάντα ρεῖ, πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει» ('Ηράκλειτος), ἐκτὸς τοῦ «όντως ὄντος», τοῦ Θεοῦ, ὥρισαν τὴν ἀρετὴν ὡς κάλλος ψυχῆς ἢ εὐδαιμονίας, ἐδίδαξαν τὴν συμμετρίαν τῶν πάντων, μετέτρεψαν τὸ μάρμαρον εἰς λόγον καὶ τὴν ἰδέαν εἰς τέχνην, ἀνύψωσαν τὴν ἐλευθερίαν εἰς κανόνα ζωῆς, ἔκαναν τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 274 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9-10 τεύχους.

197. ΚΑΗΜΕΝΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ, 'Εκ τῶν Θεοδότου καὶ τῆς ἀνατολικῆς καλουμένης διδασκαλίας κατὰ τοὺς Οὐαλεντίνου χρόνους ἐπιτομαί, 78.

διωρίσθη πρωτοσύγκελλος τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος. Τῆ 10 Μαΐου 1960 ἐξελέγη μητροπολίτης Κασσανδρείας, χειροτονηθεὶς τῆ 25 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῶ τῶν Ἀθηνῶν, ποιμαίνων ἕκτοτε τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ⁸³.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

83. 'Εκκλησία, ΑΖ' (1960), σελ. 347-350. — Ἰωάννου Χ. Κωνσταντινίδου, Συνέσιος ὁ Βισβίνης Μητροπολίτης Κασσανδρείας, ἐν Ἐρησκευτικῆ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 11, Ἀθῆναι 1967, στήλ. 571.

198. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, Ἀναλυτικὰ Ὑστερα, 1, 898 23 ἐξ. Μεταφυσικὰ ΚΑ', β' 4, 999b, 26.

199. Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Ἐπιστολαί, II, 2 (ΒΕΠ, 55, 13,36).

200. ΚΑΗΜΕΝΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ, Στρωματεῖς, III, 10 (ΒΕΠ, 8,27).

δημόσιον, ώμίλησαν περί του πολιτεύματος τής Δημοκρατίας, καθιέρωσαν την ποίησιν και την τέχνην ώς συνειδητήν δημιουργικήν άποστολήν του ανθρώπου, επέτυχον ού μόνον την άνευ προηγουμένου καταπληκτικήν ανάπτυξιν τής ανθρώπινης διανοήσεως, αλλά και την προβολήν των σημαντικών αυτών επιτευγμάτων, ήτοι τής γνώσεως, τής άρετής και τής σοφίας ώς του πολυτιμότερου θησαυρού τής ζωής του ανθρώπου, έν τω ταυτοχρόνως ή φιλοσοφία αυτών, ή οποία είναι «φ υ σ ι κ ή θ ρ η σ κ ε ί α» και «Θ ε ο υ έ μ φ α σ ι ς» άποβάσα ύπόβαθρον «τής κατά Χριστόν φιλοσοφίας» προπαρασκεύασε και προωδοποίησε τον ύπό του Χριστού τελειούμενον άνθρωπον²⁰¹ άφ' ένός μόνον βοηθήσασα αυτόν «εις τεκνογονίαν τής άρετής», ώς επιγραμματικά γράφει ο Γρηγόριος Νύσσης, και άφ' έτέρου προκαθορίσασα, διά του ύπό του Μ. Άλεξάνδρου άναληφθέντος έκπολιτισμού των βαρβάρων, τους προσανατολισμούς τής έλληνικής διανοήσεως προς την έν τω κόσμω άποστολήν τής Έκκλησίας²⁰², ήτις επί τού συντομώτερον όρίζεται ώς άνακεφαλαίωσις του προσώπου και του άπολυτρωτικού έργου του Σωτήρος Χριστού. «Φιλοσοφία δέ ή έλληνική οίον προκαθαίρει και προσεθίζει την ψυχήν εις παραδοχήν πίστεως, έφ' ή την γνώσιν έποικοδομεί ή άλήθειαν»²⁰³. Η δίψα αυτή προς μάθησιν αυξάνεται τόσον πολύ με την προσευχήν, την αυτογνωσίαν και την διαρκή μελέτην, ώστε ο κόσμος αυτός δέν χωρεϊ τους μαθητάς. Και δέν τους χωρεϊ διότι ήνοιξεν εις αυτούς ο κόσμος του άπειρου.

* * *

Πιεζόμενοι ύπό των ραγδαίως έναλλασσομένων επιτακτικών αίτημάτων και έντόνων πνευματικών άνάζητήσεων τής έποχής μας, φειδόμενοι του χρόνου και όντες être de désir άνικανοποίητοι και πνευματικώς άπληστοι τρέχουν, κατά τας έλευθέρας αυτών ώρας, υποχρεωτικώς δέ κατά την ώραν του «Σπουδαστηρίου», εις τού άναγνωστήριον τής άρχαίας και πλουσιωτάτης βιβλιοθήκης τής Σχολής²⁰⁴, διά να λυτρωθούν ίκανο-

ποιούντες τας άπαιτήσεις του πνεύματός των, διά να σβύσουν την πνευματικήν δίψαν μαθήσεως, ήτις με την άρμονικήν συνεργασίαν και άναγκαίαν συμπλήρωσιν με την μυστηριακήν ζωήν άποβαίνει ή πλέον άσφαλής οδός προς την τελειότητα, διά να μελετήσουν βαθύτερον την ζωήν, την τέχνην, την ιστορίαν και τον πολιτισμόν του ανθρώπου γενικώς και διά να όπλίσουν καταλλήλως τους έαυτούς των διά την μεγάλην άποστολήν, ή οποία τους αναμένει εις τον κόσμο, διά να λάβουν, βάσει πάντοτε τής φυσικής, ήθικής και διαλεκτικής, πλήρη συνείδησιν των πραγμάτων, των αίτιών και των υλικών αυτών ύποστάσεων και τελικών σκοπών, διά να είναι έτοιμοι «άει προς άπολόγίαν παντί τω αίτούντι λόγον περί τής έν ήμιν έλπίδος» (Α' Πετρ., 3,15), όλως δέ ιδιαιτέρως διά να γνωρίσουν και έμβαθύνουν εις τού άπειρον και άπροσδιόριστον, έν πολλοίς, βάθος του περιεχομένου τής πίστεως, ήτις, μη ούσα άσχετος και ξένη προς όσα συμβαίνουν έν τω κόσμω, τή ιστορία και τή ζωή των ανθρώπων, χρήζει πάντοτε περαιτέρω έρμηνείας, αναπτύξεως και βιώσεως έφ' όσον αυτή είναι «δύναμις εις ζωήν αιώνιον», μεταφυσική συμβίωσις τής ψυχής μας με ό,τι κείται πέραν τής γνώσεως και τής ζωής, ώς επίσης και «άρχή πράξεως» και «θεμέλιος έμφρονος προαιρέσεως»²⁰⁵ διά την πραγματοποίησιν του θείου προορισμού επί τής γής. Γνωρίζουν καλώς ότι ή μεγάλη άποστολή και ή τεραστία εκκλησιαστική, θεολογική, ήθικη και κοινωνική εϋθύνη άπαιτούν αυτούς, ίνα «άντεχόμενοι του κατά την διδασχην πιστού λόγου, δυνατοί ώσι και παρακαλεϊν έν τή διδασκαλία τή υγιαινούση και τους άντιλέγοντας έλέγχειν»²⁰⁶ τόσον διά των λιπαρών γνώσεων όσον και διά τής άρτίας και άηττήτου αυτών ψυχής, ή οποία εκφράζεται διά του σταθερού και δυνατού, άμα δέ και νηφαλίου αυτών χαρακτήρος. Ζώντες μέσα εις μίαν καθαρώς ιερατικήν και μοναστηριακήν άτμόσφαιραν

τούτου ιδέ Β. ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ, Η Ίερά Θεολογική Σχολή τής Χάλκης, έν Έπετηρίς Έστίας Θεολόγου Χάλκης, Άθηναι, 1980, σσ. 42 έξ. Β. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ, Η Βιβλιοθήκη τής έν Χάλκη Ί. Πατριαρχικής Μονής τής Αγίας Τριάδος κατά την Δ' περίοδον τής λειτουργίας τής Ί. Θεολογικής Χάλκης (1951-1971), ένθ. άν., σσ. 203-212. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ Χρυσστόμου, Μητροπολίτου Μύρων, Η εις την διάθεσιν τής Θεολογικής Σχολής Βιβλιοθήκη τής Μεγάλης Έκκλησίας έν τή κατά Χάλκην Ίερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή τής Αγίας Τριάδος, έν Όρθοδοξία, τ. 19 (1944), σσ. 342-354. ΑΘΗΝΑΓΟΡΟΥ, πρώην Παραμυθίας, Η βιβλιοθήκη τής έν Χάλκη Μονής τής Αγίας Τριάδος, έν Νέος Ποιμήν, τ. 3 (1921), σσ. 400-804.

205. ΚΑΗΜΕΝΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ, Σ τ ρ ω μ α τ ε ι ς, ΙΙ, ΙΙ Β (ΒΕΠ, 7, 310, 17).

206. Τι., 1,9.

201. ΚΑΗΜΕΝΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ, Σ τ ρ ω μ α τ ε ι ς, VI, 8, 67, I, 5, 28.

202. Περί του θέματος τούτου ιδέ W. JAEGER, Das Frühe Christentum und die griechische Bildung.

203. Ίδε ΚΑΗΜΕΝΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ, Σ τ ρ ω μ α τ ε ι ς, VII, 3 (ΒΕΠ, 8, 252,27-29).

204. Η Ίδρυσις τής Μονής και τής Βιβλιοθήκης και κατόπιν τής Σχολής άνάγεται εις αυτούς τούτους τους βυζαντινούς χρόνους, και δέ εις τους χρόνους Θεοδώρου του Στουδίτου, του Ίεροϋ Φωτίου και τής Αικατερίνης τής Κομνηνής. Ός κατά έξοχήν οργανωτής και θεμελιωτής τής Βιβλιοθήκης τής Μονής — Σχολής αναφέρεται ο Οικουμενικός Πατριάρχης Μητροφάνης Γ' (1565-1572, 1579-1580), όστις και έδώρησεν εις αυτήν πλέον των 300 χειρογράφων. Πλείονα περί του θέματος

καί χαϊρόμενοι υπαρκτικά προσπαθοῦν μέ τήν ἐπίβλεψιν Σχολάρχου, Καθηγητῶν καί 'Επιμελητοῦ νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό κάθε ἐκκλησιαστικήν καί θρησκευτικήν δεισιδαιμονίαν καί ἀπό πᾶσαν δημοκοπίαν πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀποβλέποντες νά γίνουν χρηστομαθεῖς, τ.ἔ. «πάντα ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν», ὡς παρατηρεῖ ὁ Διευθυντὴς τῆς 'Αλεξανδρινῆς Κατηχητικῆς Σχολῆς, «ἀναφέροντες, ὥστε καί ἀπὸ μουσικῆς καί ἀπὸ γραμματικῆς καί φιλοσοφίας αὐτῆς δρεπόμενοι τὸ χρησίμον ἀνεπιβούλευτον φυλάσσειν τὴν πίστιν»²⁰⁷, ἥτις δὲν κηρύσσει μίαν ἀπελευθέρωσιν τοῦ πνεύματος καί τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ δεσμωτήριον τοῦ σώματος. Ἀγωνίζονται νά γνωρίσουν οὐχὶ μόνον τὰς αἰωνίους ἠθικὰς ἀξίας τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ καί τὰς προηγηθείσας αὐτοῦ ἀξίας καί τὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἑλληνικῆς διανοήσεως, ἡ ὁποία ἐχάρισεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὴν ἐπιστήμην καί τὴν τέχνην, τὴν αἰσθητικὴν καί τὸν λόγον, ὡς ἀνωτέρω ἤδη ἀρκούντως ὑπεγράμμισθη, προσέτι δὲ οὐσα νοσταλγὸς τῆς θείας ἀπολυτρώσεως ἀνεγνώρισε τὸν 'Ιησοῦν Χριστὸν καί τὸ ἀπολυτρωτικὸν Αὐτοῦ ἔργον ἄνευ οὐδεμιᾶς προκαταλήψεως καί εἰργάσθη διὰ τὴν πνευματικὴν ἀνά-

πτυξιν καί τὴν τελείωσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον καί ἐβοήθησε νά διακρίνη τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τὸ ψεῦδος, τὸ καλὸν καί ἀγαθὸν ἀπὸ τὸ κακὸν καί τὸ πονηρὸν, τὸ μὲν πρῶτον ἀναγόμενον εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ δὲ δεύτερον εἰς τὸν χῶρον τῆς μεταπτωτικῆς καταστάσεως, διὸ καί «δυνατώτερα... ἡ φύσις τοῦ καλοῦ τῆς ἕξεως τοῦ κακοῦ, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἔστιν, τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ μόνον ἐν τῷ πράττεσθαι»²⁰⁸.

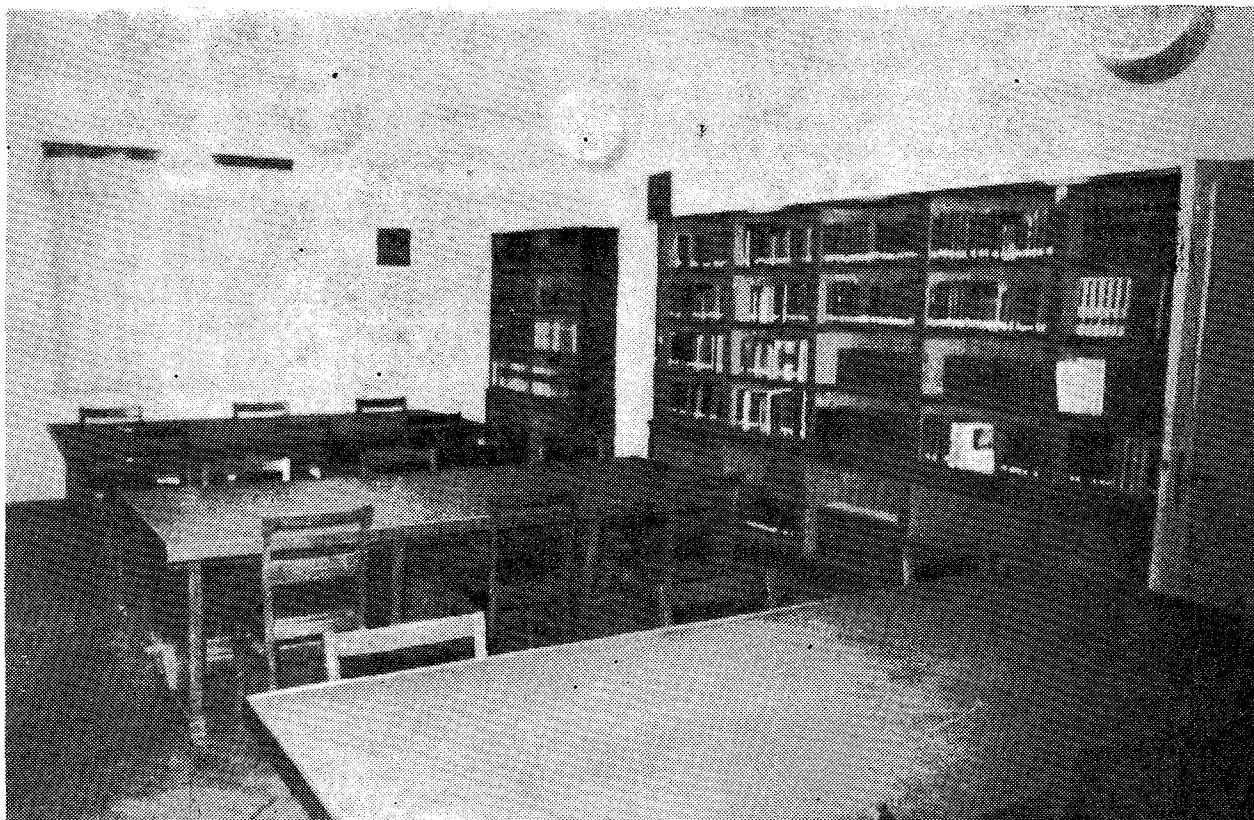
4. Ἡ μελέτη τοῦ κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπου.

Κέντρον τῶν μελετῶν καί ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν τῶν ἱεροσπουδαστῶν εἶναι ἀφ' ἐνός μὲν τὸ μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας, ὁ τριαδικὸς Θεὸς καί ἡ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ζωὴ καί δράσις τῆς ἑκκλησίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ «πολιτικὸν ζῶον καί συναγελαστικὸν ὁ ἄνθρωπος»²⁰⁹, ὅστις ὡς «ἡμερον καί κοι-

207. ΚΑΗΜΕΝΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ, Στρωματεῖς I, IX (ΒΕΠ, 7, 252, 27 ἑξ.).

208. ΔΙΑΔΟΧΟΥ ΦΩΤΙΚΗΣ, Κεφάλαια γνωστικά, 3 (Sources Chrétiennes, τ. 52, Paris, 1966, σ. 86).

209. Ἰδὲ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Ὁμιλία εἰς τὸν ΙΔ' Ψαλμόν, 6 (ΒΕΠ, 52, 34, 38-39).

Τὸ μοντέρνο ἀναγνωστήριον τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, τὸ ὁποῖον διεσκευάσθη δαπάναις τοῦ ὁμογενοῦς Κυριακοῦ Παμούκογλου καί τοῦ ὁποίου τὰ ἐγκαίνια ἐγένοντο τὴν 7ην Φεβρουαρίου 1950.

νωνικὸν ζῶον καὶ οὐχὶ μοναστικὸν» διακρίνεται διὰ τὸ κοινωνεῖν ἀλλήλοις καὶ χρῆζειν ἀλλήλων, καὶ ἀγαπᾶν τὸ ὁμόφυλλον»²¹⁰. Καὶ τοῦτο διότι τὸ πρωτεῦον στοιχεῖον εἰς τὴν ψυχοσύνθεσιν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ αἶσθημα τῆς κοινωνίας.

Τὸ ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς δὲν περιορίζεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τοὺς ἀνωτέρω καθαρῶς θεολογικοὺς τομεῖς, ἀλλ' ἐπεκτείνεται καὶ πέραν αὐτῶν, καὶ δὴ καὶ εἰς τομεῖς μὴ θεολογικοὺς βεβαίως, ἀλλὰ πάντως καὶ πάντοτε ἄκρως ἐνδιαφέροντες διὰ τὴν γνώσιν καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ λόγου, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ τραγικὸς ποιητὴς Σοφοκλῆς γράφει εἰς τὴν Ἡλέκτραν:

«Κανένα κέρδος πιὸ τρανὸ
δὲν εἶναι στοὺς ἀνθρώπους
ἀπ' ὅσα τοὺς χαρίζουε
ἡ στόχαση καὶ ἡ γνώση».

Ἐρεθιζόμενοι ἀπὸ τὴν σκέψιν, τὴν σοφίαν, τὸ πνεῦμα καὶ τὴν πανανθρώπινον ὀλοκλήρωσιν τοῦ λόγου ὑπὸ τῶν προγόνων των οἱ μαθηταὶ ἀναλίσκονται καὶ εἰς τὴν γνώσιν τοῦ κόσμου καὶ τῶν προβλημάτων αὐτοῦ, δοθέντος ὅτι ὁ μὴ γνωρίζων τί εἶναι ὁ κόσμος δὲν γνωρίζει ποῦ εὐρίσκεται, ὁ δὲ μὴ γνωρίζων διὰ ποῖον σκοπὸν ὑπάρχει ὁ κόσμος δὲν γνωρίζει ποῖος εἶναι ὁ ἴδιος, οὐτε τί εἶναι ὁ κόσμος. Ἡ γνώσις αὕτη δὲν ἐπιτυγχάνεται μόνον διὰ τῆς μελέτης εἰς τὸ σπουδαστήριον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν μαθημάτων καθόδων τῶν μαθητῶν εἰς τὰ Πριγκηπόννησα καὶ εἰς τὴν Πόλιν, ὅτε ἔχουν ὅλην τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἔλθουν εἰς ἄμεσον κοινωνίαν μὲ τοὺς πιστοὺς τῶν διαφόρων Κοινοτήτων καὶ νὰ γνωρίσουν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ ἀπασχολοῦντα αὐτοὺς πολύμορφα καὶ ἀγωνιώδη προβλήματα εἰς τρόπον, ὥστε ὅταν εἰς τὴν μετέπειτα ζωὴν καὶ δρᾶσιν αὐτῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν προσκρούσουν εἰς τὰ σφάλματα κάποιου πιστοῦ, εὐθύς, ἐν τῇ διορθώσει αὐτῶν, νὰ στρέφονται πρὸς τὸν ἑαυτὸν τους καὶ νὰ συλλογίζονται ποῖα παρόμοια σφάλματα - ἁμαρτήματα αὐτοὶ οἱ ἴδιοι διαπράττουν, συλλογίζόμενοι δὲ ταῦτα καὶ μὴ θυσιάζοντες τὴν ἀλήθειαν, ἔτι δὲ ἀναλογιζόμενοι τὴν ἄκραν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον νὰ γίνονται περισσότερο διαλεκτικοὶ καὶ ἐπιεικεῖς πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ περισσότερο αὐστηροὶ πρὸς ἑαυτοὺς, τηροῦντες τὸ πνεῦμα καὶ οὐχὶ τὸ γράμμα τοῦ Νόμου τοῦ Εὐαγγελίου.

5. «Αἱ Ἐναίσιμοι ἐπὶ πτυχίῳ Διατριβαί».

Τοῦ λόγου ὄντος περὶ τῶν μελετῶν, ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν καὶ λοιπῶν ἐνδιαφερόντων τῶν ἱερο-

σπουδαστῶν μετ' ἰδιαίτερας ἐμφάσεως δέον νὰ ὑπογραμμίσωμεν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν μεγάλην σπουδαιότητα ὀρισμένων μὴ δημοσιευθειῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀγνωστῶν εἰς τὸν θεολογικὸν κόσμον ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν τῶν τεταρτοετῶν φοιτητῶν τῆς τροφῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, οἵτινες ὄφειλον, πρὸ τῶν ἐπὶ πτυχίῳ ἐξετάσεων, νὰ ὑποβάλουν τὴν «Ἐναίσιμον ἐπὶ πτυχίῳ Διατριβήν», ἡ ἔγκρισις τῆς ὁποίας ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς, ὡς ἤδη ἐλέχθη ἀνωτέρω, τὸ δικαίωμα συμμετοχῆς εἰς τὰς τελικὰς ἐξετάσεις καὶ τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῶν εἰς «Διδασκάλους τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας». Αἱ ἐργασίαι αὗται, καίτοι πρωτόλεια, ἐν τούτοις εἰς οὐδὲν ἀπολύτως ὑστεροῦν τῶν ἐργασιῶν, αἵτινες ὑποβάλλονται εἰς τὰς λοιπὰς Θεολογικὰς Σχολὰς πρὸς λήψιν τοῦ Διδακτορικοῦ Διπλώματος²¹¹. Μία ἐπὶ τροχάδην ἀνάγνωσις αὐτῶν εἶναι ἀρκούντως ἱκανὴ νὰ ἀποδείξῃ τὸ ὑψηλὸν πνευματικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν ἐπίπεδον τῆς Σχολῆς, τὸ εὐσυνείδητον ἐρευνητικὸν πνεῦμα ὑπὸ τοῦ ὁποίου διακατέχονται οἱ τελειοδίδακτοι αὐτῆς, τὴν ἀπεριόριστον ἀγάπην καὶ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸ ἐρευνώμενον ἀντικείμενον (Θέμα), πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ αἰώνιον αὐτῆς μήνυμα, πρὸς τὴν ἀναζήτησιν τῶν αἰωνίων ἀξιῶν, αἵτινες ἀναδεικνύονται ἀπὸ τὸν μελετώμενον βίον, τὴν πολιτείαν καὶ τὴν δρᾶσιν τῶν διαφόρων ἀποστολικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν πατέρων, συγγραφέων καὶ λοιπῶν ἀρχαίων καὶ συγχρόνων ταγῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐξόχων προσωπικοτήτων τῆς θύραθεν παιδείας, πρὸς διασάφησιν ὀρισμένων ἐκκλησιαστικῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἤλλαξαν τὸν ροῦν τῆς ἱστορίας ὄχι μόνον τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου, πρὸς ἐπιστημονικὴν ἐξήγησιν τῆς πράξεως καὶ τῆς θεωρίας τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἀναδρομῆς εἰς τὸ παρελθόν, πρὸς μελέτην καὶ προγραμματισμὸν τοῦ δέοντος γενέσθαι, τέλος δὲ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς φήμης ὀρισμένων παρεξηγημένων ὑπὸ τῆς ἐποχῆς των ἐκκλησιαστικῶν προσωπικοτήτων, αἵτινες ἔθεσαν τὴν σφραγίδα αὐτῶν ἐπὶ τῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς των. Ὁ ἰδιάζων ὅμως καὶ ἀπώτερος ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῶν καθαρῶς ἱστορικῶν, πατρολογικῶν, δογματικῶν, βιβλικῶν, ποιμαντικῶν, κανονικῶν, κοινωνιολογικῶν, ἠθικῶν, οἰκουμενικῶν, κατηχητικῶν, ὁμιλητικῶν, συμβολικῶν, φιλοσοφικῶν, θρησκευτικῶν καὶ πολλῶν ἄλλων θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ δευτέρου ἔτους οἱ Καθηγηταὶ τῆς Σχολῆς ἔδιδον εἰς τοὺς σπουδαστάς, τῇ ἐκλογῇ εἴτε τῶν Καθηγητῶν εἴτε τῶν ἰδίων τῶν φοι-

211. Ἀποδείξιν τῆς ποιότητος τῶν ἐργασιῶν τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς ἀποτελεῖ τὸ γεγονός, καθ' ὃ οὐχὶ μόνον «Ἐναίσιμοι ἐπὶ πτυχίῳ Διατριβαί» τῶν τεταρτοετῶν φοιτητῶν, ἀλλὰ καὶ φροντιστηριακαὶ ἐργασίαι τῶν δευτεροετῶν καὶ τριτοετῶν σπουδαστῶν ὑπεβλήθησαν, κατόπιν βεβαίως μιᾶς σχετικῆς ἐπεξεργασίας καὶ βιβλιογραφικῆς ἐνημερότητος, εἰς διαφόρους Ὁρθοδόξους (καὶ δὴ καὶ ἑλληνικὰς), Ρωμαιοκαθολικὰς, Ἀγγλικανικὰς καὶ Προτεσταντικὰς Θεολογικὰς (καὶ φιλοσοφικὰς) Σχολὰς καὶ ἔλαβον τὸν τίτλον τοῦ Διδακτορος.

210. Πρβλ. Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, «Ὁροι κατὰ πλάτος, ἀπόκρ. εἰς ἐρώτ. Γ', 1 (ΒΕΠ, 53, 152, 1-2).

Η ΕΙΣ ΟΣΙΟΝ ΑΝΑΚΗΡΥΞΙΣ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΑΙΤΩΛΟΥ

Τὴν 5ην Αὐγούστου 1982 συνεπληροῦντο τριακόσια ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκδημίας τοῦ σεπτοῦ Ἱερομονάχου καὶ εὐκλεοῦς Διδασκάλου τοῦ Γένους, Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ. Ἀπὸ τὴν ἐπέτειον ταύτην ἀφορμηθεὶς ὁ Σύνδεσμος «Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός», φερώνυμον τούτου πνευματικὸν ἐν Καρπενησίῳ καθίδρυμα, ἐξέφρασε τὴν εὐρέως διαδεδομένην καὶ βαθέως ἀνά τὴν Εὐρυτανίαν καὶ Αἰτωλίαν ἐρριζωμένην πεποίθησιν τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος ἐπὶ τὴν ἀγιότητα τοῦ ἐξόχου τούτου ἀνδρός, ὁ ὁποῖος μεγάλως τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος εὐηργέτησε κατὰ τὸν ζοφερὸν ΙΖ' αἰῶνα. Τοῦτο ἐπραγματώσατο δι' ὑποβληθέντος πρὸς τὸν Μητροπολίτην Καρπενησίου ἐκτενοῦς Ὑπομνήματος, εἰς τὸ ὁποῖον διελαμβάνοντο στοιχεῖα προκύπτοντα ἐκ τῆς ἀποτιμῆσεως τοῦ ἔργου καὶ τῆς πνευματικῆς ἀκτινοβολίας Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ, μαρτυραὶ ἐξ ἱστορικῶν πηγῶν καὶ ἀπόψεις ἐξ ἔργων μεταγενεστέρων συγγραφέων, πρὸ πάντων δ' ἐξεφράζετο ἢ ἐπὶ τὴν ἀγιότητα τούτου πίστις τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, μαρτυρουμένη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς του καὶ ἐξακολουθητικῶς μέχρι τῆς σήμερον.

Τὸ αἶτημα υἰοθετήθη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Καρπενησίου, ὁ ὁποῖος καὶ τὰς προσωπικὰς του ἐπα-

τητῶν τῇ ἐγκρίσει τῶν Καθηγητῶν, πρὸς ἐπιστημονικὴν ἐπεξεργασίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν προσεφέρετο ἡ πλουσία καὶ ἱστορικὴ βιβλιοθήκη τῆς Σχολῆς, ἦτο, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἢ πρόκλησις, πρόσκλησις καὶ ὑποβολὴ πρὸς ἄριστον ἀρμονικὸν συνδυασμὸν ἐκ μέρους τούτων δράσεως, σκέψεως, ἤθους, ἐπιστημονικῆς μεθόδου, τριβῆς καὶ ἐνημερότητος αὐτῶν περὶ τὴν σύγχρονον θεολογικὴν ἐν γένει βιβλιογραφίαν. Μὲ ἄλλας λέξεις, οἱ μαθηταὶ διὰ τῶν φροντιστηριακῶν ἐργασιῶν, κυρίως ὅμως διὰ τῶν «Ἐναισιμίωv ἐπὶ πτυχίῳ Διατριβῶν» καλοῦνται νὰ ἀποκτήσουν, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, τὸν ἐνδεδειγμένον τρόπον τοῦ μελετᾶν, ἐπιστημονικῶς ἐργάζεσθαι καὶ ἐφράζεσθαι, ἐρευνᾶν, σκέπτεσθαι καὶ πράττειν. Τοῦτο δὲ διότι ἀποχωροῦντες τῆς Σχολῆς ὄφειλον τὸ κάθετι νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὸ βλέπουν, νὰ τὸ ἐρευνοῦν καὶ νὰ τὸ πράττουν οὕτως ὥστε καὶ τὸ ὑπὸ τῆς περιστάσεως δεδομένον νὰ συντελεῖται, συγχρόνως δὲ καὶ ἡ γνωστικὴ λειτουργία νὰ ἐνεργῆται καὶ νὰ προάγῃται καὶ ἡ αὐτοπεποίθησις των ὡς πρὸς τὴν γνῶσιν ἐκάστοτου τῶν πραγμάτων νὰ διατηρῆται καὶ νὰ γίνεταί ἢ κατάλληλος αὐτῆς ἐπεξεργασία καὶ χρησιμοποίησις πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐκάστοτε καὶ ὑπὸ διαφόρους πάντοτε συνθήκας ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ. Διὰ τῆς μεθόδου

γόμενος θέσεις μετὰ θερμῆς συνηγορίας προώθησε τοῦτο πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐπηκολούθησεν εἰδικὴ τῆς ἐπὶ τῶν Νομοκανονικῶν Ὑποθέσεων Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς εἰσήγησις καὶ ὑπεβλήθη ἔγγραφον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Μετ' εἰσήγησιν δὲ καὶ τῆς παρὰ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ Κανονικῆς Ἐπιτροπῆς ἐξεδόθη ἡ ὑπ' ἀριθ. 346/1-7-1982 Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Πράξις, διὰ τῆς ὁποίας ὁ σεπτὸς Ἱερομόναχος καὶ ἐν διδασκάλους σοφὸς Εὐγένιος ὁ Αἰτωλὸς κατετάγη ἐπίσημος εἰς τὴν χορείαν τῶν Ὁσίων τῆς κατ' Ἀνατολὰς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς «συγκαταλύσας τὸν βίον ὅλον πάσῃ ἀρετῇ καὶ λόγῳ, ἐπιδράσας ἐπὶ τῶν κατοίκων τῶν χωρίων καὶ τῶν πόλεων τῆς Εὐρυτανίας καὶ πολλὰ δείγματα ὁσιότητος παρασχών, θεμελιωθεῖσης δ' οὕτω περὶ αὐτοῦ αὐθορμήτως τῆς ὑπὸ τῶν συγχρόνων καὶ τῶν μεταγενεστέρων ἀναγνωρίσεως αὐτοῦ ὡς ἀνδρὸς ἐπὶ ἀδιαμφισβητῆ ὁσιότητι διακρινομένου».

Ἡ εἰδησις περὶ τῆς γενομένης ἀνακηρύξεως εἰς ὄσιον Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ ἐγγνώστη εἰς Καρπενήσιον τὰς παραμονὰς τῆς καθορισθείσης ἡμερομηνίας τῆς ἑορτῆς αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐφθασεν ἡ σχε-

ταύτης οἱ μαθηταὶ λαμβάνουν ἰδίαν πείραν τοῦ τρόπου ἐρεύνης τῆς ἀληθείας τῆς κατὰ Θεὸν ἐπιστήμης, ὡς καὶ τῆς ἐμβαθύνσεως, ἐρμηνείας καὶ κατανοήσεως τοῦ ἀποκεκαλυμμένου λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὑπὸ τῆς Σχολῆς διὰ τοῦ Καθηγητικοῦ αὐτῆς Συλλόγου διαρκῶς καταβαλλομένη ὡς ἄνω προσπάθεια πρὸς τελείαν ἐπιστημονικὴν κατάρτισιν τῶν μαθητῶν ἀσχεῖ ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν καὶ ροπὴν ἐπὶ τῆς καθόλου περαιτέρω ψυχικῆς, πνευματικῆς, ἐκκλησιαστικῆς, ἐπιστημονικῆς ἐξελίξεως καὶ ἐρευνητικῆς αὐτῶν ἐφέσεως, γίνεταί δὲ αἰτία συνεχίσεως τῶν σπουδῶν αὐτῶν ἐν τοῖς διαφόροις Πανεπιστημίοις τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου μετεκπαιδεύονται, δαπάναις εἴτε τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἴτε τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἢ Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας, εἴτε τοῦ Π.Σ.Ε., καὶ ὑποβάλλουν, ἐν συνεχείᾳ, ἐργασίας ἀνακηρυσσόμενοι διδάκτορες καὶ Ὑφηγηταὶ αὐτῶν.

* * *

† Ὁ Μητροπολίτης Περιστερίου
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ (ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ) ΖΑΦΕΙΡΗΣ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

τική Πατριαρχική Πράξις, οὐδ' ὑπῆρχε χρόνος προετοιμασίας διὰ τὸν προσήκοντα ἑορτασμὸν ἐνὸς τόσο πολυσημάντου γεγονότος, ἐκρίθη σκόπιμος ἡ κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς τριακοσιετηρίδος ἀπὸ τῆς ἐκδημίας του τὴν 5ην Αὐγούστου 1982 τέλεσις ἀρχιερατικῆς Λειτουργίας εἰς τὸν ἐν Καρπενησίῳ Καθεδρικὸν Ναὸν τῆς Ἀγίας Τριάδος, τὸν ὁποῖον ὁ ὅσιος Εὐγένιος «πολλοῖς τοῖς ἰδρῶσι καθ' ἐκάστην περιρρέομενος ἀνίδρυσεν». Παρ' ὅτι δὲ πλημμελῆς λόγῳ ἐλλείψεως χρόνου ὑπῆρξεν ἡ ἐνημέρωσις τῶν κατοίκων τῆς πόλεως καὶ τῆς περιοχῆς, πλήθη πιστῶν μὲ καταφανῆ τὴν ψυχικὴν ἀγαλλίασιν καὶ ἔντονον τὴν συγκίνησιν προσῆλθον εἰς τε τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ἑσπερινοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν συνοπτικῶς ὠμίλησε περὶ τῆς σημασίας τοῦ γεγονότος διὰ τὴν τοπικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ὁρθοδοξίαν ὁ πρωθιερεὺς τοῦ Ναοῦ αἰδεσιμολογιώτατος Ἀγγελος Παπαθανασίου, καὶ κατὰ τὴν πανηγυρικὴν θεϊαν Λειτουργίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Μητροπολίτης Καρπενησίου κ. Νικόλαος ἐξεφώνησε τὸν ἀκολουθῶν δημοσιευόμενον πανηγυρικὸν λόγον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐξέθηκε τὰ κατὰ τὴν εἰς Ὅσιον ἀνακέρυξιν τοῦ Εὐγενίου, ἀνεφέρθη συνοπτικῶς εἰς τὸν βίον αὐτοῦ καὶ προέβη εἰς τὴν ἀξιολόγησιν τῆς προσφοράς του εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος.

ΛΟΓΟΣ ΣΤΟΝ ΟΣΙΟ ΕΥΓΕΝΙΟ ΤΟΝ ΑΙΤΩΛΟ

«Διδάσκαλος ἔνθεος καὶ ὁδηγὸς τῶν πιστῶν, ἐδέχθης ἐν Πνεύματι, οἷα θεράπων Χριστοῦ, Εὐγένιε ὅσιε· λόγῳ γὰρ διαπρέπων καὶ λαμπρότητι βίου, ὠφθης τῆς εὐσεβείας πρακτικὸς ὑποφῆτης· διὸ ἡ Ἐκκλησία Χριστοῦ μακαρίζει σε». (Ἀπολυτίκιον ἐκ τῆς Ἀσματικῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ὁσίου)

Σήμερα ἀκριβῶς, πέντε Αὐγούστου τοῦ σωτηρίου ἔτους 1982, πού μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ συμπληρώνονται 300 χρόνια ἀπὸ τὴν κοίμησιν τοῦ σοφοῦ («ἐν διδασκάλους» τοῦ Γένους καὶ ὀσίου («ἐν ἱερομονάχους») Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ, ὁ ἱστορικὸς καθεδρικὸς ναὸς τῆς Μητροπόλεως μας, κτίσμα τοῦ ἴδιου, σὰν «ἀπαρχή» καὶ ἐκπρόσωπος τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος ὅλης τῆς Ἐπαρχίας, μὲ ἀπειρη εὐγνωμοσύνη καὶ ἀνεκλάλητη χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση «μακαρίζει», γεναίρει, τιμᾶ καὶ δοξάζει μὲ τὴ σημερινὴ ἐκκλησιαστικὴ σὺναξη καὶ τὴν τέλεση τῆς πρώτης Θείας Λειτουργίας τὴν ἱερὰ μνήμη του, τὴν ἀναγνώρισή του ὡς Ἀγίου τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἐγγραφή του στὸ ἑορτολόγιό της. Δοξάζομε τὸν Θεό, τὸν θαυμαστόν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ».

Ἡ προετοιμασία, γιὰ νὰ φθάσωμε στὴ χαρμόσυνη αὐτὴ ἡμέρα καὶ ὥρα, ὥστε νὰ τιμοῦμε ἐκκλησιαστικὰ καὶ λειτουργικὰ τὴ μνήμη τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου αὐτοῦ πνευματικοῦ ἀναστήματος, τοῦ Εὐγενίου, ἄρχισε ἀκριβῶς πρὶν ἓνα χρόνο. Ὁ γνωστός καὶ τόσο εὐεργετικὸς Σύνδεσμος τῆς πόλεώς μας, μὲ τὸ τιμημένο ὄνομα «Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός», ἐκπροσωπώντας ὄχι μόνο τοὺς χριστιανοὺς τῆς πόλεως τοῦ Καρπενη-

σίου, ἀλλὰ καὶ τοὺς πιστοὺς ὅλης τῆς Εὐρυτανίας, στὶς 6 Αὐγούστου τοῦ 1981, ὑπέβαλε ἓνα ἐμπεριστατωμένο Ὑπόμνημα στὸν Ἐπίσκοπο καὶ Μητροπολίτη τῆς νεοσύστατης αὐτῆς Μητροπόλεως, μὲ τὸ ὁποῖο ζητοῦσε νὰ ἐνεργήσῃ, σύμφωνα μὲ τὴν καθιερωμένη ἐκκλησιαστικὴ τάξη, ὥστε νὰ ἀναγνωρισθῇ καὶ ἀνακηρυχθῇ σὲ Ἅγιο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὁ σοφὸς καὶ ἱερὸς διδάσκαλος τοῦ Γένους καὶ ὅσιος ἱερομόναχος Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός. Ὁ Ἐπίσκοπος καὶ Μητροπολίτης τῆς ὁρεινῆς, «προβληματικῆς», ἀλλὰ ἡρωοτόκου καὶ ἁγιοτρόφου αὐτῆς Ἐπαρχίας, κατὰ εὐτυχὴ συγκυρία, σὰν μέλος τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπὸ πέρυσι τὸν Σεπτέμβριο, γραπτὰ, προφορικὰ καὶ προσωπικὰ ἐρμήνευσε τὰ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης καὶ τιμῆς τοῦ πιστοῦ Εὐρυτανικοῦ λαοῦ πρὸς τὸ τιμώμενο σήμερα ἱερὸ πρόσωπο καὶ ἐνήργησε σύντονα, ὥστε μέσα σ' ἓνα ἔτος νὰ συντελεσθῇ ὅλη ἐκείνη ἡ μακρὰ καὶ δύσκολη διαδικασία διὰ τὴν ἀναγνώριση καὶ ἀνακήρυξη ἐνὸς Ἀγίου τῆς Ἐκκλησίας...

Ἡ Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Πράξις τῆς ἀνακέρυξως σὲ Ἅγιο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ ὀσίου Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ ἔφθασε ἤδη στὴν Ἱερὰ Σύνοδο καὶ θὰ διαβιβασθῇ προσεχῶς στὴν Ἱερὰ Μητροπόλῃ μας, ὥστε μὲ ἐγκύκλιο νὰ γίνῃ γνωστὸ τὸ εὐχάριστο αὐτὸ γεγονός στὸν πιστὸ λαό, πού καλεῖται νὰ τιμᾶ πλέον τὸν νέον ἅγιον μὲ ἐκκλησιαστικὰς συνέξεις καὶ δεήσεις καὶ Λειτουργίας, νὰ ζητᾶ τὴ μεσιτεία καὶ τὴν πρεσβεία του στὸ Θεὸ καὶ νὰ διδάσκεται ἀπὸ τὸν ἅγιο καὶ φωτεινὸ βίον του.

Ἐλπίζω, ὅτι κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν καλὴ καὶ πολύτιμη συνεργασία τοῦ Συνδέσμου «Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός», θὰ ἐτοιμασθῇ γιὰ τοῦ χρόνου, ἐκτὸς ἀπὸ τὰς λειτουργικὰς ἐκδηλώσεις καὶ σὰν συνέχεια αὐτῶν, ἓνα πλούσιο πνευματικὸ συμπόσιο, ἀντάξιο τοῦ σοφοῦ καὶ ἁγίου Διδασκάλου καὶ γιὰ τὴν πνευματικὴ οἰκοδομὴ καὶ ὠφέλεια τοῦ πιστοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐφέτος καὶ στὴ σημερινὴ πρώτη καθαρῶς λειτουργικὴ αὐτὴ ἔκφραση τῆς τιμῆς τῆς Ἐκκλησίας στὴ μνήμη ἐνὸς νέου Ἀγίου της, ἐπιθυμῶ νὰ ἀναφερθῶ «συναξαριστικὰ» μὲ λίγα λόγια στὸ ἱερὸ πρόσωπο καὶ στὴ μεγάλη προσφορὰ τοῦ ὀσίου Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ.

Βλαστάρι τῆς Αἰτωλικῆς γῆς ἦταν ὁ Εὐγένιος Γιαννούλης. Γεννήθηκε γύρω στὰ 1597 στὸ Μέγα Δένδρο τοῦ Ἀποκώρου. Στὸ ἴδιο αὐτὸ χωριὸ 115 χρόνια ἀργότερα θὰ γεννηθῇ ὁ ἄλλος μέγας διδάχος καὶ ἑθναπόστολος, ὁ ἅγιος Κοσμάς. Οἱ γονεῖς του Νικόλαος καὶ Στάμω, ἄνθρωποι ἀπλοῖκοί, ἀγράμματοι, φύτεψαν στὴν ψυχὴ του τὸν σπέρμα τῆς πίστεως, πού ἀργότερα, παρ' ὅλες τὶς ἀντίθετες συνθήκες, ρίζωσε καὶ ἀπέδωσε τόσοὺς καρπούς.

Ἦταν δώδεκα χρόνων ὅταν πέθανε ἡ μητέρα του. Ὁ θάνατός της ἔπαιξε ἀποφασιστικὴ σημασία στὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐξέλιξη τοῦ παιδιοῦ. Ἡ σύνθεσις τῆς οἰκογένειας ἄλλαξε καὶ οἱ καινούργιες συνθήκες τὸν πείθουν πὼς δὲν εἶναι ἐπιθυμητὸς μέσα σ' αὐτὴν. Ἡ

θετή μητέρα «γαλεπῶς ἐφέρετο πρὸς αὐτόν». Βαθῆς πόνος σὰν μαχαίρι σχίζει τὴν παιδική του ψυχή, πού στὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ θὰ χρησίμευε γιὰ νὰ τοῦ ἀνοίξει μ' αὐτὸν δρόμους προκοπῆς καὶ ἀναδείξεως. Νύκτα ἐγκαταλείπει τὸ σπίτι του μὲ πολλὴ πίκρα καὶ μεγάλα ὄνειρα, πού μαζί γίνονται δύναμη. Μιά ἀκατανίκητη δύναμη νὰ μάθῃ γράμματα μέσα στὴ ζοφερή νύκτα τῆς δουλείας, νὰ σπουδάσῃ, νὰ σταθῇ πλάι στὰ παιδιά, νὰ βοηθήσῃ τὸ σκλάβο Γένος μὲ ὅποιο τρόπο, μὲ ὅποια θυσία.

Ὁ Γέροντας στὸ Μοναστήρι τῆς Παναγίας τοῦ Βλοχοῦ, πού κατέφυγε, καλὸκαρδὰ δέχεται τὸ δεκαπεντάχρονο ἀγόρι, πού τοῦ ζητάει προστασία. Καὶ πολὺ γρήγορα κατάλαβε πὼς εἶχε μπροστὰ του ἓνα ιδιαίτερα προικισμένο ἀπὸ τὸ Θεὸ πρόσωπο. Ἔμαθε ἐκεῖ τὰ πρῶτα γράμματα. Συνεχίζει μαθήματα στὴν Παναγία Τροβάτου καὶ στὸ Μοναστήρι τῆς Τατάρνας, ὅπου καὶ χειροτονεῖται Διάκονος. Ἡ δίψα του γιὰ μάθηση καὶ ἀνώτερες σπουδὲς ὀδηγεῖ τὰ βήμητά του στὰ Τρίκαλα, στὴν Κεφαλονιά, στὴ Ζάκυνθο, στ' Ἁγιονόρος καὶ στὴ μακρινὴ Κωνσταντινούπολη. Ἦταν τόση ἡ φιλομάθειά του, ὥστε ἔτρεχε ὅπου μάθαινε πὼς διδασκαν μεγάλοι διδάσκαλοι τοῦ Γένους, σὰν τὸν Νικόδημο Καβάσιλα, τὸν Παῖσιο Μεταξά, τὸν Μελέτιο Συρίγο, τὸν Θεόφιλο Κορυδαλλέα. Ἐπιχειρεῖ ταξίδι — προσκύνημα στοὺς ἁγίους Τόπους. Περνώντας ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια, ἀφήνει τίς καλύτερες ἐντυπώσεις στὸν Πατριάρχη Κύριλλο Λούκαρη, πού τὸν χειροτονεῖ πρεσβύτερο.

Τώρα πιά ἔχει μιὰ πλούσια κατάρτιση καὶ τεράστιες γιὰ τὴν ἐποχὴ του γνώσεις. Ἔχει προσόντα, πού μποροῦν νὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν ἀξιώματα, θέσεις καὶ ἀγλή. Ἀλλὰ τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν ἀναζητᾷ ἡ ψυχὴ του, οὔτε τὰ ἔβαλε ποτὲ στόχο του. Τὴ μόρφωση καὶ τὰ προσόντα ποτὲ δὲν τὰ εἶδε σὰν μέσο αὐτοπροβολῆς, ἀλλὰ σὰν χρέος, πού ἔπρεπε νὰ ἐξοφληθῇ γιὰ τὴν οἰκοδομή, τὴν προκοπὴ καὶ τὴ σωτηρία τοῦ λαοῦ ἑνὸς λαοῦ φτωγοῦ, χειμαζομένου, ἀκαθοδήγητου, ἐγκαταλειμμένου. Κι' ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζει ὁ σκληρὸς ἀγώνας τῆς προσφορᾶς, τῆς θυσίας, πού προτίμησε ὁ ἴδιος ἀπὸ τὴν ἀσφάλεια καὶ τὴν ἡσυχία τοῦ Μοναστηριοῦ ἢ μιᾶς ἄλλης ἐπιζήλου θέσεως. Ἔχει νὰ παλέψῃ μὲ τὸ σκοτάδι τῆς ἀμάθειας, τὴ δυστυχία, τὴ σκλαβιά. Ἔχει ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴ βαρβαρότητα τοῦ Ἀσιατῆ δυνάστη, ἔχει νὰ ὑποτάξῃ τ' ἄγρια φαραγγια, τ' ἀφιλόξενα βράχια, τὰ τραχιὰ βουνὰ τῶν Ἀγράφων, νὰ τὰ διαβῇ, νὰ τὰ ὀργώσῃ πολλὰς φορές, ὥσπου νὰ πετύχῃ τὸ σκοπὸ του.

Ἀλήθεια! Πὼς κατορθώνει ἐκεῖ, μιὰ τέτοια ἐποχὴ, τὸν ΙΖ' αἰῶνα, ὥστε νὰ ξεφουτρώσουν δεκάδες κοινὰ σχολεῖα καὶ νὰ ἰδρυθοῦν τόσες ἀνώτερες Σχολές, οἱ περίφημες Σχολές τῶν Ἀγράφων; Μὲ τίς ἐνέργειές του, μὲ τὴν ἀναγεννητικὴ πνοή του, μὲ τὴν αὐτοθυσία του, ἀπὸ τὸν ἴδιο ἢ ἀπὸ τοὺς συνεργάτας του λειτουργοῦν τέτοια σχολεῖα στὸ Καρπενήσι, στὰ Βραγγιανὰ, στὸν Φουρνά, στὴν ἁγία Τριάδα (Κτημενίων), στὴ Βράχια, στὸν Προυσό, στὴν ἁγία Παρασκευή, στὸ

Κεράσοβο, στὴν Τατάρνα, στὴν Καστανιά τῶν Ἀγράφων, στὸ Νεοχώρι (Τυμφορηστοῦ), στὴ Ρεντίνα καὶ ἄλλοι. Σὲ πολλὰ διδάσκει ὁ ἴδιος. Στὸ Καρπενήσι 18 δλόκληρα χρόνια προσφέρει τὴ γνώση καὶ τὴν παιδεία, τὴν κλασσικὴ καὶ χριστιανικὴ παιδεία («δωρεάν») κι ἂς μόχθησε ὁ ἴδιος νὰ τὴν ἀποκτήσῃ. Στους κοιτῶνες — οἰκοτροφεῖα πού ἰδρύει, βρίσκουν τροφή καὶ ὕπνο τὰ φτωχὰ ἑλληνόπουλα — μαθητές. Τὸν ἴδιο κρατοῦν ξάγρυπνο οἱ προσευχὲς μέσα σ' αὐτὸν τὸ ναὸ καὶ ἡ στοργικὴ φροντίδα του.

«Οἱ ἀξιοθαύμαστες αὐτὲς Σχολές καὶ κυρίως ὅσες λειτούργησαν γιὰ ἀνώτερη μόρφωση τῶν ἑλληνοπούλων, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν κατώτερη, τὴν κοινή, πρόσφεραν μεγάλες καὶ σοβαρὲς ὑπηρεσίες στὸ λαὸ μὲ τὴν ἀναμφισβήτητη συμβολή τους στὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τῆς δούλης Πατρίδος, γιὰτὶ ἀπέβησαν ἀληθινὰ κέντρα παιδείας καὶ ἔξοχα φυτῶρια ἱκανῶν διδασκάλων καὶ σπουδαίων διαφωτιστῶν τοῦ ὑπόδουλου λαοῦ μας. Τόσον οἱ ἰδρυτὲς τῶν Σχολῶν ἐκείνων, ὅσον καὶ οἱ μαθητές των, ὑπῆρξαν, ὄχι μόνον ἄξιοι σκαπανεῖς καὶ πρωτοπόροι στὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση κατὰ τὰ δευτὰ ἐκεῖνα χρόνια τῆς σκλαβιάς, ἀλλὰ καὶ δημιουργοὶ — μαζί μὲ τοὺς ἀρματολοὺς καὶ κλέφτες — τοῦ προεπαναστατικοῦ φιλελεύθερου πνεύματος, πού τόσο ὠφέλησε στὴν ἐπιτυχία τοῦ ἐπακολουθησαντος γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἱεροῦ ἀγώνα» («Π. Βασιλείου, Οἱ Σχολές τῶν Ἀγράφων στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας... 1978, 41).

Ἰδιαίτερα οἱ περίφημες Σχολές τῶν Ἀγράφων, πού ἄμεσα ἢ ἔμμεσα χρωστᾶνε τὴν ἰδρυσή τους στὸν Εὐγένιο, «εἶναι», ὅπως γράφει ἓνας σύγχρονός μας στὸ «Συναξάρι τοῦ Γένους», «ἓνα ἀσύλληπτο μυστήριον, ἐξωλογικὸ δημιούργημα γιὰ τὴν ἐποχὴ τους» (Κώστας Σαρδελῆς). Καὶ μόνο αὐτὲς ἔβησαν ἱκανὲς νὰ τὸν κατατάξουν στοὺς λίγους μεγάλους ἀναγεννητές, «τοὺς γίγαντες τῆς νεοελληνικῆς παιδείας, στ' ἀστραφτερά ἐκεῖνα μυαλά πού θὰ λάμπουν στὸ πνευματικὸ στερέωμα ὅσοι αἰῶνες κι ἂν περάσουν. Γιατὶ ὁ Εὐγένιος Γιαννούλης ἦταν πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἄνθρωπος», «ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ καὶ πιστὸς θεράπων αὐτοῦ». Ἡ εὐσεβεία του ὑποδειγματικὴ, «ἡ πίστη του ἀκλόνητη καὶ αὐστηρὴ ἢ ἐμμονὴ του στὰ καθιερωμένα τῆς Ὁρθοδοξίας» (Π. Βασιλείου, Εὐγένιος Γιαννούλης ὁ Αἰτωλός... 1957). Ἔτσι γίνεται φωτοδότης τῶν ραγιαδῶν ἀδελφῶν του, ἐθναπόστολος, ἀληθινὸς διδάσκαλος τοῦ Γένους. «Τῆς οἰκουμένης ἀπάσης φωστήρα», τὸν ἀποκαλεῖ ὁ ἅγιος μαθητῆς καὶ βιογράφος του Ἀναστάσιος Γόρδιος. Ὁ δὲ σύγχρονός μας ὑμνογράφος ὡς ἐξῆς ἀρχίζει τὴν ἱερὰ Ἀκολουθία του: «Τῶν εὐσεβῶν ποδηγέτης καὶ στῦλος ἄσειστος ἐν δυσχερεσί χρόνοις ἐπινεύσει τῇ θείᾳ ὡς ἔμπλεως σοφίας τῆς ἀληθοῦς ἀνεδείχτης, Εὐγένιε, καθοδηγῶν ἐπὶ τρίβους τὰς ἀπλανεῖς ἐντολῶν τοῦ Παντοκράτορος» (α' προσόμοιον τοῦ Μικροῦ Ἑσπερινοῦ).

Τρέχει ὅπου μπορεῖ, διδάσκει, γράφει, συμβουλεύει, ἐλέγχει, ξεσηκώνει, ζυπνᾷ τίς ἀποκοιμισμένες συνειδήσεις, γονιμοποιώντας ἔτσι τὰ πνευματικὰ χερ-

σοτόπια τῆς σκλαβωμένης γῆς. Τὸ 1663, κουρασμένος, ἀλλὰ καὶ σὰν φύση φιλέρημη, λιτή, καθὼς ἦταν ὁ Εὐγένιος, ἀποσύρεται στὴ Γούβα, στὰ Μεγάλα Βραγ-γιανά. Μαζὶ μὲ ὄσους τὸν ἀκολούθησαν, ἀσχοῦνται πνευματικὰ στὸ Μοναστήρι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἀσπυδάζοντες φιλοπόνως τὸ 'γνώθι σαυτόν', μάθημα πολλῶν καλῶν περιεκτικόν». Ἡ μοναξιά εἶναι τὸ ἴδιο γόνιμη καὶ ἀποδοτική. Συγγράφει, κατευθύνει τὸ ἔργο τῶν Σχολῶν, συμβουλεύει. Μὲ τίς 'Επιστολές του (500 περίπου) καθοδηγεῖ τοὺς φτωχοὺς, παροτρύνει τοὺς πλούσιους, προτρέπει ἀκόμη καὶ τοὺς 'Επισκόπους νὰ μὴν ἀμελοῦν τὸ ἔργο τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς τους.

Ὁ εἰρηνικὸς θάνατός του στὶς 5 Αὐγούστου τοῦ 1682 στὸ Μοναστήρι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς Βραγ-γιανῶν δὲν ἔθεσε τέλος στὸ ἔργο του. Αὐτὸ συνεχίστηκε ἀπὸ τοὺς ἄξιους μαθητὰς καὶ διαδόχους του γιὰ πολλὰ χρόνια καὶ ἀπ' τίς Σχολές τῶν 'Αγράφων βγήκαν σπουδαῖοι ἄνδρες. Πατριάρχες, ὅπως ὁ 'Ιεροσολύμων Νεκτάριος ὁ Συναΐτης, Καλλίνικος ὁ 'Ακαρνάν, 'Επίσκοποι, ὅπως ὁ Ζαχαρίας ἐξ 'Αγράφων, ἐπίσκοπος Θράκης, ὁ ἐπίσκοπος Νύσσης Γρηγόριος ὁ Αἰτωλός, ὁ Δημητριάδος 'Ιωαννίκιος καὶ ἄλλοι ἡγούμενοι, σχολάρχες, νεομάρτυρες, ὅπως ὁ Νικόλαος Καρπενσιώτης, διδάσκαλοι ὀνομαστοί, ὅπως ὁ μαθητῆς του 'Αναστάσιος Γόρδιος, εὐτύχησαν νὰ μαθητεύσουν στὶς Σχολές αὐτῆς καὶ μερικοὶ νὰ διδαχθοῦν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν σοφὸ Εὐγένιο.

Ἡ διαθήκη του εἶναι ἀποκαλυπτική τῆς ζωῆς του καὶ τοῦ φρονήματός του: «Διαθέτομεν μετὰ θάνατον εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Τριάδος Καρπενησίου καὶ εἰς τὸν Σχολάρχην καὶ εἰς τοὺς Μαθητὰς ὅ,τι ἤθελεν εὐρεθῆ...» Εὐγένιος 'Ιερομόναχος. Μὲ τὴ διαθήκη του αὐτὴ σφραγίζει τὸν ἔγκαρπο καὶ καλλίκαρπο καὶ ὑπέροχο βίον του. Γιὰ μᾶς αὐτὸς ὁ βίος του, γεμᾶτος θυσία καὶ προσφορά στὴν 'Εκκλησία, στὸ ὑπόδουλο Γένος, στὸν τόπο μας, ἦταν καὶ εἶναι ἡ πιὸ πλούσια διαθήκη, ἀληθινὸς θησαυρός, πού τὸν κληρονομήσαμε, γιὰ νὰ τὸν ἐκμεταλλευθοῦμε καὶ μάλιστα σήμερα, πού ἔχομε τόση ἀνάγκη μέσα στὴν πλησμονὴ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, γιὰ τὴν πνευματικὴ μας καλλιέργεια καὶ προκοπή.

'Αδελφοί μου,

Μετὰ ἀπὸ τὸ σύντομο αὐτὸ συναξάρι τῆς ἡμέρας αὐτῆς, πού τελοῦμε τὴν πρώτη θεία Λειτουργία στὸν

ἱστορικὸ αὐτὸ ναὸ τοῦ ὁσίου Εὐγενίου μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπισήμου ἀναγνωρίσεώς του ὡς 'Αγίου, ἄς παρακαλέσωμε μαζὶ μὲ τὸν ἱερό ὑμνογράφο τὸν νέο 'Αγιο καὶ εὐεργέτη μας, ἐπιλέγοντας: «Δόξης οὐρανίου κατατρυφῶν σὺν 'Αγίων δήμοις καὶ 'Αγγέλων θείοις χοροῖς, πρέσβευε ἀπαύστως, Εὐγένιε θεόφρον, ρύεσθαι πάσης βλάβης, τοὺς σὲ γεραίροντας». 'Αμήν.

Ἡ μετὰ τὴν ἑορτὴν λήψις τῆς Πατριαρχικῆς Πράξεως ἀνακηρύξεως εἰς "Όσιον Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ καὶ ὁ διάχυτος πόθος τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος τῆς 'Εκκλησίας τῆς Εὐρυτανίας καὶ τῶν τοπικῶν πνευματικῶν φορέων διὰ τὸν προσήκοντα ἑορτασμὸν τοῦ μεγάλης σημασίας τούτου γεγονότος ὠδήγησαν εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅπως ὁ ἐν λόγῳ ἐπίσημος ἑορτασμὸς πραγματοποιηθῆ τὴν 5ην Αὐγούστου 1983. Πρὸς τοῦτο, προνοία τοῦ Μητροπολίτου Καρπενησίου κ. Νικολάου καὶ ἐπιμελεία τοῦ Προέδρου τοῦ Συνδέσμου «Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός» Γεν. 'Επιθεωρητοῦ Μ.Ε. κ. Παναγιώτου Κ. Βλάχου ἐκτυποῦται ἤδη εἰδικὸς Τόμος, περιέχων τὸν Βίον καὶ τὸ ἔργον τοῦ 'Όσίου Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ, τὰ σχετικὰ μὲ τὴν εἰς "Όσιον ἀνακηρύξιν του κείμενα καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Ὑμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ 'Εκκλησίας Μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου συνταχθεῖσαν 'Ασματικὴν 'Ακολουθίαν. Παραλλήλως καταρτίζεται σχετικὸν πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον καὶ ἐγκαίρως μετὰ τοῦ ὡς ἄνω βιβλίου θὰ κυκλοφορηθῆ, ὥστε ἡ ἐνημέρωσις περὶ τοῦ ἐν λόγῳ σπουδαίου διὰ τὴν 'Ιερὰν Μητρόπολιν Καρπενησίου καὶ τὴν 'Εκκλησίαν ἕλην γεγονότος νὰ εἶναι πλήρης καὶ εὐρεῖα ἢ συμμετοχὴ διὰ τὸν πανηγυρισμὸν αὐτοῦ.

Ἡ 'Ιερὰ Μητρόπολις Καρπενησίου, συναισθανομένη τὴν τιμὴν τῆς ἐξ αὐτῆς ἀναδείξεως ἑνὸς νέου ἀστέρος τοῦ νοητοῦ στερεώματος — καὶ δὴ τῆς ἀκτινοβολίας καὶ προσφορᾶς Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ — καὶ τὸ ἐκ ταύτης ἀπορρέον χρέος της, θὰ καταβάλλῃ πᾶσαν προσπάθειαν διὰ τὸν ὅσον ἔνεστι λαμπρότερον πανηγυρισμὸν τοῦ ὑψίστης σπουδαιότητος ὄχι μόνον διὰ τὴν ἱστορίαν, τὴν πορείαν καὶ τὴν ζωὴν αὐτῆς γεγονότος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν αἴγλην τῆς Μητρὸς 'Εκκλησίας, τὴν οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

† 'Ο Καρπενησίου ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΤΟ Α' ΠΑΓΚΡΗΤΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ

(27 — 29 ΜΑΡΤΙΟΥ 1983)

Μετά από σύντομη αλλά συντονισμένη προεργασία οργανώθηκε και πραγματοποιήθηκε στην 'Ορθόδοξη 'Ακαδημία Κρήτης τὸ Α' Παγκρήτιο Συνέδριο 'Ιεροψαλτῶν, τὸ τριήμερο 27-29 Μαρτίου 1983. Οἱ ὀργανωτὲς τοῦ Συνεδρίου, ὁ Διευθυντὴς τῆς 'Ορθοδόξου 'Ακαδημίας Κρήτης κ. 'Αλέξανδρος Παπαδερὸς καὶ ὁ συνεργάτης του κ. 'Ηρακλῆς Ρεράκης, ἐνεργῶντας ὡπωςδήποτε κατ' ἀπόφαση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ Προέδρου σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Εἰρηναίου, θέλησαν νὰ συμπέσει ἡ σύγκληση τοῦ Συνεδρίου αὐτοῦ μετὸν καθιερωμένον ἐτήσιο ἑορτασμὸ τῆς 'Ορθοδόξου 'Ακαδημίας, δηλαδή τὴν Κυριακὴ τῆς 'Ορθοδοξίας, καὶ νὰ τιμήσουν ἔτσι τὴν χορεία ἐκείνη τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος ποῦ συμβάλλει ἀποφασιστικὰ στὴν τέλεση τῶν ἀκολουθιῶν τῆς ὀρθόδοξης λατρείας.

Μιὰ ἄλλη φροντίδα τῶν ὀργανωτῶν καὶ καλὴ ιδέα ἦταν νὰ τιμηθῆ κατὰ τὴν ἐπίσημη ἑναρξὴ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου ἕνας σεβαστὸς μουσικοδιδάσκαλος στὴ μεγαλόνησο καὶ γιὰ πολλὰ χρόνια πρωτοψάλτης στὸν ἱερὸ μητροπολιτικὸ ναὸ τῶν Χανίων, ὁ κ. Νικόλαος Δασκαλάκης. Σὰν μιὰ οὐσιαστικὴ ἐκδήλωση τιμῆς ἢ 'Ορθόδοξος 'Ακαδημία θεώρησε καλὸ καὶ χρήσιμο νὰ ἀναλάβει τὴν ἐκδοση ἑνὸς τόμου μετὰ μέλη τῆς θείας Λειτουργίας, ἀνάμεσα ἀπ' τὰ πολλὰ ἄλλα συνθέματα τοῦ Ν. Δασκαλάκη. Γιὰ τὴ γρήγορη ὅσο καὶ καλλιτεχνικὴ δίχρωμη ἐκτύπωση τοῦ ἔργου αὐτοῦ μετὶ τὴν ἀπόφασιν «Ὡδαὶ Πνευματικαί», προτιμήθηκε νὰ καλλιγραφηθῆ σὲ διαφάνειες τὸ βιβλίον ἀπ' τὸν γνωστὸ μουσικοδιδάσκαλο κ. 'Αβραάμ Εὐθυμιάδη.

Μετὰ τὴ φροντίδα τοῦ ἐπιμελητοῦ τῆς ἐκδόσεως κ. 'Ηρακλῆ Ρεράκη καὶ μιὰ στενὴ παρακολούθηση στὸ τυπογραφεῖο ἀπ' τὸν ὑπογραφομένο τὸ βιβλίον πῆρε μιὰ ἄρτια μορφή καὶ ἐπιβάλλεται μετὰ μιὰ καλαισθησία ἀσυνήθιστη στὸ εἶδος του. Στὸ ἐξώφυλλο εἰκονίζεται ἡ μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅπου ὁ Νικόλαος Δασκαλάκης δίδαξε στὴν 'Ιερατικὴ Σχολή. Στὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου, ὅστερα ἀπ' τὸ Βιογραφικὸ καὶ Προλογικὸ Σημεῖωμα τοῦ συγγραφέα, περιέχεται τὸ Πατριαρχικὸ Γράμμα μετὰ τὸ ὁποῖο ὁ κ. Δασκαλάκης ἀναγορεύτηκε «'Αρχὼν Πρωτοψάλτης τῆς 'Αρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως». Στὴ συνέχεια μετὰ τὴ σειρά τους καταχωρήθηκαν: 'Απόσπασμα τοῦ Πρακτικοῦ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς 'Ορθοδόξου 'Ακαδημίας Κρήτης γιὰ τὴν ἔγκριση καὶ ἀνάληψη τῆς δαπάνης τῆς ἐκδόσεως, μετὰ τὴν ὁποία, ἄς σημειωθῆ ἐδῶ, ἐγκαινιάζονται οἱ ἐκδόσεις τῆς 'Ακαδημίας, Γράμματα τῶν σεβασμιωτάτων μητροπολιτῶν Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Εἰρηναίου καὶ Κυδωνίας καὶ 'Αποκορώνου κ. Εἰρηναίου καὶ ἕνα εὐστοχο Μουσικολογικὸ

Ψυχογράφημα τοῦ κ. 'Αλεξάνδρου Παπαδερῶ. Τὸ κείμενον αὐτὸ ὁ κ. Παπαδερὸς τὸ διάβασε τὸ βράδι μετὰ τὴν Τράπεζα καὶ προκάλεσε ποικίλες συγκινήσεις στοὺς συνέδρους ποῦ γνώριζαν πρόσωπα καὶ πράγματα.

••

Ἡ ἑναρξὴ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου ἔγινε στὸν ἱστορικὸ ναὸ τοῦ ἁγίου Νικολάου Σπλάντζιας τῶν Χανίων μετὰ ἕνα Κατανυκτικὸ 'Εσπερινὸ, στὸν ὁποῖο χοροστάτησε ὁ σεβασμιώτατος 'Αρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Τιμόθεος. 'Εψαλαν δύο μεγάλοι χοροὶ ἱεροψαλτῶν: δεξιὰ οἱ ἀνατολικοὶ Κρήτες μετὰ τὸν Σύλλογο 'Ιεροψαλτῶν 'Ηρακλείου («'Ανδρέας ὁ Κρήτης») καὶ χοράρχη τὸν κ. Θεόδωρο 'Αντωνάκη, καὶ ἀριστερὰ οἱ δυτικοὶ Κρήτες μετὰ τὸν Σύλλογο 'Ιεροψαλτῶν Χανίων («Γεώργιος ὁ Κρήτης») καὶ χοράρχη τὸν κ. Γεώργιο Χατζηθεοδώρου. 'Εγινε μαγνητοσκόπηση τοῦ 'Εσπερινοῦ καὶ ὑπῆρξε ραδιοφωνικὴ ἀκάλυψη. Στὸ τέλος προσφώνησε καὶ καλωσώρισε τοὺς συνέδρους ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Κυδωνίας καὶ 'Αποκορώνου κ. Εἰρηναῖος, τονίζοντας μετὰ ἰδιαίτερη χαρὰ καὶ εὐχαρίστηση, ὅτι ἡ Κρήτη συμβάλλει ἐνωμένη γιὰ πρώτη φορά, πρᾶγμα ποῦ εὐχῆθηκε νὰ ἐπαναληφθῆ καὶ σὲ ἄλλες ἐπαρχίες τῆς μεγαλονήσου.

Στὴν 'Ορθόδοξο 'Ακαδημία Κρήτης, στὸ Κολυμπάρι, στίς 7 τὸ βράδι ἔγινε ὁ πανηγυρικὸς ἑορτασμὸς καὶ ἡ ἐπίσημη ἑναρξὴ τοῦ Συνεδρίου. Ὁ κ. 'Αλ. Παπαδερὸς καλωσώρισε τοὺς συνέδρους καὶ ἐξέθεσε τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ 'Ορθόδοξος 'Ακαδημία συγκάλεσε τὸ Συνέδριον. Ὁ μητροπολίτης Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Εἰρηναῖος ἐξεφώνησε τὸν ἐπίσημον λόγον μετὰ θέμα «'Αναστήλωση τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου». Στὴ συνέχεια ἔγινε ἡ τιμητικὴ ἐκδήλωση γιὰ τὸν μουσικοδιδάσκαλον Νικόλαο Δασκαλάκη μετὰ τὴν ἐπίδοση τοῦ τόμου μετὰ συνθέσεις του, ὅπως προαναφέρθηκε. Ὁ ἴδιος ὁ Δασκαλάκης δὲν μπόρεσε νὰ κρῦψη τὴ συγκίνησή του, ὅταν θέλησε νὰ ἀπαντήσῃ στὴ φιλοφροσύνη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς 'Ορθοδόξου 'Ακαδημίας. Ὁ Σύλλογος 'Ιεροψαλτῶν 'Ηρακλείου («'Ανδρέας ὁ Κρήτης») προσέφερε τὴν εἰκόνα τοῦ προστάτη του ἁγίου 'Ανδρέου καὶ ἕνα Τιμητικὸ Δίπλωμα στὸν Νικόλαο Δασκαλάκη, ἐνῶ ὁ Σύλλογος 'Ιεροψαλτῶν Χανίων («Γεώργιος ὁ Κρήτης») δήλωσε ὅτι θὰ τιμήσῃ σὲ ἰδιαίτερη τελετὴ τὸν μουσικοδιδάσκαλον.

Χαιρετισμοὺς ἀπήνθουναν στὸ Συνέδριον ὁ σεβασμιώτατος 'Αρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Τιμόθεος, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Κυδωνίας καὶ 'Αποκορώνου κ.

Ειρηναῖος, ὁ Δήμαρχος Κισάμου κ. Ἰωάννης Κουφάκης, ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Ἱεροφαλτῶν Ἡρακλείου κ. Στυλιανὸς Νανάκης, ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Ἱεροφαλτῶν Χανίων κ. Γεώργιος Χατζηθεοδώρου, ὁ καθηγητὴς τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Ἡρακλείου καὶ καθηγητὴς τοῦ Ὁδείου κ. Θεόδωρος Ἀντωνάκης, ὁ καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Χανίων πρωτοπρεσβύτερος Ἀντώνιος Τσουρλάκης, ὁ Πρόεδρος τῆς Ὁμοσπονδίας Συλλόγων Ἱεροφαλτῶν Ἑλλάδος κ. Χαρίλαος Ταλιαδῶρος, καὶ ὁ ὑποφαινόμενος Γρηγόριος Στάθης, ἄμισθος Ἐπικουρος Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ ἐπιστημονικὸς συνεργάτης τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τις ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου παρακολούθησαν μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ ζωηρὴ συμμετοχὴ ὅλοι οἱ ἱεροφάλτες σύνεδροι, κάπου ἑκατὸ, ποὺ οἱ περισσότεροι φιλοξενήθηκαν στὴν Ἀκαδημία, καθὼς καὶ μερικοὶ φιλόμουσοι, καὶ ὁ ἔλβετὸς καθηγητὴς τῆς Μουσικῆς ποὺ ζεῖ στὰ Χανιά κ. Μπίξελ. Τὰ βράδια μετὰ τὸ φαγητὸ πάντοτε ἀκολουθοῦσε ψαλμῳδία, ἢ τραγούδιμα ριζίτικων τραγουδιῶν ἀπ' τοὺς ψάλτες — τραγουδιστάδες, ποὺ ἔπαιρναν ἔτσι τὴ μορφή κρητικῶν ἀποσπερίδων. Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι συμμετεῖχαν καὶ πολλοὶ κληρικοὶ — ψάλτες στὸ Συνέδριο. Καὶ πάντοτε, τὰ βράδια οἱ σχετικὲς μὲ ἱεροφαλτικὰ ἢ καθαρὰ μουσικολογικὰ θέματα συζητήσεις κρατοῦσαν μέχρι τὰ μεσάνυχτα. Τὴ Δευτέρα τὸ ἀπόγευμα οἱ σύνεδροι ἐπισκέφθηκαν τὴν ἱερὰ μονὴ Γωνιάς καὶ ἔψαλαν τὸ Μέγα Ἀπόδειπνο, δεξιὰ ὁ κ. Χαρίλαος Ταλιαδῶρος καὶ ἀριστερὰ ὁ κ. Ἰωάννης Ταβουλάρης.

Τὰ ὅσα καλὰ καὶ χρήσιμα διαμειφθηκαν καὶ διαπιστώθηκαν σ' αὐτὸ τὸ Α' Παγκρήτιο Συνέδριο Ἱεροφαλτῶν ἐκτίθενται στὸ Ἀνακοινωθὲν ποὺ συντάχθηκε ἀπ' τὸν ὑπογραφομένο ἀλλὰ ποὺ ἀπηχοῦνται σ' αὐτὸ οἱ ἀπόψεις ὄλων τῶν μελῶν τῆς εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς ποὺ συγκροτήθηκε γιὰ τὴν περίσταση αὐτή. Τὸ κείμενο αὐτὸ διαβάστηκε στὸ τέλος ὡς τὸ ἐπίσημο καταληκτικὸν κείμενο τοῦ Συνεδρίου καὶ ἐπικροτήθηκε ἀπ' ὅλη τὴ σύναξη.

* * * *

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἀκαδημία Κρήτης εἶχε τὴν πρωτοβουλία νὰ συγκαλέσει καὶ μὲ τὴ συνεργασία τῶν Συλλόγων Ἱεροφαλτῶν τῆς Μεγαλονήσου νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ Α' Παγκρήτιο Συνέδριο Ἱεροφαλτῶν, ἀπ' τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας μέχρι τὴν Τρίτη τῆς Β' ἐβδομάδας τῶν Νηστειῶν, δηλαδὴ 27-29 Μαγτίου 1983. Πῆραν μέρος περίπου ἑκατὸ ψάλτες ἀπ' ὅλη τὴν Κρήτη, ἀρχίζοντας τὶς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου μ' ἓνα Κατανυκτικὸ Ἐσπερινὸ στὸν ἱστορικὸ ναὸ τοῦ ἁγίου Νικολάου Σπλάντζιας τῶν Χανίων, ὅπου γιὰ πρώτη φορὰ ἔφαλε ὅλη ἡ Κρήτη ἐνωμένη, ἀλλὰ χωρισμένη γιὰ τὴν περίσταση σὲ δύο χορούς, τὸν δε-

ξιὸ καὶ τὸν ἀριστερό. Στὸν Ἐσπερινὸ χοροστάτησε ὁ σεβασμιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Τιμόθεος καὶ χαίρεισε τὴν σύγκληση τοῦ Συνεδρίου ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Χανίων κ. Εἰρηναῖος.

Εἰδικὰ προσκεκλημένοι γιὰ συγκεκριμένες εἰσηγήσεις στὸ Συνέδριο βρέθηκαν ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Χριστόδουλος μὲ εἰσηγήσει: «Τὰ βασικὰ γνωρίσματα τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς», ὁ ἄμισθος Ἐπικουρος Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, Μουσικολόγος κ. Γρ. Θ. Στάθης μὲ εἰσηγήσει: «Δημοτικὴ - Λαϊκὴ καὶ Βυζαντινὴ Μουσικὴ», καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Ὁμοσπονδίας Συλλόγων Ἱεροφαλτῶν Ἑλλάδος, μουσικολογιώτατος Πρωτοψάλτης κ. Χαρίλαος Ταλιαδῶρος μὲ εἰσηγήσει σχετικὴ μὲ τὰ πρακτικὰ θέματα τοῦ ἱεροφαλτικοῦ κόσμου. Οἱ ἄλλοι εἰσηγητὲς ἦταν Κρητικοὶ ἢ ζοῦν στὴν Κρήτη, καὶ ὁ καθένας μὲ πολλὴ φιλοτιμία καὶ φιλοπονία συνέβαλε στὴν ἐπιτυχία τοῦ Συνεδρίου.

Τὰ ὀνόματα καὶ τὰ θέματά τους εἶναι: Θεόδωρος Ἀντωνάκης, καθηγητὴς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Ἡρακλείου· «Σύγκρουση ἐκτέλεση Βυζαντινῆς Μουσικῆς». — Γεώργιος Χατζηθεοδώρου, πρωτοψάλτης Χανίων - καθηγητῆς Μουσικῆς· «Ριζίτικα τῆς Κρήτης καὶ Βυζαντινὴ Μουσικὴ». — Στυλιανὸς Νανάκης, καθηγητῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς· «Βυζαντινὴ καὶ Εὐρωπαϊκὴ Μουσικὴ: Σύγκρουση ἢ ἀλληλοσυμπλήρωση;». — Δημήτριος Γιακουμάκης, Δάσκαλος - καθηγητῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς· «Ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ στὴν ἐκπαίδευση». — Δημήτριος Ἐπιτροπάκης, Ἱεροψάλτης· «Προσφορὰ καὶ προσδοκία τοῦ Ἱεροψάλτη».

Τις ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου τίμησαν μὲ τὴν παρουσία τους καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τους ὁ σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Τιμόθεος, ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Εἰρηναῖος καὶ ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου κ. Εἰρηναῖος. Ὁ Διευθυντὴς τῆς Ὁρθόδοξου Ἀκαδημίας Κρήτης κ. Ἀλέξανδρος Παπαδερὸς διηύθυνε μὲ τὴν εὐστροφία ποὺ τὸν διακρίνει τὶς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου καὶ πρωτοστάτησε γενικὰ γιὰ τὴν καλύτερη διεξαγωγὴ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου καὶ τὴν ἀνετώτερη παραμονὴ τῶν συνέδρων στὴν Ἀκαδημία.

Στὴν ἑναρξη τοῦ Συνεδρίου, τὴν Κυριακὴ τὸ βράδι, καὶ ὕστερα ἀπ' τὸν ἐπίσημο λόγο γιὰ τὸν καθιερωμένο ἑορτασμὸ τῆς Ὁρθόδοξου Ἀκαδημίας Κρήτης τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας πάντοτε, ποὺ ἐξεφώνησε ὁ Μητροπολίτης Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Εἰρηναῖος, Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀκαδημίας, μὲ θέμα «Ἀναστήλωση τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου», τιμήθηκε ὁ μουσικοδιδάσκαλος καὶ πρωτοψάλτης γιὰ πολλὰ χρόνια στὸν ἱερὸ μητροπολιτικὸ ναὸ Χανίων κ. Νικόλαος Δασκαλάκης. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἀκαδημία ἀνέλαβε τὴν ἐκδοσὴ ἑνὸς τόμου μὲ μέλη τῆς Θείας Λειτουργίας, συν-

θέσεις του Ν. Δασκαλάκη, με τίτλο «Ώδαι Πνευματικά», και με την ευκαιρία αυτή του Α' Παγκρητίου Συνεδρίου Ιεροσαλτών του επέδωσε τον τόμο, που καλλιγράφησε σε διχρωμία ο γνωστός μουσικοδιδάσκαλος κ. Άβραάμ Έθθυμάδης. Την επιμέλεια της εκδόσεως είχε ο συνεργάτης της Άκαδημίας κ. Ηρακλής Ρεράκης, που ήταν και ο οργανωτής του Συνεδρίου.

**

Οι εργασίες του Α' αυτού Παγκρητίου Συνεδρίου Ιεροσαλτών σημάδεψαν μια παραμελημένη πραγματικότητα της ελληνικής κοινωνίας. Τα ποιήματα και με προσοχή διαλεγμένα θέματα, που ανέπτυξαν οι ειδικοί μελετητές και εισηγητές, αποκαλύπτοντας τον άορίφητο θησαυρό που υπάρχει στην κληρονομιά της εθνικής μας γενικά μουσικής και τονίζοντας και ξεσκεπάζοντας και μερικά προβλήματα που άφορούν ιδιαίτερα τον ιεροσαλτικό κόσμο, έδωσαν τις νύξεις και τα έρεθίσματα για πολύωρες αλλά γόνιμες συζητήσεις.

Με το τέλος του Συνεδρίου μπορούμε να κάνουμε τις ακόλουθες διαπιστώσεις:

- Η Ψαλτική Τέχνη και η Δημοτική Μουσική, βυζαντινή και μεταβυζαντινή, είναι οι δύο άξεχώριστοι κλάδοι της εθνικής μας μουσικής παράδοσης. Είναι φανερόμα του ελληνικού πνεύματος και πολιτισμού και υφαίνει, μαζί με την πίστη μας και τη γλώσσα μας, τα κυριότερα έκδηλώματα της ζωής μας.
- Σάν στοιχείο της ζωντανής και αδιάκοπης παράδοσης ή εθνική μας μουσική είναι ένα άπ' τα γνησιώτερα μέσα της εθνικής αυτοσυνειδησίας. Σκύβοντας στο μουσικό πολιτισμό μας βρίσκουμε τις ρίζες μας και αναγνωρίζουμε την ταυτότητά μας.
- Η Ψαλτική Τέχνη, ειδικότερα, είναι στοιχείο αδιάσπαστο της λογικής λατρείας στην Όρθόδοξη Έκκλησία μας και είναι άγαθό που προσφέρεται στον ελληνικό λαό τις ώρες της λατρείας και της προσομιλίας του με τον Θεό και τους άγιους του.
- Φορείς αυτής της καλής τέχνης, της Ψαλτικής, και συνεχιστές καλλιτέχνες της παράδοσης είναι οι ψάλτες της Έκκλησίας μας, που αναλίσκουν τη ζωή τους άπό μικρά παιδιά μέχρι τα βαθειά τους γεράματα, με στέρηση όλων των άργιων, ύμολογώντας τον Θεό και ύπηρετώντας έτσι τον ελληνικό λαό.
- Οι ιεροψάλτες, σάν κλάδος καλλιτεχνικός και σάν εργαζόμενοι κάτω άπό ειδικές συνθήκες με μόχθο σωματικό και ψυχικό, δέν άμείβονται για την πραγματική προσφορά τους και δέν είναι κατο-

χωρούμενοι για τα άσφαλιστικά και συνταξιοδοτικά τους δικαιώματα.

- Οι ίδιοι ιεροψάλτες είναι, τις περισσότερες φορές, και οι δάσκαλοι της Μουσικής στη Μέση Έκπαίδευση και στις κατά τόπους Σχολές Βυζαντινής Μουσικής, προσφέροντας εθνική ύπηρεσία διάδοσης μιας πτυχής του ελληνικού πολιτισμού.
- Οι ιεροψάλτες ζητούν άπ' την Έκκλησία και την Πολιτεία στοργή και όρθή μεταχείριση ρύθμισης του μισθολογικού, άσφαλιστικού και συνταξιοδοτικού τους προβλήματος και σάν δικαίωση αλλά και σάν έρεθίσμα, για να λειτουργήσουν σωστά, σάν κοινωνικά κύτταρα, οι ένορίες και μάλιστα τα χωριά της ύπαιθρου, που έρημώνονται και σιγά-σιγά δέν άκούγεται σ' αυτά καμπάνα να χτυπάει σημείο κι αυτό για το πόσο ο ελληνικός λαός, ο κατ' έξοχή θρησκευτικός λαός, άλλοτριώνεται και άπομακρύνεται άπ' τον Θεό και τις παραδόσεις του με άπρόβλεπτες βλαβερές επιπτώσεις για τη χώρα μας.

**

Άνάμεσα στις πολλές και χρήσιμες προτάσεις που διατυπώθηκαν στο Συνέδριο, ξεχωρίζουν οι ακόλουθες δυό-τρεις:

- a. Να διδάσκεται ή εθνική μας Μουσική, Ψαλτική και Δημοτική, στην έκπαίδευση, αρχίζοντας άπ' τις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού, με ειδικά επιλεγμένα τροπάρια και τραγούδια και να καταβληθή φροντίδα επιμόρφωσης των Δασκάλων και των Καθηγητών Μουσικής.
- β. Να διδάσκεται ή βυζαντινή σημειογραφία και μουσική στις Παιδαγωγικές Άκαδημίες, και να ίδροθή Μουσική Άκαδημία Έθνικής Μουσικής.
- γ. Να βροθή τρόπος να εκπροσωπηθή ο ιεροσαλτικός κόσμος της Κρήτης στη Μεικτή Ειδική Συνοδική Έπιτροπή για τη μελέτη θεμάτων των Ιεροσαλτών Ελλάδος.

Έκφράστηκε ή εδχή να προετοιμασθή ή σύγκληση του Β' Παγκρητίου Συνεδρίου Ιεροσαλτών, καθώς και να ευοδοθούν συναντήσεις ιεροσαλτικής συνεργασίας σε όλη την Κρήτη.

Άνακοινώθηκε, τέλος, ότι το Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας της Έκκλησίας της Ελλάδος έτοιμάζει την σύγκληση του Α' Πανελληνίου Συνεδρίου Ιεροσαλτών στην Άθήνα, σε μια πρώτη προσπάθεια ανασύνταξης του ιεροσαλτικού δυναμικού και επίγνωσης του πλούτου της τέχνης και του εθνικού μουσικού πολιτισμού, του οποίου οι ψάλτες είναι οι μοναδικοί φορείς και έπιτελούν εθνική διακονία.

ΓΡ. Θ. ΣΤΑΘΗΣ

άμισθος επίκουρος Καθηγητής

Έκ τῆς Ἑδρας τῆς Ἱστορίας τῆς Ἱατρικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΣ ΠΟΛΥΔΑΚΤΥΛΙΑΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΙΣΑ

ΠΡΟ 3000 ΕΤΩΝ ΠΕΡΙΠΟΥ ΕΝ ΤΗ Π. ΔΙΑΘΗΚΗ,

Συγκεκριμένη περίπτωση πολυδακτυλίας περιγράφη πρό 3000 ἐτῶν περίπου, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ἐρεύνης τῶν ἱερῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Πρὶν ἢ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ θέμα θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι ἡ πολυδακτυλία ἀποτελεῖ συγγενῆ ἀνωμαλίαν, καθ' ἣν ὁ ἐμφανίζων ταύτην ἔχει ἓνα ἢ περισσοτέρους ὑπεραριθμούς δακτύλους¹. Συνήθως ὁ ὑπεραριθμὸς δάκτυλος εἶναι εἷς. Οὗτος δυνατὸν νὰ ἀποτελεῖται μόνον ἐκ μαλακῶν μορίων ἢ νὰ ἔχη πλήρη σκελετὸν καὶ νὰ ἀντιστοιχῇ εἰς ἓν ἀπλοῦν ἢ δισχιδῆς μετακάρπιον. Οἱ ἀποτελούμενοι μόνον ἐκ μαλακῶν μορίων ὑπεραριθμοὶ δάκτυλοι ἔχουσι συνήθως λεπτὸν μίσχον (αὐχένα), ὅστις συνιστάμενος ἐκ λεπτοῦ δέρματος διευκολύνει τὴν ἐνδεικνυομένην χειρουργικὴν ἐπέμβασιν. Σπανίως ὁ ὑπεραριθμὸς δάκτυλος ἀντιστοιχεῖ εἰς πλήρως ἀνεπτυγμένον μετακάρπιον καὶ εἶναι εἰς τοσοῦτον βαθμὸν τέλειος, ὥστε νὰ καθίσταται σχεδὸν ἀδύνατον νὰ διαστείη τις μεταξὺ δύο ὁμοίων δακτύλων ποῖος ἐκ τούτων εἶναι ὁ ὑπεραριθμὸς καὶ ποῖος ὁ φυσιολογικός². Εἷς τινὰς περιπτώσεις ὁ ἀντίχειρ ἐμφανίζεται διφυῆς κατὰ τὴν τελικὴν αὐτοῦ φάλαγγα³. Σημειωτέον, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ συγγενὴς ἀνωμαλία δύναται νὰ ἐμφανισθῇ καὶ ἐπὶ τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν.

Ὁ περὶ τὸ 1150 μ.Χ. ἀμμάσας Ἰωάννης ὁ Τζέτζης ἐν τῷ ὑπὸ τὸν τίτλον «Βιβλίον Ἱστορικῆς» πονήματι αὐτοῦ ἀποκαλεῖ ἐξαδάκτυλον τὸν ἔχοντα ἓνα ὑπεραριθμὸν δάκτυλον. Ἀναλυτικώτερον ὁ συγγραφεὺς οὗτος, προβαίνων εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῶν ἐννοιῶν τῶν λέξεων: τέρας, σημεῖον, τεκμήριον, σύμβολον καὶ εἰκὸς, δίδει τὸν ὄρισμὸν τοῦ τέρατος διὰ τῶν ἐξῆς στίχων (VII. 901-903):

Τέρας μοι γίνωσκε καλεῖν τὸ παρὰ φύσιν ἅπαν,
Ὡς εἴ τις ἐξαδάκτυλος, ἢ τρίπους, ἢ καὶ τρίχειρ,
Καὶ πᾶν ὄψοσον ἐκφυλον θεσμοῦ φυσικωτάτου.

1. Sabiston, D.: Textbook of Surgery. W. B. Saunders Company, 1972. Schwartz, S.: Principles of Surgery. Mc Gaw-Hill Book Company, 1979.

2. Sharrard, W.: Paediatric Orthopaedics and Fractures. Blackwell Scientific Publications, 1971.

3. Barsky, A. J., Congenital anomalies of the hand. Journal of Bone and Joint Surgery 33A:35, 1951.

Τὰς ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐρεύνης πληροφορίας ἐκθέτομεν ἀμέσως κατωτέρω:

Τὸ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τὸ 972 π.Χ. συγγραφὴν ἱερὸν βιβλίον Βασιλειῶν Β' ἐξιστορεῖ, ὅτι ἀγένετο ἔτι πόλεμος ἐν Γέθ. καὶ ἦν ἀνὴρ μαδῶν. καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἐξ καὶ ἐξ, εἰκοσιτέσσαρες ἀριθμῶ, καὶ γε αὐτὸς ἐτέχθη τῷ Ραφά. καὶ ὠνείδισε τὸν Ἰσραήλ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν Ἰωνάθαν υἱὸς Σεμεὶ ἀδελφοῦ Δαυὶδ» (κα', 20,21). Ἐν ἄλλοις λόγοις, ὅταν ἐγένετο ἕτερος πόλεμος εἰς τὴν περιοχὴν Γέθ ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἀνὴρ τις φαλακρός, ἀπόγονος τοῦ γίγαντος Ραφά, ὅστις εἶχε συνολικῶς εἰκοσιτέσσαρας δακτύλους, ἦτοι ἀνά ἐξ εἰς ἐκάστην χεῖρα καὶ εἰς ἕκαστον πόδα. Ὁ ἐξαδάκτυλος οὗτος ὕβρισε τοὺς Ἰσραηλίτας, δι' ὃ καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἰωνάθαν υἱοῦ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Δαυὶδ Σεμεὶ. Ὁ ἐν λόγῳ ἐξαδάκτυλος συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν τεσσάρων ἀπογόνων «τῶν γιγάντων ἐν Γέθ τῷ Ραφά οἶκος», οἵτινες ἀπόγονοι «ἔπεσαν ἐν χειρὶ Δαυὶδ, καὶ ἐν χειρὶ τῶν δούλων αὐτοῦ» (κα', 22), δηλαδὴ ἐφονεύθησαν κατὰ τοὺς δαυιδικοὺς χρόνους (1011-972 π.Χ.).

Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τῆς πολυδακτυλίας ἀναφέρεται καὶ τὸ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τὸ 450 π.Χ. συγγραφὴν βιβλίον Παραλειπομένων Α', τὸ ὁποῖον βιβλίον πληροφορεῖ, ὅτι ὁ ἀνωτέρω πολυδάκτυλος ἦτο «ἀνὴρ ὑπερμεγέθης» (κ', 6). Ἐπὶ λέξει τὸ ἱερὸν κείμενον διαλαμβάνει ἐν προκειμένῳ τὰ ἐξῆς: «καὶ ἐγένετο ἔτι πόλεμος ἐν Γέθ, καὶ ἦν ἀνὴρ ὑπερμεγέθης, καὶ δάκτυλοι αὐτοῦ ἐξ καὶ ἐξ, εἰκοσιτέσσαρες, καὶ οὗτος ἦν ἀπόγονος γιγάντων. καὶ ὠνείδισε τὸν Ἰσραήλ. καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν Ἰωνάθαν υἱὸς Σαμαῶ ἀδελφοῦ Δαυὶδ» (κ', 6,7). Ἐπίσης καὶ τὸ βιβλίον τοῦτο τοποθετεῖ τὴν ἐν λόγῳ περίπτωσιν εἰς τοὺς δαυιδικοὺς χρόνους παρέχον τὴν πληροφορίαν, ὅτι ὁ ἐκ πολυδακτυλίας πάσχων οὗτος συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν τεσσάρων γιγάντων, οἱ ὁποῖοι «ἔπεσαν ἐν χειρὶ Δαυὶδ καὶ ἐν χειρὶ παίδων (στρατιωτῶν) αὐτοῦ» (κ', 8).

Πιθανολογοῦμεν, ὅτι ἡ μορφή τῆς πολυδακτυλίας τῆς ὡς ἄνω περιπτώσεως δὲν ἐθεωρεῖτο πρό 3.000 ἐτῶν περίπου, ὡς καὶ πολὺ ἀργότερον (450 π.Χ.), ὡς ἀναπηρία ἢ «μᾶμος», ἀλλ' ἀντιθέτως ἐθεωρεῖτο δεῖγμα μεγάλης ἀλκῆς, καθ' ὅσον ἡ ἀσυνήθης σωματικὴ ρώμη τῶν τριῶν ἐκ τῶν τεσσάρων ὡς ἄνω γιγάντων ἐκφράζεται διὰ τῆς πολυδακτυλίας εἰς τὸν ἓνα καὶ διὰ τοῦ βάρους καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ

ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ

Α'

Ο Κωνσταντίνος ο Α' κατέχει εξέχουσες θέσεις και εις την πολιτικήν, αλλά και εις την εκκλησιαστικήν ιστορίαν. Διὰ τούτου οί μὲν πολιτικοὶ ιστορικοὶ χαρακτηρίζουν αὐτὸν Μέγαν, οί δὲ χριστιανοὶ ἰσαπόστολον, διὰ τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ χριστιανισμοῦ ὡς ἰσότημον σχεδὸν πρὸς τὴν τῶν ἀποστόλων.

Ἡ δρᾶσις αὐτῆ τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου ὑπὲρ τοῦ χριστιανισμοῦ ὠφέλιτο κυρίως εἰς τὸ ὄραμα, τὸ ὁποῖον εἶναι πραγματικόν, ὡς ἱστορεῖ ὁ ιστορικὸς Εὐσέβιος καὶ ὁ ἅγιος Λακτάντιος, σύγχρονοι καὶ οἱ δύο τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου. Διότι, κατὰ τὸν Εὐσέβιον¹, ὁ Μεγ. Κωνσταντίνος ἔταν ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρώμης Μαξεντίου, τυράννου καὶ ἐχθροῦ τῶν χριστιανῶν, εἶδε κατὰ τινα μεσημβρίαν τοῦ φθινοπώρου τοῦ 312 μ.Χ. ὄραμα, τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ μὲ τὰς λέξεις: «ἐν τούτῳ νίκα». Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα ὁ Κωνσταντίνος βλέπει καθ' ὕπνον τὸν Χριστὸν ἐπαναλαμβάνοντα εἰς αὐτὸν «ἐν τούτῳ νίκα». Τότε, τῇ ὑποδείξει του, κατεσκευάσθη σημαία, χρώματος ἐρυθροῦ, μὲ ὠραῖον καὶ λαμπρὸν κοντάριον, εἰς τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ ὁποῖου ἦτο στέφανος χρυσοῦς καὶ ἐντὸς τοῦ κύκλου τοῦ στεφάνου τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ΧΡ. Αὕτη ἦτο ἡ πρώτη χριστιανικὴ σημαία καὶ ὠνομάσθη λάβαρον.

Μετὰ ταῦτα προπορευομένου τοῦ λαβάρου αὐτοῦ οἱ στρατιῶται τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος μὲ πολὺ θάρρος καὶ ἐνθουσιασμόν ἐξακολουθοῦν τὴν πορείαν των, διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ Μαξεντίου, τὸν ὁποῖον καὶ νικοῦν παρὰ τὴν Μουλβίαν γέφυραν² τὴν 28 Ὀκτωβρίου τοῦ 312 μ.Χ.

1. Εὐσεβίου, Εἰς τὸν βίον Κων/νου, βιβλ. Α, κεφ. 30 καὶ Χρήστου Μ. Ἐνισλείδου, Ὁ Σταυρός, Ἀθήναι 1948, σελ. 123.

2. Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησι. Ἱστορία, Ἀθήναι 1948, σελ. 123.

δόρατος εἰς τοὺς ἐτέρους δύο, τὸ ὁποῖον δόρου εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν εἶχε βάρος «τριακοσίων σίκλων» (Βασιλειῶν Β', κα', 16) καὶ εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἦτο κατὰ τὸ μέγεθος «ὡς ἀντίον ὕφαινοντων» (Βασιλειῶν Β', κα', 19).

Θεωροῦμεν σκόπιμον ν' ἀναφέρωμεν, ὅτι τὸ σύγχρονον ἀντίον (κ. ἀντί) εἶναι ξύλινον ἐξάρτημα τοῦ κατὰ τὸ ἱερὸν κείμενον ἀπὸ τριῶν χιλιετηρίδων περίπου γνωστοῦ ὕφαντικῶ ἱστοῦ (κ. ἀργαλειοῦ) καὶ ἔχει σχῆμα κυλινδρικόν, μῆκος 1,40 μέτρων περίπου καὶ περίμετρον 0,23 ὡς ἔγγιστα. Τοῦτο ἐτύγχανε

Β'

Συνεπῶς καὶ διὰ τὸν Μέγαν Κωνσταντίνον δύναται νὰ ἐπαναληφθῇ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχεν εἶπει ὁ Ἄπ. Παῦλος: «οὐκ ἐγενόμην ἀπειθής τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίῳ»³. Ἐπειθάρχησεν ὁ Μέγας Κωνσταντίνος εἰς τὴν οὐρανίαν αὐτὴν ἀποκάλυψιν, εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ, διότι ὁ Σταυρὸς εἶναι Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία. Ἀπεκαλύφθη δηλ. εἰς τὸν Μεγ. Κωνσταντίνον ὅτι ἡ πίστις εἰς τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ εἶναι δύναμις καὶ ἀλήθεια Θεοῦ. Καὶ τὴν ἀποκάλυψιν αὐτὴν ἀντιλαμβάνεται ἡ ἀνθρωπότης ἰδιαίτερος κατὰ τὰς δυσκόλους στιγμὰς τῶν μεγάλων τῆς δοκιμασιῶν. Ἀκριβῶς διότι ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν ὁ Χριστὸς προσέφερε (αὐτὸ αἷμά Του ὡς μέσον ἐξίλασμοῦ πάντων τῶν πιστευόντων)⁴. Καὶ τὸ τίμιον αὐτὸ αἷμά Του «ἀληθῶς δι' ἡμᾶς ἐξέχευε καὶ μὲ αὐτὸ μᾶς ἐξηγόρασεν»⁵ ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου. Ἡ δὲ δύναμις καὶ οἱ καρποὶ τῆς θυσίας αὐτῆς τοῦ Θεανθρώπου ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Γολγοθᾶ «ἐπεκτείνονται ἐπὶ τε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ Κυρίου, ἐπὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους πάντων τῶν χρόνων καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τὴν φύσιν τὴν στεναζούσαν καὶ παραδοκοῦσαν τὴν ἐλευθέρωσιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς»⁶. Διὰ δὲ τοῦ θανάτου τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ «ἐχθροὶ ὄντες κατηλλαγμην τῷ Θεῷ»⁷. Ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι μόνον καταλλαγὴ καὶ εἰρήνευσις μετὰ τοῦ Θεοῦ, σημαίνει καὶ τὴν σκύλευσιν καὶ νέκρωσιν τοῦ θανάτου, τὴν διάλυσιν αὐτῶν κλειθρῶν τοῦ Ἄδου, τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν δεσμοτῶν τοῦ Ἄδου⁸.

3. Πράξεις 26,19.

4. Π. Ν. Τρεμπέλα, Δογματικὴ, τόμος 2, σελ. 175.

5. Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1953, σελ. 614.

6. Χρήστου Ἀνδρούτου, Δογματικὴ, Ἀθήναι, σελ. 202.

7. Ρωμ. 5,10.

8. Εὐαγγελίου Δ. Θεοδώρου, Ἡ μορφωτικὴ ἀξία τοῦ ἰσχύοντος Τριφιδίου, Ἀθήναι 1958, σελ. 80.

λίαν γνωστὸν παρ' ἡμῖν μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, ὅτε λίαν εὐρέως ἐχρησιμοποιεῖτο εἰσέτι ὁ ἐν λόγῳ ἰστὸς ἐν τῇ οἰκοτεχνίᾳ, ὅστις ἐξηφανίσθη σχεδὸν τελείως σήμερον ὑπὸ τῆς μεγάλης προόδου τῆς βιοτεχνίας καὶ τῆς βιομηχανίας.

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ,

Ἄμισθος Ἐπίκουρος Καθηγητῆς

τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
— ΣΠΥΡΙΔΩΝ Γ. ΜΑΡΚΕΤΟΣ, Καθηγητῆς
τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ὁ Σταυρός ὅμως τοῦ Κυρίου δὲν νοεῖται ἄνευ τῆς Ἀναστάσεώς Του, διότι δι' αὐτῆς ὀριστικῶς ἀπηλευθερώθη ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὰ δεσμά τοῦ Ἄδου. Τὴν ἀποψιν ταύτην συμμερίζεται καὶ ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς Θεολόγος καὶ κληρικὸς Dom Lambert⁹ Beauduin εἰς τὴν μελέτην του «Ἡ Δύσις μαθητεύουσα εἰς τὴν Ἀνατολήν», ὅπου παρατηρεῖ «ὅτι ὁ Σταυρὸς χωρὶς τὴν λαμπρότητα τῆς Ἀναστάσεως θὰ μᾶς ἔκαμε τοὺς ἐλεεινότερους τῶν ἀνθρώπων». Διὰ τοῦτο ὁ Σταυρὸς εἶναι τὸ κέντρον τῆς λατρείας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον «ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ αἵματος Του υπέγραψε βασιλικῶς τὴν ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ ἐλευθερίαν τῶν ἀνθρώπων»¹⁰. Ἐκτοτε ὁ Σταυρὸς καθίσταται ὄχι μόνον «ἐκφρασις αἰσιοδοξίας διὰ τὴν τελικὴν νίκην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἐπι γῆς νίκας τῶν χριστιανῶν κατὰ τοὺς ποικίλους ἀγῶνας των»¹¹.

Γ'

Τὸ δράμα ὅμως τοῦ Σταυροῦ ἐγένετο ἀφορμὴ διὰ νὰ προσελκυσθῇ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Καὶ ἄμεσος συνέπεια τῆς πίστεώς του αὐτῆς, εἰς τὸ οὐράνιον αὐτὸ σημεῖον, ἦτο νὰ χορηγήσῃ τὸ 313 μ.Χ., διὰ τοῦ Διατάγματος τοῦ Μεδιολάνου, «πλήρη ἐλευθερίαν ἐσόδου εἰς τὸν χριστιανισμόν καὶ πλήρη ἐλευθερίαν τελέσεως τῆς χριστιανικῆς λατρείας»¹². «Μηδενὶ παντελῶς ἐξουσία ἀρνητέα ἢ τοῦ ἀκολουθεῖν καὶ αἰρεῖσθαι τὴν τῶν χριστιανῶν παραφύλαξιν ἢ θρησκείαν... ἐλευθέραν καὶ ἀπολελυμένην ἐξουσίαν τοῦ τημελεῖν (ἐπιμελεῖσθαι) τὴν ἑαυτῶν θρησκείαν».

Διὰ τοῦ Διατάγματος ὅμως τούτου δὲν ἐννοοῦνται μόνον οἱ χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐλευθέραν αἴρεσιν τοῦ ἀκολουθεῖν τῇ θρησκείᾳ, ἢ δὲν βουληθῶσιν, ὅπως ὅ τι ποτὲ ἐστὶν θεϊότητος καὶ οὐρανοῦ πράγματος, ἡμεῖν καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ἐξουσίαν διάγουσιν εὐμενὲς εἶναι δυναθῆ...»¹³. Δηλαδὴ διὰ τοῦ Διατάγματος τούτου εἰσάγεται ἡ ἀνεξιθρησκεία εἰς τοὺς πολίτας τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας.

Ἐκαστος πολίτης ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀκολουθῇ τὸ θρησκευμα τῆς προτιμῆσεώς του καὶ νὰ λατρεύῃ τὸν Θεόν, εἰς τὸν ὅποιον πιστεύει, ἐλευθέρως, χωρὶς νὰ

ὑποχρεοῦται νὰ λατρεύῃ καὶ τὸν αὐτοκράτορα. Καὶ τὸ σπουδαιότερον παύουν οἱ διαγωμοὶ κατὰ τῶν χριστιανῶν. Ὁ δὲ Μέγας Κωνσταντῖνος, ὅταν ἐγένετο μονοκράτωρ, ἐκδίδει δύο νέους νόμους, οἱ ὅποιοι ἂν καὶ «δὲν θεωροῦνται ἐπίσημοι, ὥστε νὰ εἰσάγῃ νέον δίκαιον»¹⁴, ἐν τούτοις συμπληρώνουν τὰς διατάξεις τῶν Μεδιολάνων καὶ ἀναγνωρίζουν τὸν χριστιανισμόν ὡς ἐπίσημον θρησκείαν τοῦ Κράτους. Ἐκτοτε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ὑπὲρ τοῦ χριστιανισμοῦ γίνεται ζωηρότερον, ὡς ἀποδεικνύεται ἀπὸ σειρὰν μέτρων¹⁵, τὰ ὅποια ἔλαβεν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἐπιστρέφει εἰς τὰς χριστιανικὰς κοινότητας τὰς δημευθεῖσας ὑπὸ τῶν πολιτικῶν Ἀρχῶν περιουσίας των. Ἐπιτρέπει νὰ δέχωνται αὐταὶ κληροδοτήματα καὶ δωρεάς. Εἰσάγει εἰς τὸν στρατὸν μονοθεϊστικὴν προσευχὴν. Ὀρίζει τὴν Κυριακὴν ὡς ἡμέραν ἀργίας. Ἀπαγορεύει τὸν θάνατον τῶν καταδικῶν διὰ σταυρώσεως. Βοηθεῖ τὴν μητέρα του νὰ ἀνεύρῃ τὸν τίμιον Σταυρὸν εἰς τὸν Γολγοθᾶν καὶ νὰ κτίσῃ τὸν Πανάγιον Τάφον. Τέλος μεταφέρει τὴν ἔδραν τοῦ Κράτους εἰς τὸ παρὰ τὸν Βόσπορον ἀρχαῖον Βυζάντιον, τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν ὅποιαν ἐπονομάζει καὶ «Νέα Ρώμη», διὰ νὰ γίνῃ ἀφετηρία νέας ζωῆς, ξένης πρὸς τὰς βδελυγμίας τῆς Παλαιᾶς Ρώμης.

Τινὲς ἰσχυρίσθησαν ὅτι οἱ νέοι αὐτοὶ νόμοι καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν προκύψαντα εὐεργετικὰ μέτρα ὑπὲρ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐμείωσαν ἢ ἐβλάψαν τὴν ἐθνικὴν θρησκείαν. Αὕτη ὅμως οὐδόπως «κατεβιβάσθη τῆς προτέρας ἐπισήμου θέσεως αὐτῆς»¹⁶. Τοῦτο ἐπιβεβαιοῖ καὶ ὁ Κων/νος Παπαρρηγόπουλος¹⁷ ὅταν παρατηρῇ: «διὰ τῶν νέων ἄρα τούτων νόμων ὁ Κωνσταντῖνος οὐδὲν ἄλλο ἔπραξεν ἢ νὰ κυρώσῃ τὴν παρ' αὐτοῦ ἀνεκαθεν καθιερωθεῖσαν ἀνεξιθρησκείαν πεποιθῶς, ὡς ἔλεγεν, ὅτι αὕτη καὶ μόνη ἀρκεῖ νὰ ἐπιφέρῃ ἐν εἰρήνῃ τὸν θρίαμβον τῆς ἀληθείας».

Τὰ δύο ὅμως αὐτὰ γεγονότα, ἡ ἕδρασις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ ἰδιαιτέρα εὐνοια τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου ὑπὲρ τοῦ χριστιανισμοῦ, εἶναι δυνατόν, καὶ δικαίως, νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἐπανάστασις, τῆς ὁποίας ὅμως «ἡ τελικὴ τῆς συνέπεια ἦταν ἡ δημιουργία τῆς ἀνατολικῆς Ρώμης, δηλαδὴ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους»¹⁸. Καὶ τὸ Βυζάντιον, ὡς βεβαιοῦν καὶ οἱ ἱστορικοί, ἀπῆρξε μέγα κέντρον ἐκπολιτιστικῆς δημιουργίας, ὑπῆρξεν ὁ φωτοδότης τοῦ κόσμου, δια-

9. Νοσταλγία τῆς Ὀρθοδοξίας, Ἀθήναι 1956, σελ. 106.

10. Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 80.

11. Ἱερωνύμου Ι. Κοτσώνη, Ἡ ἐπὶ τὴν νίκην πεποιθήσις τῶν πρώτων χριστιανῶν ὡς ἱεραποστολικὴ δύναμις, Ἀθήναι 1958, σελ. 125.

12. Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησιολογία, Ἀθήναι 1948, σελ. 129.

13. Ἀναστασίου Ν. Μαρίνου, Ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία, Ἀθήναι 1972, σελ. 28 καὶ 441.

14. Β. Στεφανίδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 130.

15. Κων/νος Καλλιπιδίου, Ἐπιτομὸς Ἐκκλησιολογίας, Ἀθήναι 1958, σελ. 33.

16. Β. Στεφανίδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 130 καὶ Γερασίμου Ι. Κωνιδάρη, Γενικὴ Ἐκκλησιολογία, Ἀθήναι 1957, σελ. 265.

17. Κων/νος Παπαρρηγόπουλος, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τόμ. 3ος, μέρος 2, σελ. 480.

18. Ν. Η. Baynes καὶ Η. St. L. B. Moss, Βυζάντιον, σελ. 42.

ΕΝΑΣ ΑΦΑΝΗΣ ΑΓΙΟΣ ΙΕΡΑΡΧΗΣ

ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΘΗΡΑΣ (1826-1907)

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

«Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ἡμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ἡμῖν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὡν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς, μμειῖσθαι τὴν πίστιν». (Ὁ Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους 13,7).

Εἴθισται νὰ ἀπονέμονται σὲ ἔξοχους ἀνδρες, εἴτε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς των, εἴτε μετὰ θάνατον, τίτλοι τιμῆς, ἀριστεία, βραβεῖα, ἔπαινοι καὶ τὰ ὅμοια τούτων, γιὰ ὅσα προσέφεραν στὸ Ἔθνος καὶ στὴν Ἐκκλησία. Βιβλία ὀλιγοσέλιδα ἢ πολυσέλιδα γράφονται γιὰ νὰ παρουσιάσουν καὶ νὰ ἐκθειάσουν τὸ

ἔργο τους καὶ νὰ τιμήσουν τὸ πρόσωπό τους. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο προβάλλεται τὸ τιμώμενο πρόσωπο σὰν παράδειγμα πρὸς μίμησιν. Τὸ λυπηρὸν ὅμως εἶναι, ὅτι γράφονται τόμοι ὀλόκληροι διὰ τοὺς μὲν, ὀλίγες σελίδες διὰ τοὺς δὲ καὶ ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη μερὶς, μεγάλων πράγματι ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι διέπρεψαν, ὡς φωτεινὰ μετέωρα καὶ κατηύρασαν τὸ στερέωμα τῆς πατρῴδος μας καὶ διὰ τοὺς ὁποίους δὲν γράφτηκε οὔτε μία λέξη. Εἶναι κυρίως αὐτοὶ ὅπου προσέφεραν τὸ εἶναι τους σὰν ὀλοκαύτωμα' στὸ Βωμὸ τῆς θυσίας καὶ τοῦ καθήκοντος, ἀλλ' ἀτυχῶς δὲν εἰσῆλθον εἰς τὰς δέλτους τῆς Ἱστορίας. Τοῦτο συνέβη διότι δὲν

σπεῖρον τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ καθ' ἅπαντα τὸν γνωστὸν τότε κόσμον»¹⁹.

Δ'

Τὸ Βυζάντιον, λοιπόν, ὑπῆρξε δημιουργημα, κυρίως, τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Α', διότι δὲν ἐγένετο οὗτος ἀπειθῆς τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ»²⁰, δὲν ἐγένετο ἀπειθῆς εἰς τὸν Τίμιον Σταυρὸν τοῦ Κυρίου, μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ὁποίου ἐθρίαμβευσε καὶ ἐνίκησε. Καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ ἄλλως, διότι ἡ «Νέα Ρώμη» ἦτο βαπτισμένη εἰς τὰ νάματα τῆς νέας θρησκείας, τοῦ χριστιανισμοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ἀρνεῖται ἀγῶνας καὶ θυσίας, ὑπόσχεται ὅμως τὴν νίκην, διότι ἀρχηγός της εἶναι ὁ αἰώνιος Νικητής, ὁ νικήσας τὸν κόσμον, ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Οἱ δὲ λόγοι²¹, οἱ ὁποῖοι συντελοῦν εἰς τὴν νίκην αὐτῆν, εἶναι οἱ ἑξῆς:

1) Ὁ χριστιανισμὸς ἀπεκάλυψεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀληθινὸν Θεόν, τὸν Πατέρα, Παντοκράτορα, τὸν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὀρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων. Αὐτόν, τὸν ὁποῖον ποθοῦσαν καὶ ἀναζητοῦσαν οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὸν ἀφιερωμένον βωμὸν αὐτοῦ ἀγνώστῳ Θεῷ»²².

2) Αὐτὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς γίνεται ἄνθρωπος διὰ νὰ κάμῃ τὸν ἄνθρωπον Θεόν. «Ἄνθρωπος γίνεται Θεός, ἵνα Θεὸν τὸν Ἀδὰμ ἀπεργάσῃται». Αὐτὴ ἡ τιμὴ, αὐτὴ ἡ ἀγάπη, γίνεται πρὸς πάντα ἄνθρωπον ἀδιακρίτως, ὅχι μόνον εἰς τοὺς ὀλίγους, τοὺς ἐκλεκτούς, ὅπως συνέβαιναν εἰς τὸν ἀθροπισμὸν τῆς Παλαιᾶς Διδαχῆς, διότι, εἰς τὸν χριστιανισμὸν, οὐκ ἔνι δούλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ, πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἔστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»²³.

3) Καὶ τρίτος καὶ τελευταῖος λόγος εἶναι ὅτι ὁ χριστιανισμὸς εἶναι μία ζωντανὴ πραγματικότης, ἡ ὁποία δὲν ἀγίχει μόνον εἰς τὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ παρὸν καὶ εἰς τὸ μέλλον. Εἶναι τὸ ἀνέφος τῶν μαρτύρων»²⁴. Ἐπὶ κεφαλῆς δὲ αὐτῶν τῶν μαρτύρων εἶναι ὁ μέγας Μάρτυς τοῦ Γολγοθᾶ, ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος εἶναι «χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας»²⁵.

Πῶς, λοιπόν, νὰ μὴ νικήσῃ καὶ νὰ μὴ θριαμβεύσῃ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ἀφοῦ ἔθεσε τὴν ὑπαρξίν του καὶ τὰ ὄνειρά του ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ Σταυροῦ τοῦ Γολγοθᾶ;

Δικαίως, συνεπῶς, οἱ μὲν ἱστορικοὶ ἀποκαλοῦν αὐτὸν Μέγαν, ἡ δὲ Ἐκκλησία Ἰσαπόστολον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ρ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

19. Ὁ Ἐφημέριος, Ἄρ. Φ. 3/1960, σελ. 88.

20. Πράξεις 26,19.

21. Π. Μελίτη, Γιὰ ν' ἀνοίξῃ ὁ δρόμος, Ἀθήναι 1957, σελ. 268 ἑξ.

22. Πράξεις 17,23.

23. Γαλ. 3,28.

24. Ἐβρ. 12,1.

25. Ἐβρ. 13,8.

ἐπεδίωκαν τὴν προβολὴ τους. Δεύτερον, διότι δὲν κατενόηθη ὅσον ἐπρεπε τὸ ἔργο τους. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἐδιώχθησαν ὅσο ζοῦσαν. Καὶ μετὰ θάνατον ἐλησμονήθησαν αὐτοὶ καὶ τὸ ἔργο τους. Αὐτὰ ἀκριβῶς συνέβησαν καὶ μὲ τὸν Σακελλαριάδη Νικόδημο. Ὁμολογουμένως ὑπῆρξε εἰς ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων Ἱεραρχῶν τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας. Μέχρι σήμερον πολλοὶ μετὰ σεβασμοῦ προφέρουν τὸ ὄνομά του. Ἀνήκει στὶς φνοιογνωμίαις πὺν σπάνια διέρχονται ἀπὸ τὸ πνευματικὸ στερέωμα τῆς Ἐκκλησίας. Πέρασαν ἤδη 75 χρόνια ἀπὸ τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου του καὶ δυστυχῶς, ἐξ' ὅσων γνωρίζω, δὲν ἀπεφάσισε κανεὶς νὰ ἀνιστορήσῃ τὸν βίον του. Ἐλάχιστα στοιχεῖα ἀπὸ τὴ ζωὴ του καὶ ὄχι πάντοτε ὀρθά, παρουσίασαν κατὰ καιροὺς ὁ Μυστακίδης, ὁ Ἀτέσης καὶ ὁ Δανιὴλ Δεναξῆς.

Κατάπληκτοι μείναμε ἀπὸ τὴν ἄγνοια τῶν κοσμικῶν ἐγκυκλοπαιδειῶν ἀλλὰ καὶ τῆς Θρησκευτικῆς τοιαύτης. Οὔτε λέξη δὲν ἀναφέρουν διὰ τὸν Νικόδημο. Διὰ τί, λοιπόν, αὐτὴ ἡ σιγή, ὅταν μέσα εἰς αὐτὰς διὰ πολλῶν λόγων ἐκθειάζονται μετριότητες καὶ ἀσημότητες; Ὅπως δὲ ἡ σιγή δὲν οφείλεται μόνον εἰς ἄγνοια, ἀλλ' ἴσως καὶ εἰς κάποια σκοπιμότητα. Εἶναι ἀτυχῶς ἀλήθεια ὅτι ἡ προσωπικότης τοῦ Νικόδημου τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἐσπιλώθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του. Καὶ σήμερον καλούμεθα ἐμεῖς, οἱ λάτρεις καὶ φίλοι, ὄχι τόσο καὶ μόνον, τοῦ Νικόδημου, ὅσον τῆς ἁγίας καὶ συχνάκις καταστραγαλιζομένης ἀληθείας, νὰ τὴν ἀποκαταστήσωμε.

Ἡ παρούσα ἐγγραφή τῇ προτροπῇ σεβασμίων ἀρχιερέων καὶ λαϊκῶν θεολόγων τιμώντων ἰδιαιτέρως τὸν ἄνδρα. Ἡ γενεὰ τοῦ Ἱεράρχου μὲ τοὺς διαξιφισμοὺς τῆς μὲ τὴν κακότητα καὶ τὴν δολιότητα μερικῶν παρῆλθε ἀνεπιστρέπτι.

Ἐμεῖς σήμερον ἐπιζητοῦμε νὰ καταστήσωμε τὸν ἀείμνηστο γνωστὸ στὰ εὐρύτερα στρώματα τοῦ λαοῦ μας. Ἀμοιβὴ γιὰ τὸν κόπο μας, ἄς εἶναι ἡ ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ ὅπου θέσαμε.

Εἴθε οἱ ἀναγνώστες νὰ διδαχθοῦν ἀπὸ τὸ ἅγιο παράδειγμα τοῦ ἀγνωστοῦ ἀγωνιστῆ ἱεράρχου. Τὸ σύνθημά του ἄς γίνῃ καὶ δικό μας: «Μὴ ἀποδειλοῦντες δὲ εἰς τοὺς ἀγῶνας, διότι ἄνευ ἀγῶνος καὶ δραστηριότητος τίποτε δὲν κατορθοῦται».

Ἡ φωτογραφία αὐτὴ ἐλήφθη ἀπὸ εἰκόνα τοῦ Ἱεράρχου πού σήμερον ὑπάρχει στὴ μονὴ Προφήτη Ἡλία τῆς Θήρας. Τὴν εἶχε ζωγραφίσῃ τὸ 1898 ὁ Θηραῖος ἀγιογράφος καὶ ἱερέας Ἐμπορείου Θήρας Ἰωάννης Βεσσαράμπας ἢ Βασσαράς πού καταγόταν ἀπὸ ἀρχαία ἡγεμονικὴ οἰογένεια τῆς Βλαχίας. Τὴ φωτογραφία τράβηξε ὁ μαθητῆς μου Ἀναπλιώτης Μπλιάζος, φοιτητῆς τοῦ Παν. τῆς Φλωρεντίας πού χάθηκε τόσο πρόωρα.

Τ ὀ π ο ς γ ε ν ν ῆ σ ε ω ς .

Ὁ Σακελλαριάδης Νικόδημος γεννήθηκε στὸ μικρὸ χωριὸ Φίλια τοῦ δήμου Λευκασίας τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας. Τὸ χωριὸ βρίσκεται 7 χιλιόμετρα Ν.Α. τῶν Μαζεΐκων στὴν ἀπάνω κοιλάδα τοῦ Λάδωνα ποταμοῦ. Πάνω σ' ἓνα ὑψόμετρο 900 μέτρων εἶναι χτισμένο ἀμφιθεατρικὰ. Ὁ πληθυσμὸς του σήμερον δὲν ξεπερνᾷ τὰ 550 ἄτομα, ἐνῶ ὅλης τῆς Κοινότητος τὰ 800. Ἡ ἱστορία τοῦ τόπου εἶναι πολὺ παλιά. Ἀρχαῖες πόλεις ἀναφέρονται στὴν περιοχὴ ἢ Λευκασία, Πολίχνη, τῶν Ἀρκάδων, ἢ Κύναιθα, ἢ Τριταῖα, ἢ Φελὸν κ.ά. Ἀπὸ τὰ πρῶτα χριστιανικὰ χρόνια, δόλοκληρη ἢ περιοχὴ τῶν Καλαβρύτων εἶχε καθαρασθῆ μὲ πολλὰ μοναστήρια πού ἐπέζησαν μέσα

στούς αιώνες. Σε όλους μας γνωστή είναι ή μονή του Μεγάλου Σπηλαίου και λίγα μόνο χιλιόμετρα από το χωριό Φίλια ή μονή του αγίου Άθανασίου. Αύτη κατά τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας έπαιξε σημαντικό ρόλο. Σώζεται μέχρι σήμερα και πλήθη εὐσεβῶν προσκυνητῶν συγκεντρώνονται στις 2 Μαΐου στο πανηγύρι της, ήμέρα ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων του αγίου. Στις μονές αυτές πέρασαν τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ζωῆς τους ἅγιοι και λόγιοι μοναχοί που δίδαξαν με τὰ λόγια και τὸ παράδειγμά τους. Αὐτοί στις δύσκολες ἐθνικές στιγμές ξεσήκωναν και ἐμφύχωναν τὸ λαὸ για νὰ ἀγωνίζονται «για τὸ Χριστοῦ τὴν πίστη τὴν ἁγία και τῆς Πατρίδος τὴν ἐλευθερία». Ἀπὸ τὰ ἐκλεκτὰ τέκνα τῆς περιοχῆς ἀναφέρομε τὴν οἰκογένεια τῶν Ζαΐμηδων, τὸν ἱστορικό-μητροπολίτη Ἀμβρόσιο Φραντζῆ ὡς και τὸ λόγιο μοναχό, ἀπὸ τὰ Φίλια, Γρηγόριο Ἰωαννίδη-Μαλίχη.

Χρόνος γεννήσεως.

Πότε ἀκριβῶς γεννήθηκε ὁ Νικόδημος; Δὲν εἶναι γνωστή ή ἀκριβῆς ήμερομηνία. Ἔτσι ὁ ἡγούμενος του Προφήτη Ἡλία Ἀργυρός πιστεύει ὅτι γεννήθηκε τὸ 1825. Ὁ Ἀτέσης ὑποστηρίζει ὅτι γεννήθηκε τὸ 1821. Μία ὅμως ἔμμεση μαρτυρία του ἴδιου μᾶς κάνει νὰ δεχθοῦμε ὡς ἔτος γεννήσεως τὸ 1826.

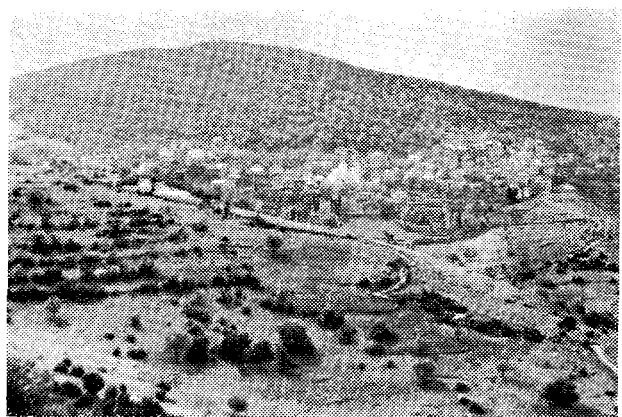
Ἱστορία τῶν χρόνων.

Ἡ κατάσταση τις ήμέρες ἐκεῖνες ἦταν κρίσιμη για τὴν περιοχή. Τὸ 1826 ὁ γνωστὸς Τουρκαλβανὸς Ἰμβραήμ πέρασε ἀπὸ τὰ Καλάβρυτα και τὰ ἔκαψε μαζί με τὰ γύρω χωριά. Μέχρι σήμερα σώζονται στο χωριὸ Φίλια δυὸ κάστρα. Εἰς τὸ ἓνα ἀπὸ αὐτὰ οἱ κάτοικοι ἀντιστάθηκαν στὸν Ἰμβραήμ. Στὴ μάχη που ἔγινε ὑπῆρξαν και θύματα.

Ἡ ἱστορική παράδοση ἀναφέρει τὸν ἥρωα «Θα-νασάκη» που σκοτώθηκε στὴ μάχη αὐτή. Ἀκόμη ἀναφέρει τὸν ἱερέα «Γερ-Ἀντώνη», πρόγονο του Νικόδημου, πιστεύουμε ὅτι πρόκειται για τὸν πατέρα του, ὁ ὁποῖος τὴν πιὸ κρίσιμη στιγμή τῆς μάχης θυμῆθηκε τὸν Πατριάρχη Σέργιο τῆς Κων/πολης, πῆρε τὴν εἰκόνα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τὴν περιέφερε γύρω ἀπὸ τοὺς ἀγωνιστές, τὴν σήκωσε ψηλὰ και φώναξε. «Και τώρα σῶσε μας Ἐσὺ». Τελικὰ σταμάτησε ὁ ἀποκλεισμός και οἱ κάτοικοι διασώθηκαν. Ἐπιγραφή που εἶναι χαραγμένη στο Παλιομονάστηρο, δηλαδή στο παλιὸ κτήριο τῆς Ἁγίας Λαύρας ἀναγράφει: «1826 Μαΐου 5 πέρασε ὁ Ἰμβραήμ πασᾶς ἀπὸ τὰ Καλάβρυτα λεηλατῶν και αἰχμαλωτίζων. Ἐκαυσε τὴν ἁγίαν Λαύραν ὁ Ὁμῆρ Μεχμέτης Τοῦρκος». Ἀκόμη σ' ἄλλη ἐπιγραφή γράφει: «1827 Ἰουνίου 6 πάλιν ἐπέρασαν ὁ ἐπάρατος και ἔμειναν ήμέρας 9 εἰς ἐρόκαμπον, ἐξαφάνισεν ὅ,τι ἄφησεν».

Ἡ οἰκογένειά του.

Εἰς τὸ γενεαλογικὸ δένδρο τῆς οἰκογενείας του Νικόδημου περιλαμβάνονται ἀξιόλογοι ἄνδρες, ὅπως ὁ λοχαγὸς Παπαεὐθυμίου, ἀνηψιὸς του ἐπισκόπου, ὁ Σακελλαριάδης Ἰωάννης, ὑποδιδάσκαλος τῆς σχολῆς του Σοπωτοῦ (1816-1817) κλ. Ὁ ἱερέας πατέρας του ὀνομάζετο Ἀντώνιος Σακελλαρίου Παπαγιαννακόπουλος. Ἡ μητέρα του Διαμάντω. Ὁ ἀδελφός του και αὐτὸς ἱερέας Σακελλαριάδης Δημήτριος. Ὁ ἀνηψιὸς του Δημήτριος Παπαεὐθυμίου. Ἄλλος ἀδελφός του ὁ Βασίλειος Σακελλαριάδης ἦταν εἰρηνοδίκης.

Τὸ χωριὸ ὅπου γεννήθηκε ὁ Νικόδημος. Ἡ φωτογραφία ὡς και κάποιες πληροφορίες για τὸ χωριὸ μοῦ δόθηκαν ἀπὸ τὸ δημοδιδάσκαλο Ἰωάννη Κωτσόπουλο πρὸς τὸν ὁποῖο ἀνήκουν εὐχαριστίες.

Μέσα σὲ τέτοια, ἐκλεκτὴ, οἰκογένεια και μάλιστα λευϊτικὴ ἀνατράφηκε ὁ Νικόδημος. Γι αὐτὸν ἰσχύουν, λοιπόν, πλήρως, τὰ λόγια του Ἀποστόλου Παύλου «Οἱ πατέρες... ἐκτρέφετε αὐτὰ (δηλ. τὰ τέκνα) ἐν παιδείᾳ και νοουθεσίᾳ Κυρίου» (Ἐφεσίους 6,4) και «ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερά γράμματα οἶδας τὰ δυνάμενά σε σοφίσει εἰς σωτηρίαν, διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Β' Τιμοθ. 3,15). «Ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων» δέχθηκε στὴ καρδιά του τὸ θεῖο λόγο. Νωρὶς ἀπέκτησε μόρφωση θρησκευτικὴ και συνείδηση ἐκκλησιαστικὴ. Ἀγάπησε τὴν ἐκκλησία και, δὲν εἶναι ὑπερβολικός ὁ λόγος, «ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς» (Ἐφεσίους 5,25). Τὸ «ἀγκάθι» μέσα στὴν οἰκογένειά του πρέπει νὰ ἦταν ὁ εὐρισκόμενος στὴ φυλακὴς ἀνηψιὸς με τὸ ἐπίθετο Ράμμος. Σ' αὐτόν, πιθανῶς, ἀνῆκε και ἓνα περιστροφὸ, τὸ ὁποῖο ὁ Νικόδημος ἀναφέρει μέσα στὴ διαθήκη του, ὅτι τὸ «ἐφύλασσε».

(Συνεχίζεται)

ΘΕΟΦΙΛΟΣ Ν. ΚΟΥΛΟΥΡΙΩΤΗΣ

Β. Γυμνασιάρχης - Θεολόγος

Ο ΚΑΘΑΓΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΥΡΟΥ

ΕΙΣ ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΤΟ 1983

Εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τὸ ἅγιον Μύρον καθαγιαζεται διὰ τὴν χρησιμεύσῃ εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ Χρίσματος πρὸς τοὺς βαπτιζομένους, πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους οἱ ὅποιοι προσέρχονται εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὡς καὶ διὰ τὴν καθιέρωσιν ἢ ἐγκαινισμὸν τῶν Ἱερῶν Ναῶν. Παλαιότερον ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ διὰ τὴν χρῆσιν τῶν Ὁρθοδόξων Βασιλέων καὶ Αὐτοκρατόρων κατὰ τὴν στέψιν αὐτῶν.

Εἰς τὴν Παλ. Διαθήκην (Ἔξοδος 30,22-25) ἀναφέρεται ἤδη ἡ χρῆσις τοῦ ἁγίου Μύρου ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ἀποστόλων τὸ ἅγιον Μύρον ἀντικατέστησεν τὴν δι' «ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν» μετάδοσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τοὺς βαπτιζομένους. Πληροφορίαι περὶ τοῦ τρόπου καθαγιασμοῦ τοῦ ἁγίου Μύρου κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν ὑπάρχουν.

Τὸ ἅγιον Μύρον ἐτοιμάζεται ἀπὸ ἔλαιον καὶ ἀπὸ 57 ἀρωματώδεις οὐσίας. Εἰς τὸ Οἰκουμένικόν Πατριαρχεῖον ὑπάρχει ἐπίσημος «Κατάλογος τῶν εἰδῶν τῶν ἀρωμάτων ἐξ ὧν συντίθεται τὸ ἅγιον Μύρον. Ὁ κατάλογος οὗτος, τοῦ Η' αἰῶνος, διασώζεται μέχρι σήμερον εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Βατικανοῦ καὶ εἶναι γνωστός ὡς Βαρβερινὸς κώδιξ Ἑλληνικὸς ὑπ' ἀριθ. 336.

Ἀπὸ τὸ 1903 καὶ μέχρι σήμερον ὁ καθαγιασμὸς τοῦ ἁγίου Μύρου εἰς τὸ Οἰκουμένικόν Πατριαρχεῖον ἐπραγματοποιήθη κατὰ τὰ ἀκόλουθα ἔτη:

1. 1903	πατριαρχοῦντος	Ἰωακείμ τοῦ Γ'
2. 1912	»	Ἰωακείμ τοῦ Γ'
3. 1928	»	Βασιλείου τοῦ Α'
4. 1939	»	Βενιαμὶν τοῦ Α'
5. 1951	»	Ἀθηναγόρου τοῦ Α'
6. 1960	»	Ἀθηναγόρου τοῦ Α'
7. 1973	»	Δημητρίου τοῦ Α'
8. 1983	»	Δημητρίου τοῦ Α'

Συμφώνως πρὸς τὴν ἀκολουθουμένην εἰς τὸ Οἰκουμένικόν Πατριαρχεῖον τυπικὴν διάταξιν, τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων ἢ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμένικος Πατριάρχης χοροστατεῖ εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου συμπαραστατούμενος ὑπὸ τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, Σεβ. Σάρδεων Μαξίμου, Ροδοπόλεως Ἱερωνύμου, Σταυρουπόλεως Μαξίμου, Εἰρηνοπόλεως Συμεῶνος, Κολωνίας Γαβριὴλ καὶ Φιλαδελφείας Βαρθολομαίου. Εἰς τὸ τέλος τῆς Δοξολογίας ὁ Πατρι-

άρχης μετὰ τὴν εὐχὴν ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ ἔργου τῆς προπαρασκευῆς τοῦ ἁγίου Μύρου καὶ ἀφοῦ περιβάλλει τὸ λέντιον εἰς τὸν Ἄρχοντα Μυρεψὸν κ. Πρόδρομον Ἀθανάσογλου θέτει εἰς τὸ στήθος τοῦ ἰδίου καὶ τῶν ὀκτῶ συνεργατῶν του τοὺς Σταυροὺς τῆς Διακονίας.

Τὴν Μ. Δευτέραν μετὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων ὁ Πατριάρχης προσέρχεται εἰς τὸ Ἱερὸν περίπτερον (Ἱ. Κουβούκλιον) καὶ τελεῖ Ἁγιασμόν, εὐλογῶν τὴν ἐνάρξιν τοῦ κύκλου τῶν Ἱερῶν τελετῶν ἐπὶ τῶ καθαγιασμῶ τοῦ ἁγίου Μύρου. Ἐν συνεχείᾳ ραντίζει τὰ παρασκευασθέντα ὑλικά, τὰ σκευὴ καὶ τοὺς 5 λέβητας καὶ κρατῶν ἀναμμένην λαμπάδα ἀνάπτει τὰ εὐρισκόμενα κάτω ἀπὸ τοὺς λέβητας φρύγανα καὶ παλαιὰς εἰκόνας.

Τὴν Μ. Τρίτην μετὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων ὁ Πατριάρχης προσέρχεται εἰς τὸ Ἱερὸν Κουβούκλιον, ὅπου ψάλλεται ὁ Μικρὸς Παρακλητικὸς Κανὼν τῆς Θεοτόκου.

Τὴν Μ. Τετάρτην καὶ πάλιν μετὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων ὁ Πατριάρχης προσέρχεται εἰς τὸ Ἱ. Κουβούκλιον καὶ μετὰ ἀπὸ μίαν σύντομον Ἱεροτελεσίαν ρίπτει εἰς τοὺς λέβητας τὸ ροδέλαιον, τὸν μόσχον καὶ τὰ λοιπὰ μυρωδάτα ἔλαια.

Τὴν Μ. Πέμπτην, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Ὁρθρου εἰς τὸ Πατριαρχικὸν Παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου σχηματίζεται ἡ πομπὴ καὶ ἡχοῦντων τῶν κωδῶνων ἀρχίζει ἡ Λιτανεῖα μεταφορᾶς τοῦ ἁγίου Μύρου εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μετὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν: Προπορεύονται δύο κλητῆρες, ὁ Τίμιος Σταυρός, τὰ ἐξαπτέρυγα, οἱ Πατριαρχικοὶ Χοροί, ὁ Μ. Πριμικήριος φέρων τὸ Διβάμβουλον καὶ δύο Διάκονοι μετὰ Διακονικὰ ἐξαπτέρυγα. Ἐν συνεχείᾳ δὲ ἔρχονται 24 Ἱερεῖς κρατοῦντες ἀνὰ 2 τὰ 12 μεγάλα Ἀργυρὰ Δοχεῖα μετὰ τὸ ὑπὸ καθαγιασιν ἅγιον Μύρον, καὶ δύο Διάκονοι μετὰ Δικηροστρικῆρων καὶ θυμιατῶν. Ἀκολουθοῦν κατὰ σειρὰν Πρεσβείων καὶ τάξεως οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολιταί:

- 1) Νουβίας Σενέσιος, ἀντιπρόσωπος τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας,
- 2) Διοικισαρείας Ἰάκωβος, ἀντιπρόσωπος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων,
- 3) Κορινθίας Παντελεήμων, ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,
- 4) Ἑλσινκίου Ἰωάννης, ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας Φινλανδίας,

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

'Επί τῇ συμπληρώσει 60 ἐτῶν.

Ἡ ἡμέρα τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας» σημαίνει τὴν θεαίαις εὐλογίαις συμπλήρωσιν ἐξήκοντα ἐτῶν ἀπὸ τῆς 1ης 'Ιουνίου 1923, καθ' ἣν ἐκκυκλοφόρησε τὸ ὑπ' ἀρ. 1 φύλλον τοῦ ἐπισημοῦ τούτου Δελτίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην Διεύθυνσιν τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ μετέπειτα Ἀκαδημαϊκοῦ Γρηγορίου Παπαμνηχαῆ.

Συμφώνως πρὸς τὴν σχετικὴν Ἐγκύκλιον τῆς τότε Ἱεραῆς Συνόδου, ἣτις προηδρεύετο ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου καὶ μετέπειτα Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσόστομον Παπαδοπούλου, ἐν τῷ ἐπισημῷ τοιαύτῳ Δελτίῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «θέλοντι δημοσιεύεσθαι πράξεις, ἀποφάσεις καὶ ἐγκύκλιοι τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, τὰ ἀπαλλασσόμενα μετὰ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν ἐπίσημα γράμματα, νόμοι καὶ διατάγματα, σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ αἱ προκηρῦξεις δημοπρασιῶν τῶν Ἱερῶν Μονῶν καὶ Ναῶν, ὡς καὶ ἄρθρα ἐποικοδομητικὰ καὶ εἴ τι ἕτερον ἤθελεν ἐγκριθῆ πρὸς διδασκαλίαν τοῦ Χριστοπληθύνου πληρώματος». Ὅθεν (αὐτὸ ἐπίσημον τοῦτο ὄργανον τῆς Ἐκκλησίας σκοποῖ νὰ ἐκδηλοῖ καὶ ἀναπαριστᾷ τὴν ὅλην ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἀδιοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ κίνησιν, τῆς τε κεντρικῆς διοικήσεως αὐτῆς καὶ τῶν ἐπὶ μέρος Ἱερῶν Μητροπόλεων, νὰ δημοσιεύῃ πᾶν ἐπίσημον ἔγγραφον σχέσιν ἔχον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ διεκρινεῖ τὰς γνώμας αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἐκάστοτε ἀναρρομένων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, ταυτοχρό-

νως δὲ νὰ καθίσταται φορεὺς ὑγειανοῦσης κατὰ Χριστὸν διδασκαλίας, ἵνα ἀπὸ τῶν σελίδων αὐτῆς, ὡς ἀπὸ ἀμβωνος ἱεροῦ, ὁ Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὸς Κλήρος καὶ Λαὸς ἐνωτίζηται τὴν γνώσιν τὴν ἀληθῆ, σιηροῖται ἐν τῇ εὐσεβείᾳ καὶ τῇ πατριπαράδοτῳ αὐτοῦ πίστει, παρακολουθῆ δ' ἅμα καὶ τὴν καθόλου ἠθικοποροποιητικὴν καὶ Ἐκκλησιαστικὴν κίνησιν».

Ὁφείλονται τῷ ὄντι δόξα, τιμὴ, προσκύνησις καὶ θερμοαὶ εὐχαριστίαι πρὸς τὸν Πατριόδυναμον Θεόν, τὸν Δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ διὰ τὸ γεγονός, ὅτι τὸ περιοδικὸν τοῦτο ἐπὶ ἐξήκοντα ἔτη συνεχίζει ἀπαροεγκλίτως τὴν πορείαν, ἣτις ἐχαράχθη δι' αὐτὸ ὑπὸ τῆς ἱστορικῆς ταύτης Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου, καὶ οὕτως ἔχει ἀποβῆ μέσον προβολῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς καθ' ὅλου Ὁρθοδοξίας.

Παχώμιος Ρουσάνος.

Ἐπῆρε τῷ ὄντι λαμπρὰ καὶ ἀξίεπαινος ἡ πρωτοβουλία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Παντελεήμονος, ἵνα ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν προσφάτων ἐν Ζακύνθῳ ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Μητροῦς Ἑλλάδος τελεσθοῦν τὴν 22αν Μαΐου ἐ.ξ. μετὰ πάσης ἐπισημότητος ἐν τῷ περιθώρῳ τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγίου Γεωργίου Κομηνῶν τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ Μνημείου τοῦ ἀειμνήστου μοναχοῦ τῆς Μονῆς ταύτης καὶ μεγάλου θεολόγου καὶ διδασκάλου τοῦ Γένους Παχωμίου Ρουσάνου (1508 - 1553).

Διὰ τοῦ Μνημείου τούτου, ὅπερ πῆ πρωτοβουλία

5) Χαλκηδόνος Μελίτων, 6) Ρόδου Σπυρίδων, 7) Σάρδεων Μάξιμος, 8) πρ. Κώου Ἰεζεκιήλ, 9) Ροδοπόλεως Ἱερώνυμος, 10) Αὐστρίας Χρυσόστομος, 11) Κρήτης Τιμόθεος, 12) Νέας Ζηλανδίας Διονύσιος, 12) Σηλυβρίας Αἰμιλιανός, 14) Σταυρουπόλεως Μάξιμος, 15) Μύρων Χρυσόστομος, 16) Εἰρηνοπόλεως Συμεών, 17) Κολωνίας Γαβριήλ, 18) Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας Μεθόδιος, 19) Πέργης Εὐάγγελος, 20) Πριγκηποννήσων Καλλίνικος, 21) Ἑλβετίας Δαμασκηνός, 22) Εὐδοκιάδος Γεώργιος, 23) Δέρκων Κωνσταντῖνος, 24) Γερμανίας Αὐγουστίνος, 25) Ἑλενοπόλεως Ἀθανάσιος, 26) Φιλαδελφείας Βαρθολομαῖος, 27) Τυρολόης καὶ Σερεντίου Παντελεήμων, 28) Καρπάθου καὶ Κάσου Νεκτάριος καὶ 29) Νέας Ἱερσέης Σίλας.

Κατόπιν ἀκολουθεῖ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Πατριαρχοῦ καὶ οἱ Μ. Ἀρχιδιάκονοι Κύριλλος, Δευτερεύων Δημήτριος, Γριτεῦων Εἰρηναῖος καὶ τῆς σειρᾶς Ἀπόστολοι κρατοῦντες τὰ Δικηροτρίκηρα, καὶ ἐν συνεχείᾳ, ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. κ. Δημήτριος, ἀκολουθοῦμενος ἀπὸ τὸν Μ. Ἐκκλησιαρ-

χην κ. Γερμανόν, τὸν Πρωτοσυγκελλεύοντα Σεβ. Μελιτηγῆς κ. Ἰωακείμ καὶ τὸν Ἀρχιγραμματέα τῆς Ἱ. Συνόδου κ. Φίλιππον.

Εἰς τὴν ἐορτὴν παρέστησαν οἱ ἐν Ἀγκύρᾳ Πρέσβεις τῆς Ἑλλάδος κ. Γεώργιος Παπούλιας καὶ Ἡνωμένων Πολιτειῶν Ἀμερικῆς κ. Robert Straus Hure μετὰ τῶν συζύγων των, οἱ Ἕλληνες Πρόξενοι κ. κ. Χαρ. Ροκανᾶς, Διον. Κουντουρέας καὶ Ἠλίας Μαλτέζος, οἱ Πρόξενοι τῶν Η.Π.Α. κ. κ. R. Rogert Hart, ὁ Γεν. Πρόξενος τῆς Μ. Βρετανίας κ. Timothy Zee, ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀρμενικῆς, Καθολικῆς, Ἀγγλικανικῆς καὶ Εὐαγγελικῆς, Ἀρχοντες Ὀφφικιάλιοι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετὰ τῶν ὁποίων ὁ Ἀρχων Μ. Ρήτωρ κ. Μιλτ. Τζαμπάζογλου, ὁ Ἀρχων Μ. Δικαιοφύλαξ κ. Ἀθαν. Ἀρβανίτης καὶ ἄλλοι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Ἀρχων Μ. Δικαιοφύλαξ

πρ. Διοικητῆς τοῦ Ο.Δ.Ε.Π.

και επισιαια του Σεβασμοιατου κατεσκευασθη υπο Ζακωνθιων τεχνιτων εκ λαξευτης πετρας της Ζακωνθου και ενειαχθη αισθητικως εις τον ολον ιερων χωρον της ιστορικης ταυτης 'Ι. Μονης, θα υπομνησκειται εις τας μελλουσας γενεας, οτι ο δια των σχετικων εργων του 'Ακαδημαϊκου - Καθηγητου κ. 'Ιωάννου Καριωτη γνωστος εν τοις θεολογικοις κυκλοις θεολογος μοναχος Παχώμιος Ρουσάνος υπηρξε τω οντι εις των πρωταγωνιστων της 'Ελευθερίας. 'Ος ετοισθη την 21ην Μαΐου ε.ε. υπο του Καθηγητου κ. Εδαγγέλου Θεοδώρου εν σχετικη διαλέξει, ητις οργανωθη υπο του Σεβασμοιατου εν συνεργασία μετα των ποιικων αρχων εν τω Πνευματικω Κέντρω της Ζακωνθου, ο Νεοελληνικος Διαφωτισμος, που προετοιμασε ιδεολογικα την 'Εθνεγερσια του 1821, δεν ειχε σχεσι με την αθεια μερικων διαφωτιστων της Δύσεως, αλλ' ηταν η συνισταμενη και το αποτελεσμα μακρας εξελιξεως και διαδικασιας, που συντελεσθησαν υπο την ωθησι και τις ευλογιες των φωτισμενων εκπροσωπων της 'Εκκλησιας». 'Ο Ρουσάνος, ως ετοισθη εν τη αυτη διαλέξει υπηρξεν αρχιδως «πρωτοπορος και ρηξικελευθος σκαπανευς του Νεοελληνικου Διαφωτισμου».

"Ερευνα περι ελευθερων και ανελευθερων

καθεστώτων.

Εδοσώχως υπο δοθοδόξω χριστιανικω περιωδικω επεσημάνθησαν τα υπο του Τύπου παρουσιασθέντα στοιχεια, τα οποια εδημοσίευσε το αμερικανικον περιωδικον «Ελευθερία», οπερ εκδίδεται υπο του «Οίκου της Ελευθερίας» εν σχεσει προς την θέσιν, την οποιαν εχουν εν ταϊς διαφόροις χώροις τα ανθρωπινα δικαιώματα και ιδίως αι ελευθερία του πολιτου (λ.χ. το δικαίωμα της ελευθερίας του τύπου και των μαζικων μέσων ενημερώσεως, το δικαίωμα του να μη κακοποιηται η φυλακίζεται τις δια τας πολιτικας του πεπονήσεις).

'Εκ της ερεύνης, την οποιαν διεξήγαγεν ο «Οίκος της Ελευθερίας», διεπιστώθη, οτι αι χώροι καταιάσσονται εις ελευθερας, εν μερει ελευθερας και ανελευθερας. 'Εκ των 4,6 δισεκατομμυριων ατόμων του παγκοσμίου πληθυσμου υπολογίζεται, οτι τα 2 δισεκατομμύρια (= 43,640)ο ζουν εις καθεστώς ανελευθερίας, τα 919 εκατομμύρια (= 20,040)ο εις καθεστώς μερικης ελευθερίας και μόνον 1.665 εκατομμύρια (= 36,320)ο εις καθεστώς ελευθερίας.

'Αλλ' οι κοπιόμενοι θορυβωδως υπέρ της ελευθερίας και των ανθρωπινων δικαιωμάτων εις τας πλείστας των περιπτώσεων διαμαρτύρονται μόνον εναντίον καθεστώτων τινων, προς τα οποια διαφωνουν πολιτικως, και τηρούν σιγήν ιχθύος δι' άλλα εξ' ουσιν η και πλέον απάνθρωπα και ανελεύθερα καθεστώτα, επειδή ιδεολογικως συμφωνουν προς αυτα.

Νέον «Μουσείον 'Αθείας».

'Εν τη πόλει Βίλνα της Λιθουανίας, ως εγράφη υπο της εφημερίδος «Πράβδα», θα ιδρυθη «Μουσείον αθείσμου», οπερ θα περιλάβη 39.000 εκθέματα και θα χρησιμοποιη ως τόπος συναντήσεως των αργωτων, φοιτητων και επιστημόνων, εν τω οπωρω ουτοι θα υφίστανται διαβουκόλησιν περι του οτι «η Θρησκεία είναι το οπιον του λαου» και οτι δηθεν η Θρησκεία είναι ασυμβίβαστος προς την σημερινην επιστημονικην και τεχνολογικην ανάπτυξιν.

"Οτι και η νέα αυτη απόπειρα εναντίον της Θρησκείας είναι καταδικασομένη εις αποτυχίαν αποδεικνύεται εκ του οτι ολονεν και περισσοτερον πληθύνονται αι μαρτυρία, κατά τας οποιας εν πάσαις ταϊς χώροις, αιτινες επισήμως είναι αθειστικά, παρατηρείται αληθής θρησκευτική άνθησις και αναγέννησις. 'Εξ άλλου είναι αποειος και αφελής ο τρόπος, καθ' ον εν πάσι τοις αθειστικοις μουσειοις επιχειρείται η καταπολέμησις της Θρησκείας.

'Απηρχαιωμένη υπεροπτική νοοτροπία.

Το περιωδικον «Νέα 'Εστία» (τεύχος 1ης Μαΐου 1983) εδημοσίευσε την περι του Κάρολ Μάρξ —μημονευθείσαν ήδη εις προηγούμενον τεύχος της «Εκκλησίας»— ομιλίαν, ητις εγένετο υπο του 'Ακαδημαϊκου κ. Παναγιώτου Κανελλοπούλου εν τη 'Ακαδημία 'Αθηνων. 'Η σχετικη περιοριστή της ομιλίας ταυτης, ητις αναφέρεται εις την αθειαν του Μάρξ, είναι αξία ιδιαιτέρας προσοχής: («'Ο Μάρξ»), επηρεασμένος άκόμα από τον Φονερχμαχ, ως το σημειον να πει —οτή νεανική μελέτη του «Κριτική της φιλοσοφίας του Δικαίου του Χέγγελ» («Zur Kritik der Hegelschen Rechtsphilosophie»), που δημοσιεύθησε σιό 1844 σιό «Γερμανογαλλικά Χρονικά»— οτι η Θρησκεία ηταν «το άφιονι του λαου» («das Opium des Volkes»). 'Ο «αθεϊσμος» ηταν... ένα από τα κυριότερα πνευματικά γνωρίσματα του ιθ' αιώνα. Γεννήθηκε από την υπερτίμηση των θεικων επιστημών... Πιστεύθηκε τότε, οτι η επιστήμη θα εξαφανιζε λίγο - λίγο, και μάλιστα γρήγορα, το "Αγνωστο, καθώς και το δέος που προκαλεί το μέγα "Αγνωστο. Σιόν δικό μας αιώνα, που η θεική επιστήμη ξεπέρασε όλες τις προσδοκίες των ασιών του ιθ' αιώνα, έγινε και γίνεται όλο και περισσότερο απιληπιό —και από μεγάλους μάλιστα φυσικούς επιστήμονες— οτι όσο μεγαλώνει το «γνωστό» —ο κόσμος του «επισημιου», που μπορεί να γίνει αντικείμενο γνώσεως—, τόσο μεγαλώνουν και οι διαστάσεις η μάλλον γίνονται ασύλληπιτες οι διαστάσεις του 'Αγνώστου, τόσο μεγαλύτερο γίνεται και το δέος μας απέναντί του. 'Ο θεικισμος του Auguste Comte, όπως ετόνισεν ήδη σιό τέλη του ιθ' αιώνα ο Claude Bernard, ηταν αφελής, ενώ ο θεικισμος, που εκπορεύεται από τις δύο θεωρίες της σχετικότητας του Einstein, από τα «κβάντα» του Max Planck, από την εισβολή του ανθρωπινου νου σιόν πυρήνα του οδισιατικά απώθημε-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Γερά Αρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ, κατὰ τὸν μῆνα Ἀπρίλιον:

— Ἐ τ έ λ ε σ ε τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν: τὴν 10ην (Κυριακὴν τῆς Σταυροπροσκυνήσεως) εἰς τὸν Ἱ. Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν καὶ τὴν 24ην εἰς τὸν Ἱ. Μητροπολιτικὸν Ναὸν Καρδίτσης συλλειτουργοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ. Κλεότα.

— Ἐ χ ο ρ ο σ τ ά τ η σ ε καὶ κήρυξε τὸν Θ. Λόγον: τὴν 1ην εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἀγ. Μαρίνης Θησείου κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τῶν Β' Χαιρετισμῶν, τὴν 8ην εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἀγ. Ἀναργύρων Ἀττικῆς κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τῶν Γ' Χαιρετισμῶν, τὴν 15ην εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Παναγίας Μαρμαριωτίσσης Χαλανδρίου κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τῶν Δ' Χαιρετισμῶν καὶ τὴν 22αν εἰς τὸν Ἱ. Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τῶν Δ' Χαι-

ρευτισμῶν συμπαραστατούμενος ἀπὸ τοὺς Θεοφ. Ἐπισκόπους Βρεσθένης κ. Δημήτριον καὶ Αὐλώνος κ. Παντελεήμονα.

— Π ρ ο έ σ τ η: τὴν 10ην εἰς τὸν Ἱ. Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν τῆς Ἐπιμνημοσύνου Δεήσεως ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν κατὰ τὴν μάχην τῶν ὀχυρῶν τῆς Γραμμῆς Μεταξὰ τὸν Ἀπρίλιον 1941 ἡρώϊκῶς πεσόντων ἀξιωματικῶν, ὑπαξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν, τὴν 12ην εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἀγ. Θεοδώρων Α' Κοιμητηρίου Ἀθηνῶν τῆς Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας τοῦ Δημοσιογράφου Κωνσταντίνου Τριανταφυλλίδη, τὴν 18ην εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἀγ. Γεωργίου Καρύκη τῆς Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας τοῦ κοιμηθέντος Πρωθυερέως Νικολάου Παπαδοπούλου συμπαραστατούμενος ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Πατρῶν κ. Νικοδήμου καὶ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβροσίου καὶ τὴν 24ην εἰς τὸν Ἱ. Μητροπολιτικὸν Ναὸν Καρδίτσης τῆς Ἐπιμνημοσύνου Δεήσεως ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Πρωθυπουργοῦ Νικολάου Πλαστήρα

νου ἀτόμου, ἀπύθμενον ὅσο καὶ τὸ σῦμπαν, εἶναι θετικισμὸς — ἂν τοῦ δώσουμε τὸ ὄνομα αὐτὸ — τῆς βαθιάς ἀμφιβολίας, πὺν κάνει τὸ δέος μας ἀπέναντι τοῦ Ἀγνώστου ἀκόμη μεγαλύτερο. Τὴν «ἀθεΐαν» τοῦ τὴν παρέλαβε ὁ Μαρξ ἀπὸ τὴν ὑπεροπτικὴ νοοτροπία τῶν ἀσπιῶν ἐπιστημόνων τοῦ 19' αἰῶνα. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ θεωρεῖται ἀναπόσπαστο τμήμα τοῦ ἰστορικοῦ ὄλισμου».

Εἶναι ἀληθῶς λυπηρὸν, ὅτι, ὡς ἐδείχθη ἐν τῇ προηγουμένη παρατηρήσει, ἡ ἀπηχοιωμένη αὐτῇ ὑπεροπτικὴ νοοτροπία ἐξακολουθεῖ, ὡς μὴ ὄφειλε, νὰ προβάλληται διὰ τῆς ἰδρύσεως «Μουσείων Ἀθεΐας» καὶ νὰ ἀποτελῇ τὸ ἰδεολογικὸν βάθρον διαφόρων οἰκονομικο - κοινωνικο - πολιτικῶν κινήσεων.

Θέμα ἀνθρωπιστικὸν καὶ χριστιανικόν.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δορινουπόλεως κ. Σεβαστιανὸς εἰς τὸ πρὸς τοὺς Βορειοηπειρώτας ἀπευθυνθὲν πασχαλινὸν μῆνυμα αὐτοῦ ἐτόνισε, μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἐξῆς:

«Ἡ κατάστασις τῶν ἐν Βορείῳ Ἠπείρῳ ἀδελφῶν μας, ὅπως τὴν περιγράφουν καὶ οἱ ἐσχάτως ἐλθόντες ὄχι μόνον ἀδελφοί μας φυγάδες Βορειοηπειρώται, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀλβανοὶ τοιοῦτοι, εἶναι τραγικὴ. Καὶ δὲν ὑπάρχουν ἄλλα περιθώρια ἀπογῆς ἐκ μέρους τῶν ὑποδούλων. Χρῆός μας, λοιπὸν, χρῆός παντός Ἕλληνας εἶναι νὰ τοὺς συμπαρασταθῶμεν, νὰ τοὺς βοηθήσωμεν».

Πρέπει νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν ὅτι ἡ συμπαράστασις αὐτῇ ἐπιβάλλεται διὰ λόγους χριστιανικοὺς καὶ ἀνθρωπιστικοὺς. Ἐπομένως εἶναι ἀπαράδεκτον νὰ παρασιωπῶνται καὶ παραθεωρῶνται ἡ καταπάτησις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἐν Β. Ἠπείρῳ ἕνεκα πο-

λιτικῆς ἢ κομματικῆς σκοπιμότητος. Διὰ τοῦτο ὀρθῶς προστίθεται ἐν τῷ μνημονευθέντι μνημόματι: «Τὸ Βορειοηπειρωτικόν... δὲν εἶναι θέμα πολιτικὸν ἢ κομματικόν... Μὴ, πρὸς Θεοῦ, τὸ κομματικοποιήσωμε. Διότι τοὺς μικροὺς καροπὸς τῆς κομματικοποιήσεως καὶ τοῦ ἐντεῦθεν προκληθέντος διχασμοῦ, τοὺς ἐπληρώσωμεν ἀκριβῶς ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες καὶ εἰς ἄλλα ἔθνη καὶ θέματα κατὰ τὸ παρελθόν».

Νέα στατιστικὴ

περὶ τοῦ πολιτικοῦ γάμου.

Ὁ ἐπίλογος τοῦ ἐπιλόγου τοῦ ζητήματος τοῦ πολιτικοῦ γάμου εἶναι ἡ ὑπὸ ἐφημερίδος τῆς Θεσσαλονίκης δημοσιευθεῖσα στατιστικὴ, καθ' ἣν κατὰ τὸ πρῶτον ἐξαμῆνον ἐπὶ 7.563 γάμων, τελεσθέντων ἐν Β. Ἑλλάδι, οἱ 7.181 (ποσοστὸν 95ο) διετέλεσαν ἐν τοῖς ἰ. ναοῖς, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι 381 (ποσοστὸν 5ο) ἐν τοῖς δημοαρχείοις καὶ τοῖς κοινοτικοῖς καταστήμασι. «Αναλυτικὰ τὰ ποσοστὰ κατὰ δῆμον ἔχον ὡς ἐξῆς: Θεσσαλονίκη 84ο) ὁ δημοαρχεῦτικοι μὲ 16ο) οὗ πολιτικούς, Καλαμαριά 92 μὲ 8, Ἀλεξανδρούπολις 96 μὲ 4, Κομοτηνὴ 98 μὲ 2, Ξάνθη 97 μὲ 3, Καβάλα 95 μὲ 5, Δράμα 99 μὲ 1, Σέρροι 98 μὲ 2, Κιλκίς 99,5 μὲ 0,5, Ἐδεσσα 99,83 μὲ 0,17, Βέροια 97 μὲ 3, Κατερίνη 99 μὲ 1, Κοζάνη 96 μὲ 4, Φλώρινα 99 μὲ 1, Καστοριά 99,5 μὲ 0,5 καὶ Γρεβενὰ 98 μὲ 2».

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι συντελέσαν εἰς τὸ νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἐκ τῶν ὑπὲρ τοῦ πολιτικοῦ γάμου ποικίλων πανηγυρισμῶν καὶ τιμωροαρχεῦτικῶν καὶ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν, ὅτι ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ δὲν εἶναι διατεθειμένη νὰ χειραφετηθῇ τῆς πατρῴου ἑλληνορθοδόξου παραδόσεως.

συμπαραστατούμενος υπό των Σεβ. Μητροπολιτών Θεσσαλιώτιδος και Φαναριοφερσάλων κ. Κλεόπα και Ιωαννίνων κ. Θεοκλήτου.

—**Έ τ έ λ ε σ ε :** την 3ην εις τὸν Ἱ. Ναὸν Ἀγ. Παρασκευῆς Νέας Σμύρνης τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος τοῦ τέκνου τοῦ κ. Χαραλάμπους καὶ τῆς κ. Σίλας Λεούση.

—**Π ρ ο ῆ ὄ ρ ε υ σ ε :** ἀπὸ 5ης - 8ης τῶν ἐργασιῶν τῆς Δ. Ι. Σ.

—**Π α ρ έ σ τ η :** τὴν 4ην εις τὴν ἐπίσημον ἑναρξιν τῆς πρώτης συνεδρίας τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Ἀνωτάτης Παιδείας, τὴν 12ην εις τὴν ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονυσίου δοθεῖσαν διάλεξιν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς «Ἐβδομάδος Ἱερατικῶν Κλήσεων» εις τὴν αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, τὴν 14ην εις τὴν Σύναξιν τοῦ Ἱ. Κλήρου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς εις τὸ Διορθόδοξον Κέντρον καὶ εις τὴν ἐπίσημον τελετὴν τῆς ἀπονομῆς τῶν Διεθνῶν Βραβείων «Ἀθήναι» καὶ «Ὀλυμπία» 1982 τοῦ Κοινοφελούς Ἰδρυμάτος «Ἀλέξανδρος Ὁνάσης», τὴν 28ην εις τὰ ἐγκαίνια τῆς Πανθεσσαλικῆς Στέγης καὶ τὴν 29ην εις τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τὴν ἐκδήλωσιν ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 80 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Σχολῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν.

—**Π α ρ ε κ ά θ η σ ε :** τὴν 21ην εις γεῦμα ἐργασίας, τὸ ὁποῖον παρέθεσε πρὸς αὐτὸν ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Ἀνδρέας Γ. Παπανδρέου εις τὴν ἐν Καστρὶ οἰκίαν του.

—**Ἐ π ε σ κ έ φ θ η :** τὴν 18ην τὸν νοσηλευόμενον εις τὸ ΝΙΕΕ προκάτοχόν του Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἰάκωβον καὶ τὴν 24ην εις Τρίκαλα τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Ἀλέξιον.

—**Ἐ δ έ χ θ η :** τὴν Α.Μ. τὸν Πάπαν καὶ Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας κ. Νικόλαον εις τὴν ἐν Π. Ψυχικῶν ἀρχιεπισκοπικῆν κατοικίαν, τὴν Α.Μ. τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων κ. Διόδωρον μετὰ τῆς συνοδείας του εις τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν Μέγαρον, τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου κ. Νικ. Θέμελην, τὸν ἐν Ἀθήναις Πρόεδρον τῆς Χιλῆς, ἐπιτροπὰς καὶ μεμονωμένα άτομα.

Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις, εις τὰ πλαίσια τῆς «Ἐβδομάδος Ἱερατικῶν Κλήσεων», ἔκαμε τὰς κατωτέρω προσπαθείας, διὰ τὴν ἐξέυρεσιν νέων καταλλήλων προσώπων διὰ τὸ Ἱερατικὸν ἀξίωμα:

1. Τὴν Κυριακὴν τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, 10 Ἀπριλίου, ἀνεγνώσθη εις ὅλους τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς ἐμπνευσμένη σχετικὴ Ἐγκύκλιος τοῦ Σεβασμιωτάτου.

2. Τὸ ἀπόγευμα ἐπραγματοποιήθη ἐορταστικὴ ἐκδήλωσις εις τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Κοιμήσεως Θεοτόκου Σπάτων, ὅπου ὁ καλεσμένος διακεκριμένος θεολόγος καὶ διευθυντὴς τοῦ Νυκτερινοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου Ἀθηνῶν κ. Γεώργιος Παπαδόκης ἀνέπτυξε ἐπιτυχῶς τὸ θέμα «Ὁ Ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ἡ Ἱερωσύνη τῆς Ἐκκλησίας στὴν ὑπηρεσία τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου».

3. Τέλος τὴν 13ην Ἀπριλίου, εις τὸ Ἱερὸν Προσκύνημα Ἀναστάσεως Χριστοῦ Σπάτων, ἐτελέσθη ἡ Θ. Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Δώρων ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην κ. Ἀγαθόνικον καὶ Ἱερεῖς καὶ κατόπιν εις τὸ Πνευματικὸν Κέντρον τοῦ Ἱεροῦ Προσκυνημάτων ἐγένε διὰλεξις ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατον.

Εἰς τὰς ἐκδηλώσεις συμμετείχαν οἱ ἱερεῖς, οἱ Ἀρχεῖς τοῦ τόπου καὶ εὐσεβεῖς χριστιανοί.

Ἡ Χορωδία τῆς Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως, ὡς καὶ ἡ Χορωδία Ἱερέων, εις τὰς ἀνωτέρω ἐκδηλώσεις ἔψαλον διαφόρους ὕμνους.

Τὴν 2αν καὶ 3ην Ἀπριλίου, Μεγάλην Δευτέραν καὶ Μεγάλην Τρίτην, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης μας κ. Ἀγαθόνικος, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν αἰδεσιμωτάτων π. Βασιλείου Τσίικνα, π. Ἀνδρέου Παππά καὶ π. Εὐαγγέλου Καραούζα διένειμε δέματα τροφίμων, ἐλαίου καὶ ἀνάλογα χρηματικὰ ποσὰ εις 280 ἀπόρους οἰκογενεῖας τῶν ἐνοριῶν Σπάτων, Σταυροῦ, Γαργητιοῦ καὶ Ἀνθούσης, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἐορτῶν τοῦ Πάσχα.

Ἱ. Μητρόπολις Περιστερίου

Εἰς τὰ πλαίσια τῆς προσπαθείας τῆς διὰ τὴν καλυτέραν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν κατάρτισιν τοῦ ποιμνίου τῆς Ἱερᾶ Μητροπόλεως διοργάνωσεν «Ἀντιαιρετικὴν Ἐβδομάδα» ἀπὸ 20 ἕως 27.3.1983.

Τὴν Κυριακὴν 20ῆν Μαρτίου, ἀνεγνώσθη εις τοὺς Ἱ. Ναοὺς ἐμπνευσμένη ἐγκύκλιος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περιστερίου κ. Χρυσοστόμου κατὰ τοῦ χιλιασμοῦ. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν διενεμήθησαν 7.000 ἀντίτυπα πολυγραφημένου ἐντύπου τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως διὰ τοῦ ὁποῖου κατερρίπτοντο αἱ χιλιαστικαὶ πλάναι, ἐνῶ οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριά τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων περιήλθον τὰς οἰκίας τοῦ Περιστερίου καὶ διένειμαν ἀντιαιρετικὰ ἔντυπα.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐβδομάδος οἱ θεολόγοι καθηγηταὶ ἔκαμαν ἀντιαιρετικὰς ὁμιλίαις εις τὰ Γυμνάσια, τὰ Λύκεια καὶ τὰς Ἐπαγγελματικὰς Σχολὰς καὶ διενεμήθη σχετικὸν ὑλικόν.

Τὴν 27ην Μαρτίου, Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, ὡς ἐπισημῶδες τῆς ἀντιαιρετικῆς ἐβδομάδος, ἐγένε διὰλεξις ὑπὸ τοῦ θεολόγου καθηγητοῦ κ. Νικολάου Σωτηροπούλου μετὰ θέμα «Ἀντίχριστοι - Ἀνθέλληνες», παρουσίᾳ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περιστερίου κ. Χρυσοστόμου, τῶν Ἀρχῶν τῆς πόλεως καὶ πολλῶν ἑκατοντάδων χριστιανῶν. Ὁ ὁμιλητὴς ἀντέφρασε τὰς κακοδοξίας τῶν αἰρετικῶν, καὶ δὴ τῶν χιλιαστῶν, τοὺς ὁποίους κατ' ἐπανάληψιν εἶχεν καλέσει ὁ Σεβασμιώτατος νὰ προσέλθουν εις τὴν διάλεξιν διὰ νὰ διεξαχθῇ ἐλεύθερος διάλογος καὶ νὰ διαλάμψη ἡ ἀλήθεια, πλὴν ὅμως οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ ἀνέλθῃ εις τὸ βῆμα, ἀκόμη καὶ ὅταν προσεκλήθησαν πρὸς τοῦτο καὶ ὑπὸ τοῦ ὁμιλητοῦ.

Ὁ κ. Ν. Σωτηρόπουλος ἔδωσε καὶ δύο ἄλλας ἀντιαι-

ρετικὰς ὁμιλίας εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἀγ. Παύλου Ν. Σεπολίων.

Ἐξ ἄλλου εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σύναξιν τοῦ μηνὸς Μαρτίου ὁμίλησεν διεξοδικῶς ὁ Παν. Ἀρχιμ. π. Ἐλευθέριος Κατσαίτης μὲ θέμα «Ἐκκλησιαστικὴ εὐταξία - Βασιλείος τάξις».

Ἱ. Μητρόπολις Σύρου, Τήνου, Μήλου κ.λπ.

Ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου Τήνου καὶ μὲ τὴν συνεργασίαν τοῦ Ἱεροκλήρου τοῦ Ἱ. Ἰδρύματος Εὐαγγελιστρίας Ἀρχιμ. κ. Νικ. Πρωτοπαπᾶ ἐγίναν διάφορα ἐκδηλώσεις, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς «Ἐβδομάδος Ἱερατικῶν Κλήσεων».

Μεταξὺ αὐτῶν περιλαμβάνοντο: Λατρευτικαὶ ἐκδηλώσεις (Εὐχέλαιον, Μέγα Ἀπόδειπνον, Θ. Λειτουργία Προηγιασμένων, Χαιρετισμοὶ τῆς Θεοτόκου, Ἐσπερινός), ὁμιλίαι ἀπὸ τοῦς πρωτοπρ. κ. Γεώργιον Μαρνέλλον, ἀρχιμ. κ. Νικ. Πρωτοπαπᾶν, πρωτοπρ. κ. Γεώργιον Τουφεκλήν, κ. Ἐλευθ. Νικολιάν, κ. Γεώργιον Δημόπουλον, ἐπίσκεψις τῆς Ἱ. Μονῆς Κεχροβουνίου, προβολὴ φωτεινῶν διαφανειῶν, συζητήσεις κ.λπ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Κερκύρας καὶ Παξῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων Ἱ. Ναῶν, 1) Ἀγ. Νικολάου Μπενισῶν, 2) Ἀγ. Νικολάου Περούλαδων, 3) Ἀγ. Σπυρίδωνος Καναλίου, 4) Ἀγ. Ἀναστασίας Λιαπάδων, 5) Ἀγ. Θεοδώρων Μαγουλάδων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Κερκύρα τῆ 5ῃ Μαΐου 1983,

† Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς διακονικῆς θέσεως ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἀγίου Νικολάου Ἀξιού, καλοῦμεν τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ καταλάβωσι ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς κειμένης Νομοθεσίας προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς

μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλωσιν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἱεράν Μητρόπολιν ἅπαντα τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Νεαπόλει τῆ 17ῃ Μαΐου 1983,

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μυτιλήνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει: 1) τὰς διατάξεις τοῦ Π.Δ. 1398)73 «περὶ συστάσεως ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων παρὰ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν καὶ ταῖς Ἱεραῖς Μητροπόλεσι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», 2) τὴν ὑπ' ἀριθ. 1342)1976 ἡμετέραν Ἀπόφασιν, 3) τὰς διατάξεις τῆς ὑπ' ἀριθ. 2104)1976 Ἐγκυκλίου τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «περὶ ἀναδιαρθρώσεως τῶν ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων», 4) τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ Ν. 673)77 «περὶ ἀνακατανομῆς καὶ ρυθμίσεως ὀργανικῶν τινῶν θέσεων διακόνων» καὶ 5) τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33, 34, 36 καὶ 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων Διακόνων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν ὀργανικῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν Ἀγίου Νικολάου Πλωμαρίου, Ἀγίας Βαρβάρας Παμφίλων, Ταξιαρχῶν Παπάδου καὶ Ἀγίου Γεωργίου Πολιχνίτου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν.

Ἐν Μυτιλήνῃ τῆ 15ῃ Μαΐου 1983,

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἡλείας καὶ Ὠλένης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων Ἱ. Ναῶν 1) Ἀγ. Νικολάου Κολοκυθᾶ, 2) Ἀγ. Γεωργίου Βραχνείων Ἀνδραβίδας, 3) Ἀγ. Φωκᾶ Καλαθᾶ, 4) Ἀγ. Νικολάου Σιμίξης, 5) Κοιμ. Θεοτόκου Μαραθιάς, 6) Ἀναλήψεως Σωτήρος Λαβδείκων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Πύργῳ τῆ 19ῃ Μαΐου 1983,

† Ὁ Ἡλείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ὑπαπαντῆς τοῦ Σωτήρος Ἀμφείας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Καλαμάτῃ τῇ 24ῃ Μαΐου 1983

† Ὁ Μεσσηνιακὸς ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ριζάρειος Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΜΑΘΗΤΩΝ

Ἡ Ριζάρειος Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ προκηρύσσει ὅτι, κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1983 - 1984 θὰ δεχθεῖ χωρὶς ἐξετάσεις στὴν πρώτη τάξη τοῦ τετραταξίου Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου, ἐσωτερικοὺς μαθητῆς, ὡς ὑποτρόφους τῆς Ριζαρείου περιουσίας.

Δὲ γίνονται δεκτοὶ ὅσοι ἔχουν ἡλικία ἄνω τῶν 20 ἐτῶν.

Δεκτοὶ γίνονται: α) οἱ κάτοχοι ἐνδεικτικοῦ προαγωγῆς Γ' τάξεως Μέσης ἐπιταξίου Ἱερατικῆς Σχολῆς, β) οἱ πτυχιούχοι Μέσου Ἐκκλ. Φροντιστηρίου τριτοῦς φοιτήσεως, γ) οἱ κάτοχοι πτυχίου τῆς τέως Μέσης Νυκτερινῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, δ) οἱ κάτοχοι Ἀπολυτηρίου Ἐκκλ. Γυμνασίου καὶ ε) οἱ κάτοχοι ἐνδεικτικοῦ Γ' τάξεως τέως ἑξαταξίου Γυμνασίου ἢ Ἀπολυτηρίου τριταξίου Γυμνασίου.

Οἱ αἰτήσεις μὲ τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ πρέπει νὰ υποβληθοῦν μέχρι τῆς 31ης Αὐγούστου 1983.

Ἡ Σχολὴ παρέχει δωρεὰν εἰς τοὺς ὑποτρόφους ἐκπαίδευση, τροφή, οἴκηση, ἐνδυμασία, ὑπόδηση κ.λπ.

Πληροφορίες παρέχονται κάθε ἐργάσιμη μέρα στὰ Γραφεῖα Διοικήσεως τῆς Σχολῆς, Βασ. Σοφίας 24, Ἀθήναι, Τ. 140, τηλ. 72.12.194 καὶ 72.42.063.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 23ῃ Μαΐου 1983,

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Μεσσηνιακὸς ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Μηθύμνης ΙΑΚΩΒΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἐσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἑτησίως.

Τιμὴ ἑκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ ἀνθρωπιστικὴ καὶ πολιτιστικὴ διάστασις τοῦ μοναστικοῦ ἰδεώδους.

Μητροπ. Μεσσηνιακὸς Χρυσοστόμου, Ἱεροκήρυκες ἐν Εὐβοίᾳ.

Χρυσοστόμου (Γερασίμου) Ζαφείρη, Μητροπολίτου Περιστερίου, Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης (ἀναμνήσεις — βιώματα — δραματισμοί).

Μητροπ. Καρπενησίου Νικολάου, Ἡ εἰς ὅσον ἀνακλήρως Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ.

Γρ. Θ. Στάθη, ἀμισθοῦ ἐπιμ. Καθηγητοῦ, Τὸ Α' Παγκρήτιο Συνέδριο Ἱεροψαλτῶν (27-29.3.1983).

Ἰωάννου Γ. Παπαγιαννοπούλου - Σπυρίδωνος Γ. Μαρκέτου, Περίπτωσησις πολυδακτυλίας περιγραφεῖσα πρὸ 3000 ἐτῶν περίπου ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ.

Κων. Ρ. Ἀθανασιάδου, Ἐν τούτῳ νίκα.

Θεοφίλου Ν. Κουλουριώτη, Β. Γυμνασιάρχου, Ἐνας ἀφανὴς ἅγιος Ἱεράρχης: Νικόδημος Σακελλαριάδης, Μητροπολίτης Θήρας (1826-1907).

Ἀθανασίου Ἀρβανίτη, πρ. Διοικητοῦ τοῦ ΟΔΕΠ, Ὁ καθαγιασμὸς τοῦ Ἁγίου Μύρου εἰς τὸ Οἶκουμ. Πατριαρχεῖον τὸ 1983.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ. 721.0734

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη β, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.